

Ds 2010:6

Vissa frågor om vapenlagen

REGERINGSKANSLIET

Justitiedepartementet

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/>

Tryckt av Elanders Sverige AB
Stockholm 2010

ISBN 978-91-38-23353-5
ISSN 0284-6012

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Den 18 mars 2009 beslutade chefen för Justitiedepartementet, statsrådet Beatrice Ask, att uppdra åt hovrättsrådet Kazimir Åberg att biträda departementet med att utreda vissa frågor rörande vapenlagstiftningen (Ju 2009:H). Hovrättsassessorn Fredrik Landgren har förordnats som sekreterare.

Den 15 juni 2009 överlämnades promemorian *Genomförande av FN:s vapenprotokoll m.m.* (Ds 2009:22). Härigenom överlämnas promemorian *Vissa frågor om vapenlagen* (Ds 2010:6).

Uppdraget är i och med detta slutfört.

Täby i februari 2010

Kazimir Åberg

/Fredrik Landgren

Innehåll

Sammanfattning	11
1 Författningsförslag	15
1.1 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	15
1.2 Förslag till förordning om ändring i vapenförordningen (1996:70)	31
2 Inledning	43
2.1 Uppdraget.....	43
2.2 Arbetets bedrivande.....	43
3 Klassificering av effektbegränsade vapen	45
3.1 Uppdraget.....	45
3.2 Gällande rätt.....	46
3.3 Kolsyre-, luft- och fjädervapen	46
3.3.1 Kolsyre-, luft- och fjädervapen avsedda att skjuta ut metallprojektiler	47
3.3.2 Kolsyre-, luft- och fjädervapen avsedda att skjuta ut projektiler i annat material än metall	48

3.3.3	Förekomsten i Sverige av kolsyre-, luft- och fjädervapen	49
3.4	Rikspolisstyrelsens synpunkter på effektbegränsade vapen	49
3.5	Tidigare överväganden	50
3.6	Överväganden och förslag	51
3.6.1	Allmänna överväganden.....	51
3.6.2	Ska vapnets effekt eller dess kaliber vara avgörande för krav på tillstånd?	52
3.6.3	Finns skäl att förändra dagens energigränser?	59
3.6.4	Bör alternativa utskjutningsmedel tillåtas för effektbegränsade vapen?	60
4	Förutsättningar för en enskild person att inneha målskjutningsvapen	63
4.1	Uppdraget.....	63
4.2	Gällande rätt	64
4.3	Rikspolisstyrelsens förslag om krav på medlemskap i godkänd sammanslutning	65
4.4	Överväganden och förslag	65
5	Uppgifter från hälso- och sjukvården, socialtjänsten och Kriminalvården i vapenärenden.....	69
5.1	Uppdraget.....	70
5.2	Gällande rätt	70
5.3	Polismyndighets möjlighet att inhämta yttranden.....	72
5.4	Läkares anmälningsskyldighet enligt vapenlagen.....	73
5.5	Tidigare överväganden	74

5.6	Överväganden och förslag	74
5.6.1	Ska polisen få ta del av uppgifter inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten eller kriminal- vården?	74
5.6.2	Uppgifter inom socialtjänsten och kriminal- vården	75
5.6.3	Uppgifter inom hälso- och sjukvården.....	78
5.6.4	Bör läkares anmälningsskyldighet vara begränsad till patienter?.....	80
6	Handel med skjutvapen	81
6.1	Uppdraget.....	82
6.2	Gällande rätt	82
6.2.1	Förutsättningar för tillstånd	82
6.2.2	Tillståndets innehåll och omfattning.....	83
6.2.3	Krav på verksamheten	84
6.2.4	Polisens kontroll.....	85
6.2.5	Återkallelse av tillstånd	85
6.3	Överväganden och förslag	86
6.3.1	Förutsättningar för tillstånd	86
6.3.2	Krav på verksamheten	88
6.3.3	Polisens kontroll.....	89
6.3.4	Återkallelse av tillstånd	90
7	Omhändertagande av vapen	91
7.1	Uppdraget.....	91
7.2	Gällande rätt.....	91
7.3	Rikspolisstyrelsens syn på omhändertagande av vapen hos hemvärnets personal	93
7.4	Förvaring av hemvärnets vapen.....	93

7.5	Överväganden och förslag	94
7.5.1	Omhändertagande av skjutvapen som tilldelats hemvärnets personal	94
7.5.2	Omhändertagande av bevis om tillstånd att inne- ha skjutvapen.....	95
8	Vapen i dödsbo	97
8.1	Uppdraget.....	97
8.2	Gällande rätt	98
8.2.1	Inlösen av vapen och ammunition	98
8.2.2	Vapen och ammunition i dödsbo och konkurs- bo	99
8.3	Rikspolisstyrelsens syn på vapen i dödsbon.....	101
8.4	Överväganden och förslag	101
8.4.1	Regleringens språk och struktur.....	101
8.4.2	Inlösen av ”svarta” vapen.....	102
9	Uppsiktsutlåning	105
9.1	Gällande rätt	105
9.2	Synpunkter från Rikspolisstyrelsen och Svenska Jägare- förbundet.....	106
9.3	Överväganden och förslag	107
10	Innehavstillstånd för räddningstjänsten m.fl.....	109
10.1	Gällande rätt	110
10.2	Synpunkter från Rikspolisstyrelsen och Luftfartsverket.....	110
10.3	Överväganden och förslag	111

11 Samkörning av vissa vapenregister	115
11.1 Nuvarande förhållanden och gällande rätt	115
11.2 Finns behov av viss samkörning av centrala vapenregister?	117
11.3 Överväganden och förslag	118
12 Brott mot vapenlagen	121
12.1 Utformningen av bestämmelsen om grovt vapenbrott ...	121
12.1.1 Uppdraget	121
12.1.2 Gällande rätt.....	121
12.1.3 Överväganden och förslag.....	122
12.2 Förberedelse till olovlig tillverkning av skjutvapen	124
12.2.1 Bakgrund	124
12.2.2 Gällande rätt.....	124
12.2.3 Överväganden och bedömning	126
12.3 Förvaring av skjutvapen åt annan.....	128
12.3.1 Allmänna utgångspunkter	128
12.3.2 Gällande rätt.....	128
12.3.3 Överväganden och förslag.....	129
12.4 Straffskalorna i 9 kap. vapenlagen.....	130
12.4.1 Uppdraget	130
12.4.2 Gällande rätt.....	131
12.4.3 Rikspolisstyrelsens syn på straffskalan för grovt vapenbrott	134
12.4.4 Överväganden och förslag.....	134
12.5 Förslagen om kriminalisering i Ds 2009:22.....	144
13 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	147
14 Ekonomiska konsekvenser	149

14.1	Klassificering av effektbegränsade vapen.....	149
14.2	Uppgifter från hälso- och sjukvården, socialtjänsten och Kriminalvården.....	149
14.3	Handel med skjutvapen	150
14.4	Innehavstillstånd för räddningstjänsten m.fl.....	151
14.5	Samkörning av vissa vapenregister	151
14.6	Brott mot vapenlagen.....	151
14.7	Övriga förslag.....	152
15	Författningskommentar	153
15.1	Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	153
	Bilaga	169

Sammanfattning

I promemorian lämnas ett antal förslag till ändringar i vapenlagen och vapenförordningen. Förslagen syftar till att förstärka och effektivisera kontrollen av vapen samt göra vapenregleringen mera lättillgänglig och ändamålsenlig.

Förslagen innebär i korthet följande:

- Klassificeringen av effektbegränsade vapen ska även i fortsättningen göras med utgångspunkt från den utskjutna projektilens anslagsenergi. Vapen som har med kolsyra, luft eller fjäder jämförbara utskjutningsmedel ska omfattas av reglerna om effektbegränsade vapen. Gränsen för när ett halvautomatiskt vapen ska anses som effektbegränsat ska vara densamma som för andra icke helautomatiska vapen.
- Kraven för att en enskild person ska kunna få tillstånd att inneha målskjutningsvapen skärps. Skärpningen innebär att det krävs att den enskilde är aktiv medlem i en av Rikspolisstyrelsen godkänd sammanslutning eller en organisation som är ansluten till en sådan sammanslutning.
- I syfte att förbättra beslutsunderlaget i vapenärenden föreslås att polisen under vissa förutsättningar ska få inhämta yttrande från Kriminalvården eller en socialnämnd gällande den enskildes lämplighet att inneha skjutvapen. När det finns skäl till det ska polisen få förelägga den enskilde att ge in ett läkarintyg som visar att denne inte av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen.

- Kraven på vapenhandlare skärps. Vid tillståndsprövningen ska särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig. När sökanden är en juridisk person ska prövningen avse dels den juridiska personen, dels den eller de fysiska personer som har ett betydande inflytande i den juridiska personen. Om det sker en förändring av vem som har ett betydande inflytande i den juridiska personen, ska tillståndshavaren genast anmäla det till polismyndigheten. Regleringen av föreståndare och ersättare stramas upp.
- Regleringen av vapen i dödsbo samlas i ett kapitel och förtydligas.
- Möjligheterna till uppsiktsutlåning utökas genom att sådan utlåning inte längre ska vara begränsad till enstaka tillfällen.
- Tillstånd att inneha skjutvapen ska, i vissa angivna situationer, kunna meddelas utbildningsanstalter, flygplatsföretag och kommunala organisationer för räddningstjänst. Möjligheten för auktoriserade bevakningsföretag att meddelas sådant tillstånd utökas till att gälla även innehav för utbildningsändamål.
- I syfte att effektivisera polismyndigheternas handläggning av vapenärenden föreslås att polisen i vissa angivna situationer ska få samköra det centrala vapenregistret och det centrala vapeninnehavarregistret.
- Reglerna om grovt vapenbrott förtydligas genom att det i paragrafen anges vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt. Sådana omständigheter är att vapnet kan befaras komma till brottslig användning eller att vapnet är av särskilt farlig beskaffenhet. Det bedöms inte finnas något behov av att ändra straffskalorna för vapenbrott eller grovt vapenbrott.

Därutöver föreslås ett antal mindre förändringar.

Förslagen som avser polisens handläggning innebär att polismyndigheterna kan effektivisera sin verksamhet, vilket ger möjligheter till kostnadsbesparingar. Övriga förslag torde inte få några nämnvärda ekonomiska konsekvenser för berörda myndigheter eller andra.

Författningsändringarna bedöms kunna träda i kraft den 1 januari 2011.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs i fråga om vapenlagen (1996:67)

dels att 2 kap. 3, 10, 13 och 19 §§, 3 kap. 1 a §, 6 kap. 4 och 6 §§, 7 kap. 1 och 2 §§, 8 kap. 1–3 §§, 9 kap. 1–3 §§ samt 11 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken före 6 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fem nya paragrafer, 2 kap. 10 a §, 7 kap. 2 a § och 8 kap. 4–6 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §¹

Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas

a) enskilda personer,

b) sammanslutningar för jakt eller målskytte, som har en stabil organisation och kontinuerlig skytteverksamhet samt uppfyller höga krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen,

c) huvudmän för museer, om museet får statsbidrag enligt särskilda föreskrifter eller om museet ägs av en kommun, ett landsting eller en stiftelse som

c) huvudmän för museer, om museet får statsbidrag enligt särskilda föreskrifter eller om museet ägs av en kommun, ett landsting eller en stiftelse som

¹ Senaste lydelse 2000:147.

står under länsstyrelsens tillsyn: för vapen som *skall* ingå i samlingarna, och

d) auktoriserade bevakningsföretag: för utlåning till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha ett sådant vapen.

står under länsstyrelsens tillsyn: för vapen som *ska* ingå i samlingarna,

d) auktoriserade bevakningsföretag: för utlåning till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha ett sådant vapen *eller för utbildning i handhavande av sådana vapen,*

e) *utbildningsanstalter för vapen som behövs för utbildningen,*

f) *flygplatsföretag för vapen som behövs för viltkontroll, och*

g) *kommunala organisationer för räddningstjänst för vapen som behövs i dess verksamhet.*

10 §²

Tillstånd att driva handel med skjutvapen får meddelas *den* som har rätt att driva handel i allmänhet, har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Tillstånd får meddelas endast för handel som *skall* bedrivas yrkesmässigt.

I tillståndet *skall* det anges vilka typer av skjutvapen och

Tillstånd att driva handel med skjutvapen får meddelas *fysisk eller juridisk person* som har rätt att driva handel i allmänhet, har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. *Vid prövningen av kravet på ordentlighet och pålitlighet ska särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig.* Tillstånd får meddelas endast för handel som *ska* bedrivas yrkesmässigt.

I tillståndet *ska* det anges vilka typer av skjutvapen och

² Senaste lydelse 2000:147.

vilket antal av varje typ av skjutvapen tillståndet avser. Tillståndet medför rätt att inneha de skjutvapen som anges där. Tillståndet får förenas med villkor om hur skjutvapnen *skall* förvaras.

vilket antal av varje typ av skjutvapen tillståndet avser. Tillståndet medför rätt att inneha de skjutvapen som anges där. Tillståndet får förenas med villkor om hur skjutvapnen *ska* förvaras.

Ett tillstånd enligt första stycket medför inte rätt att inneha andra helautomatiska skjutvapen än sådana som tagits in för en viss köpare.

10 a §

I fråga om juridiska personer ska prövningen enligt 10 § första stycket avse den juridiska personen och den eller de fysiska personer som har ett betydande inflytande i denna.

Om det sker en förändring av vem som har ett betydande inflytande i den juridiska personen, ska tillståndshavaren genast anmäla förändringen till polismyndigheten.

13 §³

Skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i följande fall:

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana sammanslutningar, huvudmän

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana sammanslutningar, huvudmän

³ Senaste lydelse 2006:386.

för museer *och* bevakningsföretag som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

för museer, bevakningsföretag, utbildningsanstalter, flygplatsföretag och organisationer för räddningstjänst som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

b) Enskilda personer, som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Danmark, Finland eller Norge att där inneha jakt- eller tävlingsskjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition

– vid vistelse i Sverige för tillfällig användning vid jakt eller tävling här,

– vid resa genom Sverige till Danmark, Finland eller Norge i anslutning till tillfällig användning vid jakt eller tävling i något av dessa länder.

Den som har fört in vapen och ammunition för sådan jakt eller tävling i Sverige som avses i första stycket b får utan tillstånd inneha vapnen och ammunitionen i Sverige under högst tre månader från dagen för införandet.

19 §⁴

De centrala vapenregistren får inte samköras med varandra.

De centrala vapenregistren får inte samköras med varandra, om inte annat följer av andra stycket.

Det centrala vapenregistret och det centrala vapeninnehavarregistret får samköras med varandra i ett ärende som avser tillstånd att inneha skjutvapen, om sökanden och vapnets överlåtare är bosatta eller har sitt säte i olika län.

⁴ Senaste lydelse 1999:74.

3 kap.1 a §⁵

Den som har rätt att inneha ett skjutvapen får vid enstaka tillfällen låna ut vapnet om

Den som har rätt att inneha ett skjutvapen får vid enstaka tillfällen låna ut vapnet för *självständigt innehav och användning* om

1. utlåningen sker för samma ändamål som utlånarens tillstånd avser,

2. utlåningen avser en tid om högst två veckor, och

3. låntagaren har tillstånd enligt 9 § att låna skjutvapen.

Sådant tillstånd som avses i första stycket 3 krävs dock inte om

Sådant tillstånd som avses i första stycket 3 krävs dock inte om

1. låntagaren har tillstånd att inneha vapen av samma typ som lånet avser,

1. låntagaren har tillstånd att inneha vapen av samma typ som lånet avser, *eller*

2. vapnet innehas och används under långivarens uppsikt, under uppsikt av någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning eller under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, eller

3. lånet avser ett start- eller signalvapen.

2. lånet avser ett start- eller signalvapen.

Den som har rätt att inneha ett skjutvapen får även låna ut vapnet, om det innehas och används under långivarens uppsikt, under uppsikt av någon annan person som har godkänts

⁵ Senaste lydelse 2006:386.

av polismyndigheten att närvara vid provskjutning eller under uppsikt av en sådan sammanlutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

6 kap.

Omhändertagande av vapen och ammunition Omhändertagande av vapen, m.m.

4 §⁶

Polismyndigheten *skall* besluta att ett vapen med tillhörande ammunition *skall* tas om hand om

Polismyndigheten *ska* besluta att ett vapen med tillhörande ammunition *och bevis om tillstånd till innehav ska* tas om hand, om

a) det finns risk att vapnet missbrukas, eller

b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och särskilda omständigheter inte talar emot ett omhändertagande.

Ett tillstånd att inneha ett vapen gäller inte, om polismyndigheten beslutat att omhänderta det enligt första stycket.

Om risken för missbruk är överhängande, får vapen eller ammunition tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som länsstyrelsen förordnat, personal vid Kustbevakningen och Tullverket

Om risken för missbruk är överhängande, får vapen eller ammunition tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som länsstyrelsen förordnat, personal vid Kustbevakningen

⁶ Senaste lydelse 2000:147.

eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden *skall* skyndsamt anmälas till polismyndigheten, som omedelbart *skall* pröva om omhändertagandet *skall* bestå.

och Tullverket eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden *ska* skyndsamt anmälas till polismyndigheten, som omedelbart *ska* pröva om omhändertagandet *ska* bestå.

6 §⁷

En läkare som bedömer att en patient av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen *skall* omedelbart anmäla detta till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd. Anmälan behöver inte göras om det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte har tillstånd för skjutvapen.

En läkare som bedömer att en patient av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen *ska* omedelbart anmäla detta till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd. Anmälan behöver inte göras om det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte har tillstånd för skjutvapen.

Anmälningsskyldigheten för läkare enligt första stycket gäller också beträffande en person som genomgår rättspsykiatrisk undersökning eller utredning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och som inte är en patient.

7 kap.

1 §

Skjutvapen eller ammunition *skall* lösas in av staten om

Skjutvapen eller ammunition *ska* lösas in av staten om

⁷ Senaste lydelse 2006:386.

a) tillståndet att inneha vapnet eller ammunitionen har återkallats utan att egendomen samtidigt har förklarats förverkad eller tagits i beslag,

b) innehavaren har avlidit,

c) ansökan har avslagits i fråga om tillstånd att inneha ett vapen eller ammunition som förvärvats genom arv, testamente eller bodelning, eller

d) domstol har beslutat att ett vapen eller ammunition, som någon innehar utan att ha rätt till det, inte *skall* förverkas eller åklagaren i ett sådant fall har beslutat att inte föra talan om förverkande.

b) ansökan har avslagits i fråga om tillstånd att inneha ett vapen eller ammunition som förvärvats genom arv, testamente eller bodelning, eller

c) domstol har beslutat att ett vapen eller ammunition, som någon innehar utan att ha rätt till det, inte *ska* förverkas eller åklagaren i ett sådant fall har beslutat att inte föra talan om förverkande.

2 §

Ett skjutvapen eller ammunition *skall* inte lösas in, om egendomen lämnas för skrotning eller överläts till någon som har rätt att inneha vapnet eller ammunitionen och om detta görs inom

a) ett år från det att innehavaren avled, eller

b) tre månader från det att tillståndet att inneha vapnet eller ammunitionen återkallades, ansökan om innehav avslogs, beslut i förverkandefrågan meddelades av domstol eller åklagare eller beslaget hävdes.

Vapnet eller ammunitionen

Ett skjutvapen eller ammunition *ska* inte lösas in, om egendomen lämnas för skrotning, eller överläts till någon som har rätt att inneha vapnet eller ammunitionen och om detta görs inom tre månader från det att tillståndet att inneha vapnet eller ammunitionen återkallades, ansökan om innehav avslogs, beslut i förverkandefrågan meddelades av domstol eller åklagare eller beslaget hävdes.

Vapnet eller ammunitionen

skall inte heller lösas in, om ansökan om tillstånd att inneha vapnet görs inom samma tid. Avslås ansökan *skall* vapnet eller ammunitionen lösas in, om egendomen inte inom tre månader från dagen för beslutet i tillståndsärendet överläts till någon som har rätt att inneha den.

Polismyndigheten får medge förlängning av tidsfristerna, varje gång med högst sex månader.

ska inte heller lösas in, om ansökan om tillstånd att inneha vapnet görs inom samma tid. Avslås ansökan *ska* vapnet eller ammunitionen lösas in, om egendomen inte inom tre månader från dagen för beslutet i tillståndsärendet överläts till någon som har rätt att inneha den.

2 a §

Bestämmelser om när vapen och ammunition i dödsbo ska lösas in finns i 8 kap. 1 §.

8 kap.

1 §

Avlider den som innehar ett skjutvapen eller ammunition ska dödsboet inom ett år från dödsfallet lämna egendomen för skrotning eller överlåta den till någon som har rätt att inneha egendomen.

Om vapnet eller ammunitionen inte skrotas eller överläts inom föreskriven tid ska egendomen lösas in av staten. Inlösen ska dock inte ske, om ansökan om tillstånd att inneha egendomen görs inom samma tid.

Avslås en ansökan om tillstånd till innehav ska vapnet eller ammunitionen lösas in, om egendomen inte inom tre månader från dagen för beslutet i tillståndsärendet överläts till någon som har rätt att inneha den.

2 §

Polismyndigheten får medge förlängning av tidsfristerna i 1 §, varje gång med högst sex månader.

3 §

Bestämmelser om inlösen av vapen och ammunition i dödsbo finns i 7 kap.

Bestämmelser om förfarandet vid inlösen finns i 7 kap. 3–5 §§.

1 §

Skjutvapen och ammunition som ingår i ett dödsbo eller ett konkursbo får utan särskilt tillstånd innehas av den som har tagit hand om boet till dess

a) egendomen har överlåtits till någon som är berättigad att inneha den,

b) egendomen skall överlämnas enligt 2 § eller, i fråga om dödsbo, 7 kap. 3 §, eller

c) i fråga om konkursbo, konkursen har avslutats.

4 §

Skjutvapen och ammunition som ingår i ett dödsbo får utan särskilt tillstånd innehas av den som har tagit hand om boet till dess egendomen

a) har överlåtits eller skrotats enligt 1 §,

b) ska överlämnas för inlösen enligt 1 §, eller

c) ska överlämnas för förvaring enligt 6 §.

5 §

Skjutvapen och ammunition som ingår i ett konkursbo får utan särskilt tillstånd innehas av den som har tagit hand om boet till dess

a) egendomen har överlåtits till någon som är berättigad att inneha den,

b) egendomen ska överlämnas för förvaring enligt 6 §, eller

c) konkursen har avslutats.

2 §

Om skjutvapen eller ammunition ingår i ett dödsbo eller ett konkursbo, får polismyndigheten besluta att egendomen tills vidare *skall* förvaras av myndigheten eller någon annan som myndigheten anvisar, när det finns särskild anledning till det. Den som har hand om boet är i så fall skyldig att efter polismyndighetens beslut lämna över vapnen och ammunitionen till den som *skall* förvara egendomen.

6 §

Om skjutvapen eller ammunition ingår i ett dödsbo eller ett konkursbo, får polismyndigheten besluta att egendomen tills vidare *ska* förvaras av myndigheten eller någon annan som myndigheten anvisar, när det finns särskild anledning till det. Den som har hand om boet är i så fall skyldig att efter polismyndighetens beslut lämna över vapnen och ammunitionen till den som *ska* förvara egendomen.

9 kap.

1 §

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som

inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst ett år.

Om brottet är grovt döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Om brottet är grovt döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. *Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om vapnet kan befaras komma till brottslig användning eller om vapnet är av särskilt farlig beskaffenhet.*

Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

2 §⁸

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) missbrukar rätten att inneha ett skjutvapen genom att använda det för något annat ändamål än det som han eller hon är berättigad till,

b) bryter mot bestämmelserna om överlämnande till förvaring hos någon annan i 5 kap. 3 § första stycket eller om användning vid sådan förvaring i 5 kap. 3 § andra stycket eller om transport i 5 kap. 4 § *eller mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av denna lag,*

c) *bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av*

b) bryter mot bestämmelserna om överlämnande till förvaring hos någon annan i 5 kap. 3 § första stycket eller om användning vid sådan förvaring i 5 kap. 3 § andra stycket eller om transport i 5 kap. 4 §,

c) *förvarar skjutvapen åt någon annan utan att erforderligt tillstånd meddelats eller förvaringen är tillåten enligt 5 kap.*

⁸ Föreslagen lydelse i Ds 2009:22.

sammanslutningar, huvudmän 3 § första stycket, för museer eller auktoriserade bevakningsföretag eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare,

d) innehar ammunition utan att ha rätt till det eller inte följer ett beslut att lämna över ammunition för inlösen,

e) överlåter ammunition till någon som inte har rätt att inneha ammunitionen,

f) driver handel med skjutvapen utan tillstånd,

g) medför skjutvapen i strid med bestämmelserna i 5 kap. 6 §,

h) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § d genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land,

i) bryter mot bestämmelserna om märkning i 1 a kap. 1–3 eller 5 §, eller

j) förfalskar, förstör eller utplånar sådan märkning som anges i 1 a kap.

Ansvar för otillåtet innehav av ammunition eller överträdelse av bestämmelserna i 5 kap. 6 § ska inte dömas ut i ringa fall.

3 §⁹

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § e genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförelse eller utlåning av skjutvapen.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot

1. föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § e genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförelse eller utlåning av skjutvapen, eller

2. föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av denna lag, eller

⁹ Senaste lydelse 2006:386.

3. bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av sammanslutningar, huvudmän för museer, auktoriserade bevakningsföretag, utbildningsanstalter, flygplatsföretag, eller kommunala organisationer för räddningstjänst eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare.

11 kap.

2 §¹⁰

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

a) undantag från kravet på tillstånd för att inneha start- eller signalvapen,

b) krav på skjutskicklighet, utbildning, ålder och de förutsättningar i övrigt som *skall* vara uppfyllda för tillstånd att inneha eller låna skjutvapen,

c) krav på kunskap för att få tillstånd att driva handel med skjutvapen och vad som i övrigt *skall* gälla vid sådan handel,

d) vad som *skall* iakttas utöver bestämmelserna i 4 kap. vid ändring och reparation av skjutvapen,

e) krav på vapenhandlares,

b) krav på skjutskicklighet, utbildning, ålder och de förutsättningar i övrigt som *ska* vara uppfyllda för tillstånd att inneha eller låna skjutvapen,

c) krav på kunskap för att få tillstånd att driva handel med skjutvapen och vad som i övrigt *ska* gälla vid sådan handel,

d) vad som *ska* iakttas utöver bestämmelserna i 4 kap. vid ändring och reparation av skjutvapen,

e) krav på vapenhandlares,

¹⁰ Föreslagen lydelse i Ds 2009:22.

museers *och* sammanslutningars förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och på sammanslutningars förvaring av ammunition,

f) de förutsättningar i övrigt som *skall* vara uppfyllda för tillstånd enligt denna lag,

g) utfärdande av europeiska skjutvapenpass till dem som har tillstånd att inneha skjutvapen i Sverige,

h) förutsättningar för och förfaringssätt vid medgivande av att personer bosatta i Sverige *skall* få tillstånd att förvärva skjutvapen i ett annat land,

i) krav på att den som förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land *skall* underrätta den staten om förvärvet,

j) förande av vapenregister enligt 2 kap. 17–19 §§,

k) vilka sammanslutningar som *skall* anses uppfylla kraven i 2 kap. 3 § b för att kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen,

l) vad som *skall* iakttas utöver bestämmelserna i 5 kap. i fråga om transport av skjutvapen och ammunition, och

museers, sammanslutningars, *auktoriserade bevakningsföretags, utbildningsanstalters, flygplatsföretags* och *kommunala organisationer för räddningstjänsts* förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och på sammanslutningars förvaring av ammunition,

f) de förutsättningar i övrigt som *ska* vara uppfyllda för tillstånd enligt denna lag,

g) utfärdande av europeiska skjutvapenpass till dem som har tillstånd att inneha skjutvapen i Sverige,

h) förutsättningar för och förfaringssätt vid medgivande av att personer bosatta i Sverige *ska* få tillstånd att förvärva skjutvapen i ett annat land,

i) krav på att den som förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land *ska* underrätta den staten om förvärvet,

j) förande av vapenregister enligt 2 kap. 17–19 §§,

k) vilka sammanslutningar som *ska* anses uppfylla kraven i 2 kap. 3 § b för att kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen,

l) vad som *ska* iakttas utöver bestämmelserna i 5 kap. i fråga om transport av skjutvapen och ammunition, och

m) utförande av märkning som avses i 1 a kap. 1–5 §§. m) utförande av märkning som avses i 1 a kap. 1–5 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011.

1.2 Förslag till förordning om ändring i vapenförordningen (1996:70)

Härigenom föreskrivs i fråga om vapenförordningen (1996:70) dels att 1 kap. 2 och 3 §§, 2 kap. 3 §, 5 kap. 3 § och 9 kap. 1 § ska ha följande lydelse, dels att det i förordningen ska införas tre nya paragrafer, 2 kap. 14 § samt 5 kap. 3 a och 3 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen *skall* anses ha sådan begränsad effekt som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än 10 joule.

Ett *hel- eller halvautomatiskt* kolsyre-, luft- eller fjädervapen *skall* anses ha sådan begränsad effekt om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än 3 joule.

Trots vad som föreskrivs i första eller andra stycket *skall* ett kolsyrevapen som är avsett för att med färg markera träffar på deltagare i stridsspel (paint-

Ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen *ska* anses ha sådan begränsad effekt som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än 10 joule.

Ett *helautomatiskt* kolsyre-, luft- eller fjädervapen *ska* anses ha sådan begränsad effekt om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än 3 joule.

Trots vad som föreskrivs i första eller andra stycket *ska* ett kolsyrevapen som är avsett för att med färg markera träffar på deltagare i stridsspel (paint-

¹ Senaste lydelse 2006:509.

ballvapen) anses ha sådan begränsad effekt som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen, om vapnet är konstruerat för att laddas med färgampuller med en minsta diameter om 16 mm.

Ett harpunvapen *skall* anses ha en sådan begränsad effekt som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen, om harpunen är avsedd att drivas ut med endast en gummikabel och avståndet mellan vapnets framkant och uttag för harpunens upphakning i vapnets stomme inte är längre än 50 centimeter.

ballvapen) anses ha sådan begränsad effekt som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen, om vapnet är konstruerat för att laddas med färgampuller med en minsta diameter om 16 mm.

Vad som föreskrivs i första–tredje styckena ska också gälla för ett vapen som har med kolsyra, luft eller fjäder jämförbart utdrivningsmedel.

Ett harpunvapen *ska* anses ha en sådan begränsad effekt som avses i 2 kap. 1 § vapenlagen, om harpunen är avsedd att drivas ut med endast en gummikabel och avståndet mellan vapnets framkant och uttag för harpunens upphakning i vapnets stomme inte är längre än 50 centimeter.

3 §²

Fråga om

1. tillstånd för en enskild person att inneha eller låna ut skjutvapen, inneha ammunition eller ta emot skjutvapen för reparation eller översyn samt godkännande av enskild person att i vapenhandlares ställe närvara vid provskjutning prövas av polismyndigheten på den ort där personen är folkbokförd eller, om han eller hon inte är folkbokförd i Sverige, på den ort där han eller hon är bosatt eller annars uppehåller sig,

2. tillstånd för en samman-
slutning, ett bevakningsföretag
eller en huvudman för museum

2. tillstånd för en samman-
slutning, ett *auktoriserat* bevak-
ningsföretag, en huvudman för

² Senaste lydelse 2006:509.

att inneha skjutvapen eller ammunition prövas av polismyndigheten på den ort där sammanslutningens styrelse eller företagets ledning har sitt säte eller där museet är beläget,

museum, en utbildningsanstalt, ett flygplatsföretag eller en kommunal organisation för räddningstjänst att inneha skjutvapen eller ammunition prövas av polismyndigheten på den ort där sammanslutningens styrelse eller företagets ledning har sitt säte eller där museet, *utbildningsanstalten eller den kommunala organisationen* är belägen,

3. ett dödsbos eller ett konkursbos innehav av skjutvapen eller ammunition prövas av polismyndigheten på den avlidnes eller konkursgäldenärens folkbokföringsort,

4. tillstånd att driva handel med skjutvapen eller tillstånd för någon annan än en enskild person att ta emot vapen för reparation eller översyn prövas av polismyndigheten på den ort där verksamheten bedrivs,

5. tillstånd till införsel prövas av polismyndigheten på den ort där förtullning *skall* äga rum eller, om förtullning inte *skall* ske, där införseln *skall* äga rum,

5. tillstånd till införsel prövas av polismyndigheten på den ort där förtullning *ska* äga rum eller, om förtullning inte *ska* ske, där införseln *ska* äga rum,

6. förordnande av provledare som avses i 2 kap. 4 § i denna förordning prövas av polismyndigheten på den ort där provledaren *skall* vara verksam,

6. förordnande av provledare som avses i 2 kap. 4 § i denna förordning prövas av polismyndigheten på den ort där provledaren *ska* vara verksam,

7. tillstånd att avlossa skott med skjutvapen för vilket tillstånd till innehav meddelats för något annat ändamål än skjutning prövas av polismyndigheten på den ort där sökanden är folkbokförd eller, om sökanden inte är folkbokförd i Sverige, på den ort där han eller hon är bosatt eller annars uppehåller sig,

8. tillstånd till överföring av skjutvapen eller ammunition till ett annat land inom Europeiska unionen prövas av polismyndigheten på den ort där sökanden är folkbokförd eller, om sökanden inte är folkbokförd i Sverige, på den ort där han eller hon är bosatt eller annars uppehåller sig, eller, om sökanden är vapenhandlare, på den ort där verksamheten bedrivs,

9. utfärdande av, anteckning i eller återkallelse av ett europeiskt skjutvapenpass prövas av polismyndigheten på den ort där sökanden är folkbokförd eller, om sökanden inte är folkbokförd i Sverige, på den ort där han eller hon är bosatt eller annars uppehåller sig,

10. tillstånd att förvara skjutvapen eller ammunition hos någon annan prövas av polismyndigheten på den ort där sökanden är folkbokförd,

11. tillstånd att låna skjutvapen enligt 3 kap. 9 § vapenlagen (1996:67) prövas av polismyndigheten på den ort där personen är folkbokförd eller, om han eller hon inte är folkbokförd i Sverige, på den ort där han eller hon är bosatt eller annars uppehåller sig.

2 kap.

Nuvarande lydelse

3 §³

Den som ansöker om tillstånd till innehav av skjutvapen *skall*, om inte ansökan uteslutande avser annat ändamål än skjutning, visa sig kunna handha sådant vapen som ansökan avser. Därvid gäller för nedan angivna vapentyper följande särskilda krav.

Vapentyp	Krav
1. Jaktvapen med undantag av enhandsvapen för jakt.	Bevis om avlagt prov som avses i 4 §.

³ Senaste lydelse 2006:509.

2. Enhandsvapen med undantag av jaktvapen och effektbegränsade vapen. Sökanden *skall* ha fyllt 18 år och vara aktiv medlem i en *skytteförening eller motsvarande organisation* samt ha visat prov på särskild skjutskicklighet. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda skäl.

3. Kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen utom enhandsvapen. Sökanden *skall* ha fyllt 20 år och vara aktiv medlem i en sammanslutning för skytte vars verksamhet Försvarsmakten förklarar vara av betydelse för totalförsvaret samt ha visat prov på särskild skjutskicklighet. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda skäl.

4. Annat målskjutningsvapen än enhandsvapen, helautomatiskt vapen eller effektbegränsade vapen. Sökanden *skall* vara ordinarie hemvärnsman eller aktiv medlem i en *skytteförening eller motsvarande organisation* samt, för den som inte har fyllt 18 år, ha intyg från organisationens styrelse om skjutskicklighet och personlig lämplighet.

5. Tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförbara anordningar. Sökanden *skall* kunna hantera anordningen och ha kunskap om dess verkningar.

Trots första stycket 1–5 får tillstånd att inneha skjutvapen ges till sökande som behöver vapnet i sin tjänst eller som för sin tjänst behöver annat skjutvapen än tjänstevapen för att bibehålla

eller utveckla sin skjutskicklighet. Är det fråga om utländsk säkerhetspersonal som medföljer vid statsbesök eller liknande eller som ansvarar för personers säkerhet vid internationell luftfart, *skall* samråd i ärendet ske med Utrikesdepartementet.

Naturvårdsverket får i särskilda fall medge undantag från första stycket 1.

Tillstånd till innehav av skjutvapen för något annat ändamål än jakt eller målskjutning får meddelas endast den som har fyllt 18 år. Detta gäller dock inte start- eller signalvapen eller vapen som gjorts varaktigt obrukbara.

Rikspolisstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om de krav på skjutskicklighet som gäller för tillstånd till innehav av målskjutningsvapen och om vilka kunskapskrav som gäller för tillstånd till innehav av tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförbara anordningar.

Föreslagen lydelse

3 §

Den som ansöker om tillstånd till innehav av skjutvapen *ska*, om inte ansökan uteslutande avser annat ändamål än skjutning, visa sig kunna handha sådant vapen som ansökan avser. Därvid gäller för nedan angivna vapentyper följande särskilda krav.

Vapentyp	Krav
1. Jaktvapen med undantag av enhandsvapen för jakt.	Bevis om avlagt prov som avses i 4 §.
2. Enhandsvapen med undantag av jaktvapen och effektbegränsade vapen.	Sökanden <i>ska</i> ha fyllt 18 år och vara aktiv medlem i en <i>sammanslutning som avses i 2 kap. 3 § b vapenlagen (1996:67) eller en organisation som är ansluten till en sådan sammanslutning</i> samt ha visat

prov på särskild skjutskicklighet. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda skäl.

3. Kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen utom enhandsvapen.

Sökanden *ska* ha fyllt 20 år och vara aktiv medlem i en sammanslutning för skytte vars verksamhet Försvarsmakten förklarar vara av betydelse för totalförsvaret samt ha visat prov på särskild skjutskicklighet. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda skäl.

4. Annat målskjutningsvapen än enhandsvapen, helautomatiskt vapen eller effektbegränsade vapen.

Sökanden *ska* vara ordinarie hemvärnsman eller aktiv medlem i en *sammanslutning som avses i 2 kap. 3 § b vapenlagen eller en organisation som är ansluten till en sådan sammanslutning* samt, för den som inte har fyllt 18 år, ha intyg från organisationens styrelse om skjutskicklighet och personlig lämplighet.

5. Tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar.

Sökanden *ska* kunna hantera anordningen och ha kunskap om dess verkningar.

Trots första stycket 1–5 får tillstånd att inneha skjutvapen ges till sökande som behöver vapnet i sin tjänst eller som för sin tjänst behöver annat skjutvapen än tjänstevapen för att bibehålla eller utveckla sin skjutskicklighet. Är det fråga om utländsk

säkerhetspersonal som medföljer vid statsbesök eller liknande eller som ansvarar för personers säkerhet vid internationell luftfart, *ska* samråd i ärendet ske med Utrikesdepartementet.

Naturvårdsverket får i särskilda fall medge undantag från första stycket 1.

Tillstånd till innehav av skjutvapen för något annat ändamål än jakt eller målskjutning får meddelas endast den som har fyllt 18 år. Detta gäller dock inte start- eller signalvapen eller vapen som gjorts varaktigt obrukbara.

Rikspolisstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om de krav på skjutskicklighet som gäller för tillstånd till innehav av målskjutningsvapen och om vilka kunskapskrav som gäller för tillstånd till innehav av tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Vid handläggningen av ett ärende om ansökan om tillstånd till innehav av skjutvapen eller återkallelse av sådant tillstånd får polismyndigheten inhämta yttrande från Kriminalvården eller socialnämnd, om det finns särskild anledning att anta att Kriminalvården eller nämnden kan lämna upplysningar av betydelse för ärendet.

Yttrandet ska innehålla en redogörelse för de omständigheter som har betydelse för att bedöma sökandens eller tillståndshavarens lämplighet att inneha skjutvapen.

Polismyndigheten får också,

när det finns skäl till det, förelägga sökanden eller tillståndshavaren att inom viss tid ge in ett läkarintyg som visar att denne inte av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen. Om ett sådant föreläggande inte följs i ett ärende om ansökan om tillstånd, får ansökan avvisas. Föreläggandet ska innehålla en upplysning om detta.

5 kap.

3 §

För handelsrörelse som utövas av juridisk person *skall* finnas en av polismyndigheten godkänd föreståndare som är ansvarig för att rörelsen bedrivs riktigt. Vid förfall för tillståndshavaren eller föreståndaren får rörelsen förestås av en av polismyndigheten godkänd ersättare. Vid provskjutning får i vapenhandlares ställe någon annan av polismyndigheten godkänd person närvara.

För handelsrörelse som utövas av juridisk person *ska* finnas en av polismyndigheten godkänd föreståndare som är ansvarig för att rörelsen bedrivs riktigt. Vid förfall för tillståndshavaren eller föreståndaren får rörelsen förestås av en av polismyndigheten godkänd ersättare. Vid provskjutning får i vapenhandlares ställe någon annan av polismyndigheten godkänd person närvara.

Godkännande som föreståndare eller ersättare får meddelas en fysisk person som har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Vid prövningen av kravet på

ordentlighet och pålitlighet ska särskild hänsyn tas till om personen är laglydig.

3 a §

Rikspolisstyrelsen meddelar närmare föreskrifter om krav på kunskap för godkännande som föreståndare eller ersättare enligt 3 §.

3 b §

Ett godkännande som föreståndare eller ersättare enligt 3 § ska återkallas om förutsättningarna för godkännandet inte längre finns.

9 kap.

1 §

Rikspolisstyrelsen meddelar särskilda föreskrifter om vapenhandlares, museers och sammanslutningars förvaring av tillståndspliktiga skjutvapen samt sammanslutningars förvaring av ammunition. I fråga om förvaring av ammunition som räknas till explosiva varor finns bestämmelser även i lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor och i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Rikspolisstyrelsen meddelar särskilda föreskrifter om vapenhandlares, museers, sammanslutningars, auktoriserade bevakningsföretags, utbildningsanstalters, flygplatsföretags och kommunala organisationer för räddningstjänsts förvaring av tillståndspliktiga skjutvapen samt sammanslutningars förvaring av ammunition. I fråga om förvaring av ammunition som räknas till explosiva varor finns bestämmelser även i lagen (1988:868) om brandfarliga och

explosiva varor och i
föreskrifter som meddelats
med stöd av lagen.

Rikspolisstyrelsen meddelar
närmare föreskrifter om hur
skjutvapen och ammunition
skall förvaras för att uppfylla
föreskrifterna i 5 kap. 2 §
vapenlagen (1996:67).

Rikspolisstyrelsen meddelar
närmare föreskrifter om hur
skjutvapen och ammunition
ska förvaras för att uppfylla
föreskrifterna i 5 kap. 2 §
vapenlagen (1996:67).

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2011.

2 Inledning

2.1 Uppdraget

Uppdraget innefattar flera skilda vapenfrågor. I en första del har utretts vilka författningsändringar och andra åtgärder som bedöms nödvändiga och lämpliga för att Sverige ska uppfylla åtagandena i FN:s vapenprotokoll och ändringsdirektivet till rådets direktiv om kontroll av förvärv och innehav av vapen. Dessa frågor har behandlats i promemorian *Genomförande av FN:s vapenprotokoll m.m.* (Ds 2009:22).

I denna promemoria behandlas frågor om klassificering av effektbegränsade vapen, förutsättningarna för en enskild person att inneha målskjutningsvapen, polisens underlag i ärenden om tillstånd att inneha skjutvapen, handel med skjutvapen, omhändertagande av vapen, vapen i dödsbo och brott mot vapenlagen. Vidare behandlas vissa frågor som aktualiserats med anledning av uppdraget, nämligen uppsiktsutlåning, innehavstillstånd för vissa juridiska personer samt samkörning av de centrala vapenregistren. En närmare beskrivning av de olika frågorna finns i början av respektive kapitel.

2.2 Arbetets bedrivande

Arbetet i denna del har innefattat kontakter med justitiedepartementen i Danmark, Finland och Norge. Vidare har information och synpunkter inhämtats från Brottsförebyggande rådet, Försvarmakten, Luftfartsverket, Rikspolisstyrelsen, Rikskriminalpolisen,

Statens kriminaltekniska laboratorium, Polismyndigheten i Skåne, Rättsmedicinalverket, Totalförsvarets forskningsinstitut och Åklagarmyndigheten.

Åtskilliga kontakter har förekommit med företrädare för olika intresseorganisationer och privatpersoner. Bland intresseorganisationerna kan nämnas Svenska Jägareförbundet, Svenska Pistolskytteförbundet och Sveriges Vapenhandlareförening.

Studiebesök och praktiska skytteövningar har genomförts på Statens kriminaltekniska laboratorium, polisens tekniska rotel i Malmö och Torna Hällestads Pistolskytteklubb.

3 Klassificering av effektbegränsade vapen

Bedömning och förslag: Den utskjutna projektilens anslagsenergi ska även i fortsättningen vara avgörande för om ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen som inte är ett paintballvapen ska anses vara effektbegränsat. Vad gäller paintballvapen ska liksom i dag vapnets kaliber vara avgörande för om det ska anses vara effektbegränsat. Också vapen som har med kolsyra, luft eller fjäder jämförbara utskjutningsmedel ska omfattas av reglerna om effektbegränsade vapen.

De nuvarande energigränserna ska, med undantag för halvautomatiska vapen, gälla även framöver. Gränsen för när ett halvautomatiskt vapen ska anses som effektbegränsat ska vara densamma som för andra icke helautomatiska vapen, nämligen tio joule.

Det saknas anledning att ändra kalibergränsen för paintballvapen liksom att ändra reglerna som gäller för harpunvapen.

3.1 Uppdraget

I uppdraget ingår att överväga hur definitionen av effektbegränsade vapen bör vara utformad och lämna förslag till de författningsändringar som bedöms nödvändiga.

3.2 Gällande rätt

Den som har fyllt 18 år behöver enligt 2 kap. 1 § vapenlagen inte tillstånd för att köpa eller inneha ett kolsyre-, luft-, fjäder- eller harpunvapen med begränsad effekt.

I 1 kap. 2 § första stycket vapenförordningen föreskrivs att ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen anses ha begränsad effekt, om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än tio joule. Ett hel- eller halvautomatiskt vapen av det angivna slaget ska enligt andra stycket anses ha begränsad effekt, om varje projektil från vapnet har en anslagsenergi som är mindre än tre joule fyra meter från pipans mynning.

Enligt tredje och fjärde styckena i sist nämnda paragraf gäller särskilda regler för kolsyrevapen som är avsedda för att med färg markera träffar på deltagare i stridsspel (paintballvapen) och för harpunvapen. Ett paintballvapen ska sålunda anses ha begränsad effekt, om vapnet är konstruerat för att laddas med färgampuller med en minsta diameter om 16 mm. För harpunvapen gäller att vapnet ska anses ha begränsad effekt om harpunen är avsedd att drivas ut med endast en gummikabel och avståndet mellan vapnets framkant och uttag för harpunens upphakning i vapnets stomme inte är längre än 50 centimeter.

Enligt punkt 6 i övergångsbestämmelserna till vapenförordningen gäller att den som sedan tiden före den 1 januari 1992 innehar ett luft- eller fjädervapen, som enligt då gällande föreskrifter fick innehas utan tillstånd, får även fortsättningsvis inneha vapnet utan tillstånd.

3.3 Kolsyre-, luft- och fjädervapen

Kolsyre-, luft- och fjädervapen kan, med utgångspunkt från vilken typ av projektiler vapnen skjuter ut, delas in i två huvudgrupper. Den ena gruppen består av vapen som är avsedda för att skjuta ut metallprojektiler. Den andra gruppen omfattar vapen

som är avsedda för att skjuta ut projektiler i annat material än metall.

3.3.1 Kolsyre-, luft- och fjädervapen avsedda att skjuta ut metallprojektiler

I denna grupp av vapen används som projektiler nästan uteslutande rundkulor och olika varianter av den s.k. diabolokulan. Vanligen består rundkulor av stål och diabolokulor av bly, men även andra material förekommer.

Vapnen finns i flera olika kalibrar. De allra vanligaste kalibrarna är 4,5 mm (.177), 5,5 mm (.22) och 6,35 mm (.25). Även andra kalibrar, t.ex. 5,0 mm (.20), förekommer.

De vanligast förekommande kalibrarna bland kolsyre-, luft- och fjädervapen som skjuter ut metallprojektiler är 4,5 mm. Den kalibern förekommer i alla typer av vapen; allt från pistoler av leksakskaraktär med låg anslagsenergi till jaktvapen med hög anslagsenergi. Vapen i denna kaliber får dock inte användas vid jakt i Sverige (20 § Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om jakt och statens vilt, NFS 2002:18).

I sportskyttesammanhang används nästan uteslutande vapen i kalibern 4,5 mm. När det gäller enhandsvapen överlag är denna kaliber klart dominerande. Det saluförs ett stort antal vapen med kalibern 4,5 mm där anslagsenergin anges till 20–30 joule. I Sverige saluförs dessa vapen antingen i ett tillståndspliktigt utförande med anslagsenergi över tio joule eller en tillståndsfri variant med anslagsenergi under tio joule. Enligt Totalförsvarets forskningsinstitut torde den maximala anslagsenergin för standardammunition i kaliber 4,5 mm i praktiken vara begränsad till 30–40 joule.

Vapen i kaliber 5,5 mm är mindre vanliga än vapen i kaliber 4,5 mm. Ännu ovanligare är vapen i kaliber 6,35 mm. Den klart största andelen vapen i dessa grövre kalibrar utgörs av gevär. Vapnen används sällan i sportskyttesammanhang men används ibland vid jakt, främst vid skydds jakt. En standardprojektil i

dessa kalibrar har högre massa än standardprojektiler i kaliber 4,5 mm och har därför, vid en given hastighet, högre anslagsenergi. Sådana vapen är således i många fall kraftfullare än motsvarande vapen i kaliber 4,5 mm. Det är inte ovanligt att effekten hos vapen med en kaliber överstigande 4,5 mm anges till 40–50 joule och det finns exempel på vapen med en effekt över 100 joule. På samma sätt som gäller vapen i kaliber 4,5 mm saluförs dessa vapen i många fall i ett tillståndspliktigt och ett icke tillståndspliktigt utförande.

För samtliga kalibrar gäller att de allra kraftfullaste vapnen ofta är sådana som har någon form av behållare där luft fylls på under högt tryck, s.k. resorvoarvapen/PCP-vapen. Gemensamt för alla kalibrar är också att enhandsvapen i allmänhet har lägre anslagsenergi än gevär. I många fall är anslagsenergin för enhandsvapen mycket lägre än tio joule.

3.3.2 Kolsyre-, luft- och fjädervapen avsedda att skjuta ut projektiler i annat material än metall

De vanligaste vapentyperna i denna grupp är paintballvapen och Soft Air Guns.

Paintballvapen används i paintball som är ett spel vanligen mellan två lag som skjuter på varandra med färgkulor. Färgkulorna är normalt 17 mm i diameter och består av ett gelatinhölje som innesluter färg. Paintballvapen drivs i allmänhet av kolsyra eller luft.

Soft Air Guns är ofta repliker av riktiga eldhandvapen och används bl.a. i spelet Air Soft som påminner om paintball. Projektilerna är vanligen plastkulor som är 6 mm i diameter. Soft Air Guns kan vara kolsyre-, luft- eller fjädervapen, men drivs ofta på något annat sätt. Ett vanligt drivmedel är gasen ”Green gas” som huvudsakligen består av propan. En mera ovanlig drivgas är ”Red gas” som är en freon (HCFC-22). Dessa gaser, allt annat lika, projektilen en lägre utgångshastighet än kolsyra. Det förekommer också eldrivna Soft Air Guns.

Gemensamt för paintballvapen och Soft Air Guns är att de vanligtvis har sämre räckvidd och lägre anslagsenergi än vapen som skjuter ut metallprojektiler. Projektilernas material och form gör också att penetrationsförmågan är sämre än hos standardprojektiler i metall. Dessa vapen är därför i normalfallet betydligt mindre farliga än vapen som skjuter ut metallprojektiler.

3.3.3 Förekomsten i Sverige av kolsyre-, luft- och fjädervapen

Det finns drygt 15 000 icke effektbegränsade kolsyre-, luft- och fjädervapen i Sverige för vilka licens har meddelats. Av dessa utgörs nästan två tredjedelar av vapen i kaliber 4,5 mm och nära på en tredjedel av vapen i kaliber 5,5 mm. Förutom denna statistik finns inga säkra uppgifter om hur många kolsyre-, luft- eller fjädervapen som finns i landet. Det finns dock med all säkerhet mångdubbelt fler effektbegränsade vapen än antalet vapen som det har meddelats licens för. Dessutom finns det ett stort antal vapen som inte är effektbegränsade enligt dagens regler men som var tillståndsfria när de anskaffades och alltså är det med stöd av gällande övergångsbestämmelser (se ovan under avsnitt 3.2).

3.4 Rikspolisstyrelsens synpunkter på effektbegränsade vapen

Rikspolisstyrelsen har fört fram att reglerna om tillstånd för effektbegränsade vapen bör ändras så att kalibermåttet blir avgörande för vad som ska anses vara ett effektbegränsat vapen i stället för det effektmått som gäller i dag. Vapen med en kaliber om högst 4,5 mm ska, enligt vad Rikspolisstyrelsen fört fram, vara effektbegränsade. Styrelsen har också förespråkat att det inte ska göras någon skillnad mellan hel- och halvautomatiska vapen å ena sidan och övriga vapen å andra sidan när det gäller krav på tillstånd. Slutligen har styrelsen fört fram att reglerna om effekt-

begränsade vapen inte bara ska tillämpas på kolsyre-, luft- och fjädervapen utan också på vapen där projektilen drivs av andra, liknande utskjutningsmedel.

3.5 Tidigare överväganden

De nuvarande klassificeringsreglerna för kolsyre-, luft- och fjädervapen trädde i kraft år 1992. Dessförinnan hade Rikspolisstyrelsen ett bemyndigande att avgöra vilka luft- och fjädervapen som enligt de då gällande reglerna skulle hänföras till kategorin effektbegränsade vapen. Statens kriminaltekniska laboratorium upprättade efter provskjutningar, och med utgångspunkt från kulans hastighet, en förteckning över effektbegränsade och icke effektbegränsade vapentyper. Vapen som gav kulan en hastighet av högst 200 meter i sekunden fyra meter från mynningen ansågs effektbegränsade. För kolsyrevapen rådde däremot utan undantag tillståndsplikt fram till regeländringarna år 1992.

Det var 1987 års vapenutredning som föreslog att anslagsenergin skulle användas för att bestämma gränsen mellan tillståndspliktiga och tillståndsfria vapen. Utredningen konstaterade att den snabba tekniska utvecklingen på området, som innebar att vapnen fick allt högre anslagsenergi, gjorde det angeläget att finna en annan norm än kulans hastighet för frågan om krav på tillstånd för innehav av vapnet. Det mest ändamålsenliga måttet för att bestämma gränsen mellan tillståndspliktiga och icke tillståndspliktiga vapen ansågs vara anslagsenergin (SOU 1989:44 s. 110).

Frågan om klassificering av effektbegränsade vapen har senare varit föremål för överväganden i departementspromemorian Förstärkt kontroll av vapen m.m. (Ds 2004:32). I promemorian föreslogs att klassificeringen av effektbegränsade kolsyre-, luft- och fjädervapen även i fortsättningen skulle ske med hänsyn till den utskjutna projektilens anslagsenergi. Vidare föreslogs att reglerna skulle utvidgas till att också omfatta vapen med andra men jämförbara utskjutningsmedel. Det föreslogs också fortsatt

utredning beträffande vilken energigräns som skulle gälla för krav på tillstånd.

Rikspolisstyrelsen avstyrkte i sitt remissvar förslaget och förordade i stället att vapen vars kaliber inte överstiger 4,5 mm skulle anses vara effektbegränsade. Styrelsen föreslog också att den skulle ges rätt att föreskriva att vapen av visst fabrikat och av viss modell med hög anslagsenergi skulle vara tillståndspliktiga trots att dess kaliber inte överstiger 4,5 mm.

Statens kriminaltekniska laboratorium, som avgav ett eget remissvar, avstyrkte förslaget och föreslog i stället att vapen i kalibrar understigande 6,35 mm skulle anses vara effektbegränsade, att åldersgränsen för innehav av sådana vapen skulle höjas till 20 år samt att det skulle införas en skyldighet att anmäla innehavet till polisen. Vidare föreslogs att Rikspolisstyrelsen skulle ges rätt att föreskriva att vapen med hög anslagsenergi skulle vara tillståndspliktiga trots att dess kaliber understiger 6,35 mm.

Totalförsvarets forskningsinstitut anförde i sitt remissvar att en klassificering som bygger på vapnets kalibermått har praktiska fördelar men att den har en sämre koppling till vapnets farlighet än en klassificering som bygger på den utskjutna projektilens anslagsenergi.

3.6 Överväganden och förslag

3.6.1 Allmänna överväganden

Utgångspunkten för definitionen av effektbegränsade vapen bör liksom i dag vara att dessa ska vara relativt sätt mindre farliga än andra vapen som omfattas av vapenlagens bestämmelser. För att en annan definition än dagens ska kunna godtas bör krävas att definitionen inte omfattar vapen som är farligare än de vapen som i dag klassificeras som effektbegränsade. I sammanhanget måste också beaktas att vapenlagens bestämmelser syftar till att bl.a. motverka brottslig användning av skjutvapen.

Paintballvapen och harpunvapen behandlas nedan (se avsnitt 3.6.4).

3.6.2 Ska vapnets effekt eller dess kaliber vara avgörande för krav på tillstånd?

Nuvarande effektmått

Enligt nu gällande regler bestäms ett vapens effekt av den utskjutna projektilens anslagsenergi. Den huvudsakliga kritik som riktats mot dagens energimått är att projektilens anslagsenergi är svår att kontrollera. Flertalet ägare till kolsyre-, luft- och fjädervapen saknar sålunda möjlighet att själva mäta projektilens anslagsenergi med någon rimlig grad av säkerhet. Eftersom det är ett brott att inneha tillståndspliktiga vapen utan tillstånd framstår det som rimligt att kravet på tillstånd ska utgå från ett mått som är lätt att kontrollera. För polisens del är mätning av anslagsenergi förhållandevis resurskrävande.

Även i vissa andra länder görs en uppdelning mellan tillståndspliktiga och icke tillståndspliktiga kolsyre-, luft- och fjädervapen. Den klart vanligaste grunden för klassificering är, liksom i Sverige, den utskjutna projektilens anslagsenergi. Detta mått används i bl.a. Frankrike, Italien, Polen, Spanien, Storbritannien och Tyskland. I vårt närområde används kalibermått endast i Norge.

Kalibermått

Rikspolisstyrelsens förslag, att kalibermåttet ska vara avgörande för vilka vapen som ska anses vara effektbegränsade, har såväl fördelar som nackdelar.

Den mest uppenbara fördelen är att kalibermåttet är lätt att kontrollera. Genom att mäta kalibern är det sålunda förhållandevis enkelt för envar att avgöra om ett vapen kräver tillstånd eller

inte. I detta avseende är ett kalibermått utan tvekan bättre än dagens energimått. Andra fördelar med ett kalibermått är att det är stabilt över tid och svårt att manipulera.

Den allvarligaste invändningen mot ett kalibermått är att det är effekten, alltså den utskjutna projektilens anslagsenergi, som i huvudsak är avgörande för hur allvarliga skador ett vapen kan orsaka. Energimåttet är alltså ett direkt mått på hur allvarliga skador ett vapen kan orsaka medan kalibermåttet bara är ett indirekt sådant mått. Ett kalibermått är följaktligen mindre lämpat när det gäller att bedöma vapens farlighet. I sammanhanget bör noteras att ett annat indirekt mått – kulans utgångshastighet – användes före år 1992 för att bestämma vilka vapen av aktuellt slag som skulle kräva tillstånd. Detta mått övergavs på grund av att det ansågs vara ett olämpligt sätt att mäta ett vapens farlighet (SOU 1989:44 s. 110). För att ett visst kalibermått ska kunna godtas bör, som nämnts ovan, krävas att det är utrett att skjutvapen med denna kaliber inte är farligare än de vapen som i dag klassificeras som effektbegränsade.

Kolsyre-, luft- och fjädervapen förekommer oftast i kaliber 4,5 mm. Lägre kalibrar är sällsynta. Vid övervägande av om en kalibergräns ska införas är det därför naturligt att utgå från att gränsen för effektbegränsade vapen inte ska understiga kaliber 4,5 mm. En lägre gräns skulle nämligen innebära att i princip alla kolsyre-, luft- och fjädervapen skulle bli tillståndspliktiga.

Som angetts ovan (se avsnitt 3.3.1) saluförs ett stort antal vapen av den aktuella typen i kaliber 4,5 mm där anslagsenergin anges till mellan 20 och 30 joule. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har bedömt att den maximala anslagsenergin för standardammunition i denna kaliber i praktiken är 30–40 joule (se Ds 2004:32 s. 125 f.). Detta motsvarar enligt FOI en tredjedel till hälften av de minsta, vanligen förekommande krutvapenkalibrarna (.22 Short och .25 ACP). En kalibergräns vid 4,5 mm skulle innebära att vapen med tre gånger så hög anslagsenergi som dagens effektbegränsade vapen blir tillståndsfria.

Enligt FOI har vid experiment 4,5 mm diabolokulor trängt in elva centimeter i muskulatur vid en anslagshastighet på 125 m/s,

alltså långt under den gällande energigränsen på tio joule. Vid skjutförsök med 4,5 mm rundkula och en mynningshastighet på 225 m/s (något högre än den nu gällande energigränsen) uppstod i ett fall en lungskada, i ett annat fall penetrerades hjärtat helt. Redan dagens anslagsenergier kan alltså leda till svåra skador på människor. Vapen med upp till tre gånger högre anslagsenergi än dagens effektbegränsade vapen kan givetvis orsaka ännu svårare personskador.

Ett vapens farlighet beror inte bara på dess förmåga att orsaka skador. Även risken för att det används på ett sätt som kan föranleda skador bör vägas in. Enligt Statens kriminaltekniska laboratoriums bedömning begås få brott med luftvapen som leder till personskador. Sedan år 1994 har laboratoriet handlagt som mest fem sådana ärenden per år. Det finns dock inga garantier för att denna förhållandevis låga nivå skulle bestå om ett kalibermått införs. Om det skulle bli möjligt att utan tillstånd köpa vapen med en effekt som är dubbelt eller tredubbelt så hög som dagens regler tillåter kan inte uteslutas att försäljningen av vapen med sådan prestanda kommer att öka. Det kan också antas att flera av de vapen i kaliber 4,5 mm som i dag innehas i effektbegränsat skick skulle kunna byggas om för att öka anslagsenergin. Många av dessa vapen är nämligen "strypta" varianter av mera effektfulla vapen och kan på ett tämligen enkelt sätt ändras så att utgångshastigheten och därmed anslagsenergin ökar. Mot denna bakgrund bedöms risken för ökade skador och ökad brottsanvändning som påtaglig, om kalibern 4,5 mm införs som gräns för kolsyre-, luft- och fjädervapen som inte kräver tillstånd.

Om effektbegränsade vapen skulle innefatta även grövre kalibrar än 4,5 mm, t.ex. 5,5 mm, skulle vapen med en effekt som är jämförbar med de minsta, vanligen förekommande krutvapenkalibrarna bli tillståndsfria. En sådan ordning måste anses vara ytterst olämplig.

Den påtagliga risk för ökade skador och ökad brottsanvändning måste anses väga tyngre än de fördelar av främst arbetsbesparande slag som skulle kunna uppnås med ett renodlat kalibermått. Att klassificera ett vapen som effektbegränsat enbart på grundval av

dess kaliber bedöms som en inte framkomlig väg. Däremot bör övervägas om ett kalibermått kan kombineras med andra regler i syfte att eliminera risken för ökade skador och ökad brottsanvändning.

Kalibermått i förening med höjd åldersgräns

Ett alternativ som kan övervägas är att kombinera kalibermåttet med en höjning av åldersgränsen för tillståndsfritt innehav från 18 till 20 år. En sådan förändring skulle sannolikt medföra ett minskat innehav av kolsyre-, luft- och fjädervapen bland 18- och 19-åringar. Risken för skador och brottslig användning i denna åldersgrupp borde därmed minska jämfört med en bibehållen 18-årsgräns. Det bör dock framhållas att det inte har framkommit några uppgifter som tyder på att denna åldersgrupp är överrepresenterad när det gäller innehav eller missbruk av kolsyre-, luft- och fjädervapen. En höjning av åldersgränsen på angivet sätt skulle därför – sett till samtliga vapeninnehavare – få begränsad effekt när det gäller att reducera risken för skador och brottslig användning. En höjning av åldersgränsen riskerar också att slå hårt mot det seriösa luftvapenskyttet bland 18- och 19-åringar. Det kan nämligen inte uteslutas att personer i denna åldersgrupp vid en höjning av åldersgränsen antingen lämnar skyttesporten helt eller väljer att söka tillstånd för krutdrivna skjutvapen där skaderisken är avsevärt högre. Sålunda kan på goda grunder antas att en höjning av åldersgränsen till 20 år skulle medföra endast en liten påverkan när det gäller att motverka risken för skador och brottslig användning. En höjning av åldersgränsen skulle samtidigt innebära påtagliga nackdelar för 18- och 19-åringar som ägnar sig åt seriöst luftvapenskytte. Att höja åldersgränsen för innehav av kolsyre-, luft- och fjädervapen framstår därför inte som ett lämpligt alternativ till den gällande regleringen.

Bemyndigande för Rikspolisstyrelsen

Ett annat sätt att motverka den ökade risken för skador och brottsanvändning som följer av införandet av ett kalibermått, är att ge Rikspolisstyrelsen ett bemyndigande att föreskriva att vapen av ett visst fabrikat och viss modell ska vara tillståndspliktigt trots att dess kaliber inte överstiger 4,5 mm. På detta sätt skulle vapen i kaliber 4,5 mm med särskilt hög anslagsenergi kunna göras tillståndspliktiga. Därmed skulle risken för ökade skador och ökad brottsanvändning möjligen kunna motverkas på ett mera effektivt sätt än genom en höjning av åldersgränsen. En nackdel med en sådan föreskriftsrätt är att det finns variationer mellan olika vapen av samma fabrikat och modell och att skjutning av provvapen därför inte ger något säkert svar på vilken prestanda övriga vapen av samma fabrikat och modell har. Ett vapens prestanda kan också förändras med tiden eller genom åtgärder av innehavaren. En annan svaghet med en sådan ordning är att den verkar med viss eftersläpning. Det tar nämligen viss tid innan ett nytt vapen på marknaden kan bedömas och eventuellt tas upp i förteckningen över tillståndspliktiga vapen. Fråga uppkommer i det sammanhanget vad som ska gälla beträffande krav på tillstånd av vapen som förvärvas innan en sådan bedömning gjorts. Andra nackdelar är att regleringen skulle vara mera komplicerad än ett renodlat kalibermått eller dagens effektmått och att den skulle medföra utökade och sannolikt resurskrävande arbetsuppgifter för Rikspolisstyrelsen. Bland annat skulle Rikspolisstyrelsen vara tvungen att löpande bevaka utbudet av kolsyre-, luft- och fjädervapen, provskjuta en stor mängd sådana vapen samt upprätta och underhålla en förteckning över tillståndspliktiga vapen av angivet slag. En ordning som bygger på ett kalibermått i förening med en föreskriftsrätt måste sålunda anses ha så stora praktiska och ekonomiska nackdelar att den inte framstår som ett realistiskt alternativ till det nuvarande effektmåttet. Detsamma gäller den ordning som gällde före år 1992, dvs. att Rikspolisstyrelsen provskjuter alla vapenmodeller och

utifrån detta bestämmer vilka vapen som är att anse som effektbegränsade.

Vapnets konstruktion

En annan väg som kan övervägas är att dra gränsen för effektbegränsade vapen helt utifrån vapnets konstruktion. Ett vapens konstruktion är nämligen – i likhet med ett vapens kalibermått – förhållandevis lätt att kontrollera. En sådan lösning skulle bygga på att vissa vapentyper till följd av sin konstruktion normalt är mindre farliga än andra vapentyper.

Det skulle exempelvis kunna hävdas att enskottsvapen, på grund av sin lägre eldhastighet, är mindre farliga än flerskottsvapen och därför alltid ska anses vara effektbegränsade. Svagheten med ett sådant resonemang är att enskottsvapen, trots sin lägre eldhastighet, kan orsaka mycket allvarliga skador. Det finns nämligen inga generella skillnader mellan enskottsvapen och flerskottsvapen vad gäller anslagsenergi.

En annan möjlighet skulle kunna vara att göra en uppdelning mellan enhandsvapen och gevär. En sådan argumentation skulle bygga på det faktum att enhandsvapen i allmänhet har lägre anslagsenergi än gevär och att energin oftast ligger omkring eller under dagens gräns om tio joule. En svaghet i detta resonemang är att det finns enhandsvapen som är väl så kraftfulla som många gevär och som har en anslagsenergi långt över gränsen tio joule. Det finns exempel på enhandsvapen där anslagsenergin överstiger 20 joule. Om alla enhandsvapen skulle bli tillståndsfria finns vidare en risk för att utvecklingen skulle gå mot allt kraftfullare enhandsvapen, vilket inte är önskvärt. Dessutom kan hävdas att enhandsvapen visserligen generellt sett har lägre anslagsenergi än gevär, men att de på grund av att de är lätta att dölja och bära med sig är särskilt lämpade för brottslig användning och därför – i sådant sammanhang – inte är mindre farliga än gevär.

En annan lösning skulle kunna bygga på skillnader mellan olika utskjutningsmedel. Visserligen är de allra kraftfullaste

vapnen ofta s.k. resorvoarvapen/PCP-vapen, men i övrigt är det svårt att se någon tydlig koppling mellan utskjutningsmedel och ett vapens farlighet. Såväl kolsyre- som luft- och fjädervapen kan uppnå anslagsenergier långt över tio joule.

Sammanfattningsvis torde det vara svårt att dra några säkra slutsatser om ett kolsyre-, luft- eller fjädervapens farlighet utifrån bara dess konstruktion. Metoden framstår därför som alltför trubbig och osäker för att utgöra ett rimligt alternativ till dagens ordning.

Slutsats

Den bedömningen görs att det saknas lämpliga alternativ som, utan att öka risken för skador och brottslig användning, kan ersätta det nu gällande energimåttet. Detta mått används också i de länder inom EU som gör skillnad mellan tillståndsfria och tillståndspliktiga kolsyre-, luft- och fjädervapen. Att en enhetlig mätmetod används inom EU måste anses vara en fördel.

Som angetts ovan (se avsnitt 3.6.2) är det – med tanke på att det är ett brott att inneha tillståndspliktiga vapen utan tillstånd – rimligt att kravet på tillstånd utgår från ett mått som är lätt att kontrollera. Den enskilde innehavaren av ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen kan inte alltid vara säker på det aktuella vapnets effekt och skulle därmed kunna sväva i ovisshet om han eller hon begår en brottslig gärning. En förutsättning för ansvar för vapenbrott är emellertid att gärningen begås uppsåtligen eller av oaktsamhet. Den omständigheten att anslagsenergin kan vara svår för den enskilde att mäta bör vägas in i ansvarsbedömningen. Det kan inte regelmässigt krävas att den enskilde vid ett vapenköp gör en egen mätning av anslagsenergin. En person som förvärvar ett vapen av en seriös handlare som påstår att vapnet är effektbegränsat får i regel anses ha vidtagit sådana kontrollåtgärder som i sammanhanget är rimliga att kräva. Om ett vapen därefter utan ingrepp förändras så att det inte längre är effektbegränsat, t.ex. på grund av slitage, torde straffansvar inte heller i normalfallet kunna utkrävas. Om däremot ett ingrepp sker i vapnet som kan

påverka dess prestanda, bör det krävas att innehavaren – för att undgå straffrättsligt ansvar – genom mätning eller någon annan åtgärd kontrollerar att vapnet fortfarande är effektbegränsat.

Tillräckliga skäl får således anses saknas för att frångå dagens effektmått. Även fortsättningsvis bör alltså den utskjutna projektilens anslagsenergi vara avgörande för om ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen ska kräva tillstånd eller inte.

3.6.3 Finns skäl att förändra dagens energigränser?

I dag gäller två olika energigränser beroende på vapnets konstruktion. Vapen som inte är hel- eller halvautomatiska anses ha begränsad effekt om en projektil från vapnet fyra meter från pipans mynning har en anslagsenergi som är mindre än tio joule. Ett hel- eller halvautomatiskt vapen anses ha begränsad effekt om varje projektil från vapnet har en anslagsenergi som är mindre än tre joule fyra meter från pipans mynning. Denna lägre energigräns framstår som berättigad när det gäller helautomatiska vapen. Sådana vapen har nämligen i normalfallet en mycket högre eldhastighet än icke helautomatiska vapen och får därför anses som farligare. Däremot framstår den lägre energigränsen för halvautomatiska vapen som mera svårmotiverad. Enligt Statens kriminaltekniska laboratorium kan manuellt omladdade flerskottsvapen, t.ex. kolsyrerevolvrar med s.k. double action-funktion, uppnå liknande eller till och med samma eldhastighet som halvautomatiska vapen. Inte heller i något annat avseende torde halvautomatiska vapen vara farligare än manuellt omladdade flerskottsvapen. Halvautomatiska vapen bör därför regleras på samma sätt som manuellt omladdade flerskottsvapen.

Den i Sverige nu gällande energigränsen för kolsyre-, luft- och fjädervapen som inte är hel- eller halvautomatiska, tio joule, ligger i mitten bland de länder inom EU där det görs skillnad mellan vapen av angivet slag för vilka det krävs tillstånd respektive inte krävs tillstånd. Tyskland och Italien har båda en lägre gräns än Sverige (7,5 joule i båda länderna), Frankrike har

samma gräns (10 joule) medan Polen och Spanien har högre gränser (17 respektive 24 joule). I Storbritannien gäller en högre gräns för gevär (16 joule) och en lägre gräns för enhandsvapen (8 joule). Jämförelser av detta slag bör emellertid göras med viss försiktighet. Kraven för att få tillstånd skiljer sig nämligen markant mellan länderna. I vissa länder är det närmast fråga om ett anmälningssystem.

Mot bakgrund av den utredning som Totalförsvarets forskningsinstitut tidigare har genomfört om risken för skador, kan det tyckas att den nuvarande gränsen om tio joule är väl hög. Som nämnts ovan (se avsnitt 3.6.2) har nämligen allvarliga personskador konstaterats vid provskjutning med projektiler som har lägre anslagsenergi än tio joule. Det har emellertid från olika håll framhållits att tio joule är något av en undre gräns för att möjliggöra en seriös skytteträning utomhus. En sänkning av gränsen riskerar därför att göra vapnen tämligen ointressanta för sådant skytte och alltså begränsa vapnens legitima användningsområde. Mot bakgrund av det anförda talar övervägande skäl för att behålla den nu gällande gränsen om tio joule.

Den nuvarande gränsen för hel- och halvautomatiska vapen (tre joule), som framöver föreslås gälla endast helautomatiska vapen, framstår som väl avvägd.

3.6.4 Bör alternativa utskjutningsmedel tillåtas för effektbegränsade vapen?

De vapentyper som enligt dagens regler kan vara effektbegränsade är kolsyre-, luft-, fjäder- och harpunvapen. Som nämnts ovan (se avsnitt 3.3.2) finns det numera vapen av kolsyre-, luft- och fjädervapentyp som drivs av andra men jämförbara utskjutningsmedel, exempelvis Soft Air Guns som drivs av s.k. Green gas. Dessa vapen är i allmänhet inte farligare än kolsyre-, luft- eller fjädervapen, utan snarare tvärtom. Det saknas därför anledning att behandla dessa vapen på ett strängare sätt än kolsyre-, luft- och fjädervapen. Reglerna för effektbegränsade vapen bör följakt-

ligen ändras så att också vapen som har med kolsyra, luft eller fjäder jämförbara utskjutningsmedel omfattas. Detta innebär att också paintballvapen kan drivas av med kolsyra, luft eller fjäder jämförbara utskjutningsmedel. Det saknas skäl för att göra en motsvarande förändring för harpunvapen. För att ett sådant vapen ska vara att anse som effektbegränsat bör således även i fortsättningen gälla att harpunen ska vara avsedd att drivas ut med endast en gummikabel.

Andra ändringar av reglerna för paintball- och harpunvapen än såvitt avser utvidgningen av utskjutningsmedel avseende paintballvapen är inte påkallade.

4 Förutsättningar för en enskild person att inneha målskjutningsvapen

Förslag och bedömning: En enskild person ska kunna få tillstånd att inneha målskjutningsvapen endast om han eller hon är aktiv medlem i en av Rikspolisstyrelsen godkänd sammanslutning eller en organisation som är ansluten till en sådan sammanslutning. Det finns inget behov av att närmare författningsreglera vilka krav som ska ställas på medlemmens aktivitet i sammanslutningen eller organisationen.

4.1 Uppdraget

För att en enskild person ska få tillstånd att inneha målskjutningsvapen krävs i regel att han eller hon visat prov på särskild skjutskicklighet och är aktiv medlem i en skytteförening eller motsvarande organisation. I uppdraget ingår att göra en översyn av bestämmelserna om krav på aktivt medlemskap och lämna förslag till de författningsändringar som bedöms nödvändiga. Därvid ska särskilt övervägas om det finns anledning att uppställa några särskilda krav på de sammanslutningar som utfärdar intyg åt sökande vad gäller skjutskicklighet och aktivt medlemskap.

4.2 Gällande rätt

I 2 kap. 4–6 §§ vapenlagen anges de generella förutsättningarna för att en enskild person ska få meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. Bland annat krävs att han eller hon ska behöva vapnet för ett godtagbart ändamål och att det skäligen kan antas att vapnet inte kommer att missbrukas. När skjutvapnet är avsett för skjutning gäller därutöver enligt 2 kap. 3 § vapenförordningen att sökanden ska visa sig kunna handha vapnet. Därvid gäller vissa särskilda krav beroende på vilken vapentyp som ansökan avser. När det gäller målskjutningsvapen ställs bl.a. krav på att sökanden är aktiv medlem i en skytteförening eller motsvarande organisation. Såvitt avser andra helautomatiska vapen än enhandsvapen ställs särskilda krav på sammanslutningen, nämligen att det är en sammanslutning för skytte vars verksamhet Försvarsmakten förklarat vara av betydelse för totalförsvaret. För enhandsvapen och helautomatiska vapen krävs utöver aktivt medlemskap också att sökanden ska ha visat prov på särskild skjutskicklighet.

Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter om kraven på skjutskicklighet (5 kap. 1 och 2 §§ RPSFS 2009:13, FAP 551-3). Vad som krävs för att sökanden ska anses uppfylla kravet på aktivt medlemskap är emellertid inte författningsreglerat utan behandlas endast i Rikspolisstyrelsens allmänna råd (5 kap. RPSFS 2009:13, FAP 551-3). I dessa anges att sökanden bör ha varit aktiv medlem under minst sex månader innan tillstånd beviljas och att han eller hon under denna tid regelmässigt bör ha deltagit i organisationens skjutningar. Därutöver anges att sökanden bör vara medlem i en sammanslutning som Rikspolisstyrelsen har godkänt för att få inneha egna vapen.

4.3 Rikspolisstyrelsens förslag om krav på medlemskap i godkänd sammanslutning

Rikspolisstyrelsen har i en rapport från år 2003 (Ju2003/3894/PO) föreslagit att det i vapenförordningen ska föras in krav på medlemskap i en av styrelsen godkänd sammanslutning för att behov att inneha skjutvapen för målskjutning ska anses föreligga. En sådan bestämmelse innebär enligt styrelsen en kontroll över att de sammanslutningar som utfärdar intyg till en sökande är seriösa och att intygen är av viss kvalitet.

4.4 Överväganden och förslag

Krav på aktivt medlemskap i en skytteförening eller motsvarande organisation aktualiserar två frågor. Den första frågan är om det ska ställas några krav på skytteföreningar och motsvarande organisationer. Den andra frågan rör vilka krav som ska ställas på medlemmens aktivitet i föreningen eller organisationen.

Som nämnts ovan (se avsnitt 4.2) ställs särskilda krav på de sammanslutningar som en sökande måste vara medlem i för att få tillstånd till innehav av andra helautomatiska vapen än enhandsvapen. Frågan är om det ska ställas några motsvarande krav när det gäller tillstånd till innehav av övriga slag av målskjutningsvapen.

I Rikspolisstyrelsens allmänna råd på området (5 kap. RPSFS 2009:13, FAP 551-3) anges att sökanden bör vara medlem i en sammanslutning som styrelsen har godkänt för att få inneha egna vapen. Rikspolisstyrelsens allmänna råd är, till skillnad från en föreskrift, inte bindande utan utgör endast en rekommendation om hur en föreskrift bör tillämpas. Till följd av de allmänna rådens icke bindande karaktär kan en polismyndighet inte avslå en ansökan om tillstånd till innehav av skjutvapen enbart på den grunden att sökanden inte är medlem i en av Rikspolisstyrelsen

godkänd sammanslutning. Att så är fallet har bekräftats i flera kammarrättsavgöranden.¹⁴

En grundläggande förutsättning för att få tillstånd att inneha målskjutningsvapen är enligt 2 kap. 3 § första stycket vapenförordningen att sökanden kan handha sådant vapen som ansökan avser. Därför uppställs bl.a. krav på aktivt medlemskap i en skytteförening eller motsvarande organisation. Syftet med bestämmelserna är att den enskilde genom att vara aktiv medlem ska erhålla och upprätthålla god skicklighet vad gäller vapenhantering. Mot den bakgrunden är det berättigat att kräva att den sammanslutning som står för utbildningen, och som utfärdar intyg om aktivitet och skjutskicklighet åt en sökande, uppfyller vissa kvalitetskrav. Sådana krav ställs i dag på sammanslutningar som söker tillstånd att inneha skjutvapen. Enligt 2 kap. 3 § b vapenlagen gäller i dessa fall att sammanslutningen ska ha en stabil organisation och kontinuerlig skytteverksamhet samt att sammanslutningen ska uppfylla höga krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen. Regeringen har bemyndigat Rikspolisstyrelsen att meddela föreskrifter om vilka sammanslutningar som ska anses uppfylla kraven.¹⁵ Skäl saknas att inte ställa samma krav på den sammanslutning som den som ansöker om tillstånd till innehav av målskjutningsvapen måste vara medlem i för att få tillstånd att inneha sådant vapen. Därmed säkerställs att sammanslutningen har den kompetens som krävs för att utbilda medlemmarna i vapenhantering och utfärda intyg om aktivt medlemskap och skjutskicklighet.

¹⁴ Se bl.a. Kammarrätten i Sundsvalls dom den 9 januari 2003 i mål nr 2385-02, Kammarrätten i Göteborgs dom den 30 april 2004 i mål nr 1579-04 och Kammarrätten i Jönköpings dom den 26 oktober 2007 i mål nr 3134-06.

¹⁵ Enligt Rikspolisstyrelsens föreskrifter på området (RPSFS 2009:13, FAP 551-3, bilaga 1) får följande sammanslutningar meddelas tillstånd att inneha skjutvapen: Svenska Pistolskytteförbundet, Svenska Skyttesportförbundet, Svenska Skidskytteförbundet, Svenska Mångkampsförbundet, Svenska Svartkruts Skytte Federationen, Svenska Armborst Unionen, Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund och International Practical Shooting Confederation Sverige. Tillstånd får beviljas också till någon av dessa sammanslutningar ansluten organisation under förutsättning att den bedriver organiserad skytteverksamhet.

Mot en ordning som den här föreslagna har hävdats att krav på medlemskap i en godkänd sammanslutning skulle kunna hindra framväxten av nya sammanslutningar och skytteformer. Dessa farhågor framstår som överdrivna. Inget hindrar att nya skytteformer eller sammanslutningar utvecklas av personer som är medlemmar i en godkänd sammanslutning. När den nya sammanslutningen uppfyller lagens krav kan också den godkännas. Som framgått ovan anges de sammanslutningar som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen i Rikspolisstyrelsens föreskrifter (RPSFS 2009:13, FAP 551-3, bilaga 1). En sammanslutning som fått avslag på en begäran om att tas upp i föreskrifterna, torde kunna överklaga föreskrifterna, som utgör ett s.k. normbeslut, till regeringen (se Hellners, T. och Malmqvist, B., Förvaltningslagen med kommentar, 2007, s. 60 f. och 282 ff.).

I Rikspolisstyrelsens allmänna råd om aktivt medlemskap (5 kap. RPSFS 2009:13, FAP 551-3) anges att sökanden bör ha varit aktiv medlem under minst sex månader innan tillstånd beviljas och att han eller hon under denna tid regelmässigt bör ha deltagit i organisationens skjutningar. Som angetts ovan är Rikspolisstyrelsens allmänna råd inte bindande utan utgör endast en rekommendation om hur en föreskrift bör tillämpas. Det har emellertid inte framkommit någon kritik mot den nuvarande ordningen och den fungerar av allt att döma väl. Skytteföreningar och motsvarande organisationer som utfärdar intyg om aktivt medlemskap följer regelmässigt de allmänna råden och ställer i många fall ännu högre krav på aktivitet för att utfärda intyg än vad som anges i råden. Ett krav på att dessa föreningar ska vara godkända av Rikspolisstyrelsen borgar för att intygen i framtiden kommer att hålla minst lika hög kvalité som i dag. Det finns därför inget behov av att ändra den nuvarande ordningen och närmare författningsreglera vad som ska avses med aktivt medlemskap.

5 Uppgifter från hälso- och sjukvården, socialtjänsten och Kriminalvården i vapenärenden

Förslag: Vid handläggningen av ett ärende om ansökan om tillstånd till innehav av skjutvapen eller återkallelse av sådant tillstånd får polismyndigheten inhämta yttrande från Kriminalvården eller en socialnämnd, om det finns särskild anledning att anta att Kriminalvården eller nämnden kan lämna upplysningar av betydelse för ärendet. Yttrandet ska innehålla en redogörelse för de omständigheter som har betydelse för att bedöma sökandens eller tillståndshavarens lämplighet att inneha skjutvapen. När det finns skäl till det får polismyndigheten förelägga sökanden eller tillståndshavaren att ge in ett läkarintyg som utvisar att denne inte av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen. Följs inte föreläggandet får ansökan avvisas.

Skyldigheten i 6 kap. 6 § vapenlagen för läkare att till polismyndighet anmäla patienter som av medicinska skäl är olämpliga att inneha skjutvapen ska gälla även personer som genomgår rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och som inte är patienter.

5.1 Uppdraget

I uppdraget ingår att överväga om polisen vid handläggningen av ett vapenärende ska få möjlighet att inhämta uppgifter från hälso- och sjukvården, socialtjänsten och Kriminalvården om den person som ärendet rör i syfte att skapa ett bättre underlag för beslut. I förekommande fall ska övervägas i vilken form uppgifterna ska lämnas ut.

5.2 Gällande rätt

Den personliga lämpligheten är en grundläggande förutsättning för tillstånd att inneha skjutvapen. I 2 kap. 5 § första stycket vapenlagen föreskrivs sålunda att tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas endast om det skäligen kan antas att vapnet inte kommer att missbrukas. Vidare ska enligt 6 kap. 1 § vapenlagen ett tillstånd till innehav återkallas bl.a. om tillståndshavaren har visat sig vara olämplig att inneha skjutvapen.

Enligt Rikspolisstyrelsens allmänna råd på området (3 kap. RPSFS 2009:13, FAP 551-3) bör tillstånd att inneha skjutvapen meddelas endast om sökanden har gjort sig känd som pålitlig, omdömesgill och laglydig. Den som har begått ett brott som påverkar lämpligheten att inneha skjutvapen bör enligt de allmänna råden inte meddelas tillstånd att inneha skjutvapen förrän en viss tid förflutit sedan brottet begicks. Tiden bör stå i relation till brottets svårhetsgrad. En sökande som mer generell eller regelbundet åsidosätter lagar eller förordningar bör inte meddelas tillstånd. Enligt de allmänna råden bör också vissa kontroller göras för att bedöma sökandens skötsamhet i nykterhetshänseende. Om det finns tecken på olämplighet av medicinska skäl kan det enligt de allmänna råden vara nödvändigt att låta sökanden styrka sin lämplighet genom ett läkarintyg.

För att återkalla ett tillstånd att inneha skjutvapen bör det enligt 18 kap. i de allmänna råden krävas starkare skäl än för att avslå en ansökan om ett sådant. Omprövning av tillståndet bör,

enligt de allmänna råden, regelmässigt ske, om tillståndshavaren döms för viss angiven brottslighet eller om tillståndshavaren missbrukat vapen, åsidosatt bestämmelser om förvaring av skjutvapen, missbrukar alkohol, narkotika eller dopningsmedel eller drabbats av en sådan allvarlig sjukdom att lämpligheten att inneha skjutvapen kan ifrågasättas.

Liknande krav på lämplighet som gäller för tillstånd att inneha skjutvapen gäller för tillstånd till handel med skjutvapen, tillstånd till reparation eller översyn av skjutvapen, tillstånd till införsel av skjutvapen och tillstånd att låna skjutvapen.

Information om enskilda som är av betydelse för prövningen i vapenärenden kan finnas inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten eller kriminalvården. Emellertid gäller sekretess inom såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten och kriminalvården för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, se 25 kap. 1 §, 26 kap. 1 § och 35 kap. 15 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten gäller sekretess, om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Bestämmelsen innehåller ett s.k. omvänt skaderekvisit vilket innebär presumtion för sekretess. Inom kriminalvården gäller sekretess, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men eller att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs. Bestämmelsen innehåller ett s.k. rakt skaderekvisit, vilket innebär presumtion för offentlighet. Av 8 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen framgår att sekretess gäller såväl i förhållande till enskilda som mellan myndigheter.

För att tillgodose myndigheternas informationsbehov finns i offentlighets- och sekretesslagen flera undantag från sekretessen mellan myndigheter. Bland annat utgör sekretess inte hinder mot att en uppgift lämnas ut, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 §). Vidare får uppgifter lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § första stycket). Det finns två bestämmelser som är relevanta i

vapenärenden som föreskriver sådan uppgiftsskyldighet. Enligt 6 kap. 6 § vapenlagen ska sålunda en läkare som bedömer att en patient av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen omedelbart anmäla detta till polisen. Vidare ska, enligt 5 kap. 9 § förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder, Kriminalvården yttra sig om den dömdes förhållanden under övervakningstiden bl.a. när det begärs av en polisstyrelse och yttrandet behövs som underlag för prövning av ett ärende som handläggs av polismyndigheten. Enligt den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen får en sekretessbelagd uppgift lämnas till en myndighet, om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Generalklausulen är enligt paragrafens andra stycke inte tillämplig på all slags sekretess, bl.a. får inte socialtjänstsekretessen eller hälso- och sjukvårdssekretessen brytas med tillämpning av generalklausulen.

I ärenden om körkortstillstånd ska tillståndsmyndigheten, Transportstyrelsen, göra en bedömning av sökandens lämplighet att föra ett körkortspliktigt fordon. Enligt 3 kap. 8 § körkortsförordningen (1998:980) får Transportstyrelsen vid handläggningen av ett sådant ärende begära in yttrande av polismyndighet, Kriminalvården, socialnämnd eller annan myndighet som bedöms kunna lämna upplysningar av betydelse för ärendet. Transportstyrelsen får också enligt 6 § andra stycket i samma kapitel förelägga sökanden att ge in ett läkarintyg som styrker vissa närmare angivna förhållanden.

5.3 Polismyndighets möjlighet att inhämta yttranden

Nuvarande lagstiftning ger inte polismyndighet möjlighet att från andra myndigheter inhämta information som kan vara av betydelse i ett vapenärende.

Rikspolisstyrelsen har i en rapport från år 2003 (Ju2003/3894/PO) föreslagit att en polismyndighet ska få möjlig-

het att begära yttrande från en socialnämnd, en sjukvårdsinrättning eller en frivårdsmyndighet för att bedöma en persons lämplighet som vapeninnehavare. Rikspolisstyrelsen menar att gällande sekretessregler gör att polismyndigheterna i praktiken har avsevärda svårigheter att göra en fullständig lämplighetsprovning vid såväl ansökningar om tillstånd att inneha skjutvapen som då utfärdade tillstånd kan ifrågasättas p.g.a. exempelvis misstanke om drogmissbruk eller sjukdom.

5.4 Läkares anmälningsskyldighet enligt vapenlagen

Rättsmedicinalverket har framfört uppfattningen att skyldigheten enligt 6 kap. 6 § vapenlagen för läkare att anmäla patienter som av medicinska skäl är olämpliga att inneha skjutvapen, ska gälla även personer som genomgår rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och som inte är patienter. För det fall förslaget inte genomförs bör det enligt verket klargöras att läkare som genomför sådan undersökning inte omfattas av anmälningsskyldigheten.

Enligt Rättsmedicinalverket ges personer som genomgår rättspsykiatrisk undersökning och som inte är häktade normalt inte någon vård vid undersökningen. De är således inte patienter och omfattas därför inte av läkares anmälningsplikt enligt 6 kap. 6 § vapenlagen. Detsamma gäller nästan samtliga personer som undersöks enligt 7 § lagen om särskild personutredning i brottmål, m.m. Rättsmedicinalverket har påpekat att anmälningsskyldigheten för läkare i här aktuell verksamhet styrs av ovidkommande hänsyn såtillvida att det är förhållandet om den undersökte får vård eller inte som avgör om en läkare är skyldig att göra en anmälan. Enligt verket medför regleringen dessutom tillämpnings-svårigheter, eftersom det inte alltid är enkelt att avgöra om en insats utgör hälso- och sjukvård.

5.5 Tidigare överväganden

Rikspolisstyrelsens förslag har tidigare varit föremål för överväganden i departementspromemorian Förstärkt kontroll av vapen m.m. (Ds 2004:32). I promemorian föreslogs att polisen i samtliga ärenden om ansökan om vapentillstånd skulle hämta in yttrande från socialnämnden och Kriminalvården. Ett sådant yttrande skulle enligt förslaget också hämtas in i ärenden om återkallelse av tillstånd, om det kunde antas ha betydelse för utgången i ärendet. Slutligen föreslogs i promemorian att polisen vid prövningen av ett vapenärende skulle få inhämta yttrande från en sjukvårdsinrättning, om det behövdes för prövningen av ärendet.

Förslagen i promemorian fick blandad remisskritik och har inte genomförts.

5.6 Överväganden och förslag

5.6.1 Ska polisen få ta del av uppgifter inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten eller kriminalvården?

Som nämnts ovan (se avsnitt 5.2) kan det finnas information om enskilda som är av stor betydelse för prövningen i vapenärenden inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten eller hos Kriminalvården. Det kan exempelvis vara information om psykisk störning, missbruk, demenssjukdom, synrubbing, neurologisk sjukdom eller hjärnskada (se 5 § i Socialstyrelsens föreskrifter [SOSFS 2008:21] om anmälan av patienter som av medicinska skäl är olämpliga att inneha skjutvapen). Inom kriminalvården kan det vidare finnas relevant information om den dömdes skötsamhet och vilja och förmåga att följa regler under straffverkställigheten. Polismyndigheterna kan vanligen inte få tillgång till dessa uppgifter på något annat sätt än från hälso- och sjukvården, socialtjänsten eller Kriminalvården. Utan tillgång till denna typ av information kan det, som Rikspolisstyrelsen påpekat, vara svårt för polismyndigheterna att göra en fullständig lämplig-

hetsbedömning i ett vapenärende. Mot bakgrund av det ansvar som innehav av skjutvapen innebär är det av stor vikt att den aktuella prövningen görs på ett så fullständigt underlag som möjligt. Det får därför anses finnas ett påtagligt behov för polisen att kunna ta del av uppgifter av det slag som Rikspolisstyrelsen pekat på.

Behovet av uppgifterna måste självfallet vägas mot intresset av skyddet för den personliga integriteten. Härvid bör särskilt beaktas att uppgifterna rör enskildas personliga förhållanden och att uppgifterna därför kan vara av mycket känslig karaktär. Detta förhållande måste ställas mot de synnerligen allvarliga konsekvenser som kan följa av att en olämplig person innehar vapen. Vid intresseavvägningen bör också framhållas att det inte är fråga om ett påtvingat ingrepp i den personliga integriteten. Den som anser att ingreppet är alltför stort har alltid möjlighet att avstå från att söka vapentillstånd. Mot denna bakgrund bör, på liknande sätt som gäller i ärenden om körkortstillstånd, integritetsintresset få vika för intresset av att hindra olämpliga personer från att inneha skjutvapen. Med hänsyn till integritetsintresset bör polisen dock varken ges en skyldighet eller en generell rätt att ta del av uppgifter av aktuellt slag.

5.6.2 Uppgifter inom socialtjänsten och kriminalvården

Den lämpligaste formen för uppgiftslämnande är – som Rikspolisstyrelsen förordat – att en socialnämnd eller Kriminalvården lämnar uppgifter till polisen i ett yttrande. Yttrandet bör innehålla en redogörelse för de omständigheter som har betydelse för att bedöma den enskildes lämplighet att inneha skjutvapen.

En förutsättning för att polisen ska få hämta in yttrande från en socialnämnd bör vara att det finns särskild anledning att anta att nämnden kan lämna upplysningar av betydelse för ärendet. Detta är fallet om polisen antingen känner till eller har en konkret misstanke om att den enskilde förekommer inom socialtjänsten i ett sammanhang som kan ha betydelse för dennes lämplighet att

inneha skjutvapen. Kopplingen till bostadsorten gör att det oftast står klart vilken socialnämnd som kan ha uppgifter att lämna om den enskilde.

Även när det gäller Kriminalvården bör polisen ha rätt att inhämta yttrande endast om det finns särskild anledning att anta att myndigheten kan lämna upplysningar av betydelse för ärendet. Att en person är eller har varit föremål för kriminalvård är givetvis en förutsättning för att begära ett sådant yttrande. Genom att söka i belastningsregistret kan polisen få besked om så är fallet. När det gäller en person som inte längre är föremål för kriminalvård, bör yttrande i normalfallet inhämtas endast om straffverkställigheten ligger nära i tiden. Nyttan av ett yttrande som avser äldre förhållanden måste anses vara tämligen begränsat. En reglering i linje med den här beskrivna ger polisen utökade möjligheter att få information jämfört med den nuvarande ordningen, som begränsar sig till yttranden gällande en dömds förhållanden under övervakningstiden (se 5 kap. 9 § förordningen [1998:642] om verkställighet av frivårdspåföljder).

Ungdomar i åldern 15–17 år som begår allvarliga brott döms oftast till slutet ungdomsvård i stället för fängelse. Statens institutionsstyrelse svarar för vården som verkställs på särskilda ungdomshem. Till följd av bl.a. de särskilda krav som gäller för tillstånd till innehav av vapen i denna åldersgrupp torde polisen endast i sällsynta undantagsfall ha något behov av ett yttrande från Statens institutionsstyrelse i ett vapenärende. Någon reglering av motsvarande slag som bör gälla för Kriminalvården kan därför inte anses vara påkallad för Statens institutionsstyrelse.

Sekretess

Den information som en socialnämnd eller Kriminalvården ska lämna till polisen avser sökandens personliga förhållanden. Som angetts ovan (se avsnitt 5.2) gäller i allmänhet sekretess inom socialtjänsten och kriminalvården för sådana uppgifter. Det bör därför införas en sekretessbrytande bestämmelse som innebär en

skyldighet för en socialnämnd och Kriminalvården att lämna här aktuella uppgifter till polisen.

Från integritetssynpunkt är det viktigt att uppgifter som omfattas av sekretess hos utlämnande myndighet får ett tillräckligt sekretesskydd även hos mottagande myndighet. Det finns inga regler som innebär att sekretess som gäller inom socialtjänsten eller kriminalvården även gäller hos den polismyndighet som uppgiften lämnas till. Däremot kommer de lämnade uppgifterna att omfattas av sekretessregleringen i 35 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Enligt denna bestämmelse gäller sekretess hos en polismyndighet för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i ett vapenärende, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Av redovisningen ovan (se avsnitt 5.2) framgår att inom socialtjänsten gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Bestämmelsen innehåller alltså – till skillnad från sekretessbestämmelsen i vapenärenden – ett omvänt skaderekvisit, vilket innebär en presumtion för sekretess. Således har uppgifterna ett svagare skydd hos mottagaren än hos utlämnaren. I detta sammanhang torde dock detta förhållande knappast ha någon praktisk betydelse. De aktuella uppgifterna torde nämligen vara av sådan integritetskänslig karaktär att det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgifterna röjs. Vid en sekretessprövning hos polismyndigheten torde därför sekretessintresset väga tyngre än insynsintresset.

Inom kriminalvården gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. I detta avseende är alltså sekretesskyddet lika starkt hos mottagaren som hos utlämnaren. Till skillnad från vad som gäller hos polisen gäller emellertid sekretess hos Kriminalvården också om fara uppkommer för att någon annan än den som

uppgiften rör eller dennes närstående utsätts för våld eller lider annat allvarligt men, om uppgiften röjs. Härigenom skyddas även andra intagna, vårdare och andra personer vilkas personliga säkerhet skulle kunna sättas i fara om en uppgift lämnas ut (se prop. 1979/80:2 del A s. 220 f.). De uppgifter som Kriminalvården här föreslås vara skyldig att lämna till polisen bedöms emellertid knappast vara av sådan beskaffenhet att dess röjande skulle innebära fara för att någon utomstående utsätts för våld eller lider annat allvarligt men.

Det bör också beaktats att det redan på ett annat område finns bestämmelser om uppgiftsskyldighet som innebär att en socialnämnd eller Kriminalvården på begäran ska lämna uppgifter som kan anses integritetskänsliga till en myndighet hos vilken gäller ett svagare sekretesskydd, nämligen till Transportstyrelsen i ett ärende om körkortstillstånd (se ovan under avsnitt 5.2). I detta fall har således uppgifterna ansetts få ett tillräckligt sekretesskydd hos mottagande myndighet.

Sammanfattningsvis görs den bedömningen att de uppgifter som en socialnämnd eller Kriminalvården kan komma att lämna till polisen i ett vapenärende med nuvarande regler kommer att få ett tillräckligt sekretesskydd i polisens verksamhet.

5.6.3 Uppgifter inom hälso- och sjukvården

Till skillnad från vad som gäller beträffande socialtjänsten och kriminalvården kan det vara svårt för polisen att få besked om var inom hälso- och sjukvården en person har behandlats och alltså vem som ska tillställas en begäran om uppgifter. Det finns nämligen ingen samlad information om en persons behandling inom hälso- och sjukvården. För att kunna få uppgifter från hälso- och sjukvården måste polisen alltså i princip känna till på vilken eller vilka sjukvårdsinrättningar som den enskilde har behandlats. Visserligen skulle polisen kunna fråga den enskilde om var denne behandlats, men av olika skäl kan denna information vara opålitlig. Exempelvis kan personen av hälsoskäl ha svårt för

att korrekt redogöra för var han eller hon behandlats. Den enskilde kan också ha ett intresse av att förtiga viss vård som är till nackdel för honom eller henne vid lämplighetsbedömningen. Risken är då att polisen får en felaktig bild av personens hälsotillstånd. För att en rätt att inhämta yttrande från hälso- och sjukvården ska vara meningsfull krävs vidare att polisen har möjlighet att begära yttrande från såväl offentliga som privata vårdgivare. Det kan finnas principiella invändningar mot att ålägga privata vårdgivare, som är privaträttsliga subjekt, att avge yttranden av aktuellt slag.

En alternativ lösning är att, på liknande sätt som gäller i ärenden om körkortstillstånd, införa en möjlighet för polisen att förelägga den enskilde att ge in ett läkarintyg som visar att han eller hon inte av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen. Med en sådan lösning uppstår inte de praktiska och principiella problem som nämnts ovan samtidigt som polisen får ett mer tillförlitligt och aktuellt underlag i tillståndsärendet. En annan fördel med en sådan lösning är att det, genom anmälnings-skyldigheten i 6 kap. 6 § vapenlagen och de föreskrifter som Socialstyrelsen med stöd av bemyndigandet i 13 kap. 2 § vapenförordningen meddelat på området (SOSFS 2008:21), finns inarbetade rutiner för att göra medicinska lämplighetsbedömningar av angivet slag. En förutsättning för att polisen ska få förelägga den enskilde att komma in med ett läkarintyg av aktuellt slag bör vara att polisen har anledning att ifrågasätta hans eller hennes lämplighet i angivet avseende. Om ett föreläggande inte följs i ett ansökningsärende bör det leda till att ansökan avvisas. I ett ärende om återkallelse av tillstånd bör underlåtenheten att följa ett föreläggande beaktas i den bedömning som ska göras i ärendet.

5.6.4 Bör läkares anmälningsskyldighet vara begränsad till patienter?

Rättsmedicinalverket har framhållit att skyldigheten enligt 6 kap. 6 § vapenlagen för läkare att anmäla patienter som av medicinska skäl är olämpliga att inneha skjutvapen, ska gälla även personer som genomgår rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och som inte är patienter (se ovan under avsnitt 5.4).

Det kan inte anses vara rimligt att anmälningsskyldigheten vid rättspsykiatrisk undersökning eller undersökning enligt 7 § lagen om särskild personutredning i brottmål, m.m. ska vara beroende av om den undersökte har fått vård eller inte, vilket ibland kan bero på rena tillfälligheter. Det är angeläget att även undersökta personer som inte vårdas omfattas av läkares skyldighet att göra anmälan, inte minst då dessa personer, till skillnad från personer som vårdas, inte är intagna vid en utredningsenhet utan är på fri fot och alltså kan ha tillgång till vapen. Intresset av att information om olämpliga vapeninnehavare som upptäcks vid undersökningar av förevarande slag kommer till polisens kännedom får anses väga tyngre än intresset av skyddet för den personliga integriteten. Mot bakgrund av det anförda bör därför läkares anmälningsskyldighet i 6 kap. 6 § vapenlagen utvidgas till att också gälla för en person som genomgår rättspsykiatrisk undersökning eller utredning enligt 7 § lagen om särskild personutredning i brottmål, m.m.

6 Handel med skjutvapen

Förslag: I vapenlagen förtydligas att såväl en fysisk som en juridisk person kan meddelas tillstånd att driva handel med skjutvapen.

Vid prövningen av om den som söker tillstånd att driva handel med skjutvapen är ordentlig och pålitlig, ska särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig.

När sökanden är en juridisk person ska prövningen avse den juridiska personen samt den eller de fysiska personer som har ett betydande inflytande i denna. Om det sker en förändring av vem som har ett betydande inflytande i den juridiska personen, ska tillståndshavaren genast anmäla det till polismyndigheten.

Godkännande som föreståndare eller ersättare får meddelas en fysisk person som har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Vid prövningen av kravet på ordentlighet och pålitlighet, ska särskild hänsyn tas till om personen är laglydig. Ett godkännande som föreståndare eller ersättare, ska återkallas om förutsättningarna för godkännandet inte längre finns.

Rikspolisstyrelsen bör bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om krav på kunskap för godkännande som föreståndare eller ersättare.

6.1 Uppdraget

I uppdraget ingår att göra en översyn av bestämmelserna om tillstånd att driva handel med skjutvapen och lämna de förslag som föranleds av översynen. I uppdraget ingår också att överväga om bestämmelserna om beviljande av vapenhandlartillstånd och om återkallelse av sådana tillstånd är utformade på ett ändamålsenligt sätt samt om kontrollen av och kraven i övrigt på handel med skjutvapen bör ändras.

6.2 Gällande rätt

6.2.1 Förutsättningar för tillstånd

I 2 kap. 1 § första stycket b vapenlagen föreskrivs att tillstånd krävs för att driva handel med skjutvapen. Innehavare av tillstånd att driva handel med skjutvapen kan vara såväl fysisk som juridisk person. För att få ett sådant tillstånd måste sökanden enligt 10 § i samma kapitel ha de kunskaper som behövs samt vara ordentlig och pålitlig. Sökanden ska också ha rätt att driva handel i allmänhet och får således t.ex. inte ha näringsförbud eller vara försatt i konkurs. Vapenhandlartillstånd får bara meddelas för handel som ska bedrivas yrkesmässigt.

I 13 kap. i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen (RPSFS 2009:13, FAP 551-3) finns närmare föreskrifter om vad som krävs för att få tillstånd att driva handel med skjutvapen. Enligt 2 § ska sökanden besitta god kännedom om vapen, vapenlagstiftning, jaktlagstiftning och övrig lagstiftning som rör vapen. Sökanden ska visa att han eller hon besitter erforderliga kunskaper, exempelvis genom att styrka omfattande och väldokumenterad erfarenhet av tidigare verksamhet inom vapenhandeln, skytterörelsen eller Försvarmakten.

Vad gäller kraven på ordentlighet och pålitlighet bör, enligt de allmänna råden, sökandens allmänna laglydnad tillmätas stor betydelse. Därvid bör högre krav ställas på en vapenhandlare än

på en person som önskar förvärva ett vapen för eget bruk. Den som dömts för exempelvis våldsbrott, egendomsbrott eller bokföringsbrott bör, om inte brottet är ringa, inte meddelas tillstånd förrän en avsevärd tid förflutit. I regel innebär detta tre till fem år räknat från den dag då den brottsliga gärningen begicks. Tiden bör stå i relation till brottets svårhetsgrad. Detsamma gäller, enligt de allmänna råden, för den som är känd i missbruks-sammanhang. Vidare bör beaktas om sökanden fullgör sina åligganden mot det allmänna i t.ex. skattehänseende. Kraven på lämplighet gäller även för en juridisk person. I dessa fall ingår att bedöma lämpligheten hos styrelseledamöter och andra personer med avgörande inflytande i den juridiska personen.

När det gäller kravet på yrkesmässighet anges i de allmänna råden att ett nedre riktmärke bör vara att verksamheten årligen omfattar minst 20 transaktioner till och från privatpersoner.

6.2.2 Tillståndets innehåll och omfattning

Enligt 2 kap. 2 § vapenlagen och 1 kap. 3 § 4 vapenförordningen är det polismyndigheten i den ort där rörelsen ska bedrivas som beslutar om vapenhandlartillstånd. I 2 kap. 10 § vapenlagen föreskrivs att det av tillståndet ska framgå vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av vapen som tillståndet avser. Vapenhandlarens rätt att inneha vapen är begränsad till de vapen som anges i tillståndet. När det gäller helautomatiska vapen kan vapenhandlartillståndet aldrig medföra någon rätt att inneha andra vapen än sådana som har tagits in för en viss köpare. Tillståndet ska vidare ange på vilken ort som rörelsen ska bedrivas och kan också innehålla villkor om hur vapnen ska förvaras.

Vapenhandelsrörelsen får enligt 5 kap. 4 § vapenförordningen inte påbörjas förrän polismyndigheten har godkänt de lokaler och andra utrymmen som rörelsens vapenlager ska förvaras i.

Den som har ett vapenhandlartillstånd får enligt 4 kap. 3 § vapenlagen ta emot och tillfälligt inneha vapen som har lämnats in för reparation eller översyn. Likaså får vapenhandlaren, enligt

3 kap. 6 § samma lag, låna ut vapen för provskjutning under uppsikt på skjutbana till den som har fyllt 18 år.

6.2.3 Krav på verksamheten

Om handeln bedrivs av en juridisk person ska det enligt 5 kap. 3 § vapenförordningen finnas en av polismyndigheten godkänd föreståndare som är ansvarig för att rörelsen bedrivs riktigt. Vid förfall för tillståndshavaren eller föreståndaren får rörelsen förestås av en av polismyndigheten godkänd ersättare. I de allmänna råden till 13 kap. 2 § i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenlagstiftningen (RPSFS 2009:13, FAP 551-3) uttalas att föreståndare och ersättare bör ha en sådan ställning inom företaget att de självständigt kan bedriva verksamheten på ett riktigt sätt.

Vapenhandlares förvaring av skjutvapen regleras i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vapenhandlares och vissa sammanslutningars förvaring av skjutvapen m.m. (RPSFS 2005:04, FAP 556-2).

En vapenhandlares förvärv av vapen ska enligt 5 kap. 5 § vapenförordningen ske efter skriftlig rekvisition och handlaren ska föra en särskild inköpsförteckning över rekvisitionerna. I 5 kap. 6 § i förordningen föreskrivs att handlaren också ska föra anteckningar över sålda vapen i en särskild försäljningsförteckning. Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 2000:30, FAP 551-4) om innehållet i en rekvisition, om vilka uppgifter som ska finnas i inköpsförteckningar och försäljningsförteckningar, hur förteckningarna ska föras och vilka handlingar som ska fogas som bilagor till dem.

Vapenhandlaren är enligt 5 kap. 9 § vapenförordningen skyldig att hålla inköps- och försäljningsförteckningarna med bilagor tillgängliga för polisen. Handlaren ska också lämna de uppgifter om inköpta och sålda vapen, om det befintliga vapenlagret och om andra förhållanden som är av betydelse för den tillsyn som polismyndigheten ska utöva över verksamheten.

Inköps- och försäljningsförteckningar med bilagor ska enligt 5 kap. 10 § vapenförordningen förvaras under tio år från den dag då den sista anteckningen gjordes. Om rörelsen läggs ner ska förteckningarna och bilagorna lämnas över till polismyndigheten.

6.2.4 Polisens kontroll

Polismyndigheten har ansvar för att kontrollera att vapenhandlarna följer vapenförfattningarnas bestämmelser och att respektive handlare uppfyller förutsättningarna för och villkoren i det meddelade tillståndet. Som ett led i denna kontroll ska polismyndigheten enligt 5 kap. 8 § vapenförordningen se till att de skjutvapen som en handlare har förvaras på föreskrivet sätt. Minst en gång om året ska myndigheten också granska inköps- och försäljningsförteckningarna med bilagor. När det finns anledning till det ska myndigheten dessutom granska handlarens lager av skjutvapen.

6.2.5 Återkallelse av tillstånd

Ett vapenhandlartillstånd ska enligt 6 kap. 3 § vapenlagen återkallas om tillståndshavaren inte längre bedriver yrkesmässig handel. Tillståndet ska också återkallas om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns. Detta innebär att tillståndet ska återkallas om tillståndshavaren inte längre har rätt att driva handel i allmänhet eller om denne inte uppfyller kraven på kunskap, ordentlighet eller pålitlighet. Vidare ska tillståndet återkallas, om det annars finns någon skälig anledning att återkalla det. Denna regel infördes i syfte att göra det helt klart att polismyndigheten ska göra en allsidig prövning av alla omständigheter som kan påverka lämpligheten av att en vapenhandlare fortsätter sin handel (prop. 1990/91:130 s. 65). Slutligen får tillståndet återkallas om innehavaren har åsidosatt någon bestämmelse i vapenlagen eller någon föreskrift eller något villkor som har meddelats

med stöd av lagen. Denna grund för återkallelse är, till skillnad från övriga grunder för återkallelse, fakultativ. Det finns inga bestämmelser om återkallelse av godkännande som föreståndare eller ersättare.

6.3 Överväganden och förslag

6.3.1 Förutsättningar för tillstånd

Bestämmelserna om förutsättningarna för tillstånd att driva handel med skjutvapen är i huvudsak ändamålsenliga. När det gäller kravet att sökanden ska vara ordentlig och pålitlig finns det dock anledning att understryka att sökandens laglydnad ska tillmätas särskild betydelse. Visserligen finns det i 13 kap. i RPSFS 2009:13, FAP 551-3, allmänna råd med detta innehåll (se ovan under avsnitt 6.2.1). Till skillnad från en föreskrift är allmänna råd emellertid inte bindande utan utgör endast en rekommendation om hur en föreskrift bör tillämpas. Det är av stor betydelse att vapenhandel bedrivs endast av personer som uppfyller högt ställda krav på skötsamhet och redbarhet. Att höga krav ställs på verksamhetens bedrivande framgår redan av gällande lagstiftning. Sökandens laglydnad måste anses utgöra en förutsättning av sådan betydelse för tillstånds meddelande att den bör framgå redan av vapenlagens bestämmelser. En bestämmelse om att särskild hänsyn ska tas till sökandens laglydnad bör därför föras in i vapenlagen.

Såväl fysiska som juridiska personer kan ges tillstånd till handel med skjutvapen. Detta framgår inte med önskvärd tydlighet av 2 kap. 10 § vapenlagen. Denna otydlighet bör undanröjas. Vidare bör klargöras vem som ska omfattas av prövningen när sökanden är en juridisk person. Redan paragrafens nuvarande utformning får anses ge utrymme för att låta prövningen omfatta sådana personer som anges i polisens allmänna råd, dvs. styrelseledamöter och andra personer med avgörande inflytande i företaget (jfr RÅ 1996 ref. 90). För att undanröja eventuella

tveksamheter bör frågan dock regleras uttryckligen i vapenlagen. På liknande sätt som gäller beträffande exempelvis serverings-tillstånd enligt alkohollagen (se prop. 1994/95:89 s. 102) och tillstånd att bedriva detaljhandel med läkemedel (se prop. 2008/09:145 s. 107 f.) bör prövningen avse dels den juridiska personen som sådan, dels de fysiska personer som har ett betydande inflytande i den juridiska personen i egenskap av t.ex. verkställande direktör, styrelseledamot, bolagsdelägare eller aktieägare med betydande aktieinnehav. Även annan ekonomisk intressent bakom en rörelse kan komma att innefattas i prövningen. Genom angiven prövning kan säkerställas att personer som är olämpliga att driva handel med skjutvapen inte får ett betydande inflytande i en vapenhandelsrörelse.

Efter det att tillstånd meddelats kan det ske förändringar i fråga om vem som har ett betydande inflytande i rörelsen. Sådana förändringar inträffar exempelvis normalt när en vapenrörelse överläts. För att polismyndigheten ska kunna bedöma om förutsättningarna för tillstånd gäller även efter en överlåtelse, måste myndigheten få kännedom om förändringen. Polismyndigheten har små möjligheter att på egen hand hämta in sådan information. Därför bör införas en skyldighet för tillståndshavaren att genast informera polismyndigheten om förändringar i fråga om vem som har ett betydande inflytande i rörelsen. Bestämmelsen bör lämpligen placeras i vapenlagen.

Det är av stor betydelse för polisens tillsynsarbete att tillståndshavaren fullgör skyldigheten att lämna information om förändringar avseende inflytandet över rörelsens bedrivande. Den som underlåter att göra föreskriven anmälan bör som huvudregel fråntas tillståndet till handel med skjutvapen. Förutsättningar för att återkalla ett tillstånd i en situation som den förevarande finns redan i 6 kap. 3 § andra stycket vapenlagen. Där föreskrivs att tillstånd får återkallas om tillståndshavaren åsidosatt en bestämmelse i vapenlagen eller en föreskrift eller ett villkor som har meddelats med stöd av lagen.

6.3.2 Krav på verksamheten

Som angetts ovan (se avsnitt 6.2.3) ska det i en vapenhandel som bedrivs av en juridisk person finnas en av polismyndigheten godkänd föreståndare eller, vid förfall för föreståndaren, en godkänd ersättare. Föreståndaren/ersättaren är ansvarig för att rörelsen bedrivs riktigt, dvs. att verksamheten uppfyller de krav som gäller för handeln.

Trots att föreståndaren/ersättaren sålunda har en mycket viktig funktion för att vapenhandeln bedrivs på ett korrekt sätt saknas närmare föreskrifter om vilka krav som en föreståndare/ersättare ska uppfylla för att godkännas. Det saknas också föreskrifter om förutsättningar för återkallelse av ett meddelat godkännande. Bristen på reglering i nämnt hänseende medför tillämpningsproblem och framstår som betänklig från rättsäkerhetssynpunkt. Det bör därför införas dels föreskrifter om vilka krav som en föreståndare/ersättare ska uppfylla för att godkännas, dels föreskrifter som anger när ett godkännande ska återkallas. Av systematiska skäl bör dessa bestämmelser föras in i vapenförordningen.

Eftersom föreståndaren/ersättaren har en mycket viktig funktion i en vapenhandelsrörelse, bör denne uppfylla högt ställda krav vad gäller för verksamheten erforderlig kunskap och vandel. Kraven för att godkännas som föreståndare/ersättare bör vara lika högt ställda som för tillståndshavaren. Detta innebär att föreståndaren/ersättaren ska ha de kunskaper som behövs samt vara ordentlig och pålitlig. Därvid ska föreståndarens/ersättarens laglydnad tillmätas särskild betydelse. Rikspolisstyrelsen bör, på liknande sätt som gäller beträffande tillstånd att driva handel med skjutvapen, bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om krav på kunskap för godkännande som föreståndare/ersättare. Om föreståndaren/ersättaren inte längre uppfyller kraven för godkännande ska polismyndigheten återkalla godkännandet.

I uppdragets första del har i syfte att uppfylla kraven i ändringsdirektivet¹⁶ föreslagits skärpta regler vad gäller vapenhandlares inköps- och försäljningsförteckningar (se Ds 2009:22 s. 84 f.). Förslaget innebär att skyldigheten att förvara sådana förteckningar ska gälla utan tidsbegränsning till dess verksamheten upphör och inte som nu tio år från den dag sista anteckningen gjordes (5 kap. 10 § vapenförordningen). När verksamheten upphör ska förteckningarna lämnas över till polisen.

6.3.3 Polisens kontroll

Det viktigaste verktyget i polisens kontroll av att reglerna för vapenhandeln efterlevs är inspektion av verksamheten. Sådana inspektioner ska enligt vapenförordningen göras minst en gång årligen (5 kap. 8 § vapenförordningen). Detta utgör den författningsreglerade miniminivån för inspektionsverksamheten. Polismyndigheten kan alltså vid behov göra tätare inspektioner. Vid sidan av inspektionsverksamheten är det viktigt att polismyndigheten är lyhörd för information som kan ha betydelse för en vapenhandlares tillstånd, t.ex. tips från allmänheten eller uppgifter från andra myndigheter om oegentligheter i verksamheten. Polismyndigheten bör också vara uppmärksam på händelser som innebär att tillståndet kan ifrågasättas. Exempel på detta är om vapenhandlaren, eller personer med betydande inflytande i verksamheten, döms för brott eller om dessa personer byts ut. För att underlätta polismyndighetens kontroll i det sist nämnda avseendet har ovan föreslagits en skyldighet för tillståndshavaren att genast informera polismyndigheten om förändringar i fråga om vem som har ett betydande inflytande i rörelsen. Nuvarande regelverk ger tillsammans med den föreslagna ändringen polismyndigheterna de verktyg som krävs för att kunna upprätthålla en effektiv kontroll. Ett regelverk kan dock inte ensamt åstadkomma en effektiv kontroll. Det är sålunda viktigt att

¹⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/51/EG om ändring av rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen.

kontrollverksamheten håller en hög nivå och att den ges tillräckliga resurser och tillräcklig prioritet.

6.3.4 Återkallelse av tillstånd

Bestämmelserna i 6 kap. 3 § vapenlagen om återkallelse av tillstånd ger polismyndigheten tämligen vidsträckt möjligheter till ett sådant ingripande (se ovan under avsnitt 6.2.5). Det har inte framkommit någon anledning att varken utöka eller inskränka möjligheterna till återkallelse av tillstånd. För att regleringen ska få genomslag är det emellertid viktigt att polismyndigheten är uppmärksam på omständigheter som innebär att tillstånd kan ifrågasättas och att myndigheten använder sig av de möjligheter att återkalla tillstånd som lagstiftningen ger.

7 Omhändertagande av vapen

Förslag: När polismyndighet beslutar att omhänderta ett vapen med stöd av 6 kap. 4 § vapenlagen upphör tillståndet att inneha vapnet att gälla i avvaktan på att frågan om en definitiv återkallelse av tillståndet prövas. När ett vapen omhändertas ska även beviset om tillstånd till innehav av vapnet tas om hand.

Bedömning: Det saknas behov av att ge polisen rätt att omhänderta skjutvapen som Försvarsmakten tilldelat hemvärnets personal.

7.1 Uppdraget

Enligt uppdraget ska övervägas om polisen ska få rätt att omhänderta ett skjutvapen som Försvarsmakten tilldelat hemvärnets personal när det föreligger risk för missbruk av vapnet.

7.2 Gällande rätt

I 6 kap. 4 § vapenlagen föreskrivs att en polismyndighet ska besluta att omhänderta ett vapen med tillhörande ammunition, om det finns risk för att vapnet missbrukas eller det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och särskilda omständigheter inte talar mot ett omhändertagande. Är risken för missbruk överhängande, får vapen eller ammunition tas om

hand även utan ett beslut från polismyndigheten. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som länsstyrelsen förordnat, personal vid Kustbevakningen och Tullverket eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Ett beslut om omhändertagande är en interimistisk åtgärd som vidtas i avvaktan på att frågan om återkallelse av tillståndet att inneha vapnet prövas. Till dess denna fråga har prövats är tillståndet gällande. Polismyndigheten har därför ingen rätt att omhänderta beviset om tillstånd till innehav av vapnet. Av 1 kap. 8 § vapenlagen följer att bestämmelserna om omhändertagande är inte tillämpliga på skjutvapen eller ammunition som innehas av staten.

Förordningen (1996:31) om statliga myndigheters skjutvapen m.m. innehåller bestämmelser om skjutvapen och viss annan farlig materiel som finns hos myndigheter under regeringen. I förordningen regleras bl.a. under vilka förutsättningar myndigheter får tilldela personal skjutvapen och i vilka situationer tilldelade vapen ska tas tillbaka. Av 10 § i förordningen följer att en myndighet ska ta tillbaka ett tilldelat skjutvapen, om den som tilldelats vapnet brister i fråga om handhavandet av vapnet eller på något annat sätt visar sig vara opålitlig från säkerhetssynpunkt.

Vad gäller Försvarmaktens skjutvapen finns ytterligare regler om återtagande i Försvarmaktens interna bestämmelser om hantering, förvaring och transport av skjutvapen och ammunition (FIB 2007:3). Enligt 2 kap. 4 § i bestämmelserna får, utöver vad som anges i 10 § i förordningen om statliga myndigheters skjutvapen m.m., chefen för organisationsenheten¹⁷ besluta att skjutvapen eller ammunition ska återlämnas, om det finns särskilda skäl för det. Om ett behörighetsbevis tidigare har utfärdats ska det samtidigt återkallas.

¹⁷ Försvarmaktens organisationsenheter anges i bilaga 1 till förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten.

7.3 Rikspolisstyrelsens syn på omhändertagande av vapen hos hemvärnets personal

Rikspolisstyrelsen har i en rapport från år 2005 (Ju2005/5198/PO) påpekat att polismyndigheterna inte har något stöd för att omhänderta skjutvapen som Försvarsmakten tilldelat hemvärnets personal. Enligt Rikspolisstyrelsen sker omhändertagande av civila skjutvapen med stöd av 6 kap. 4 § vapenlagen oftast på grund av att det finns risk för att vapnet kan komma att missbrukas. Omhändertagande sker exempelvis när en person misshandlat eller allvarligt hotat närstående eller när en person bedöms olämplig som vapeninnehavare på grund av en psykisk störning. Styrelsen anser att det är otillfredsställande att polismyndigheten i sådana situationer inte har något formellt stöd för att omhänderta skjutvapen som tilldelats hemvärnets personal. Styrelsen har därför föreslagit att en polismyndighet, när det föreligger risk för missbruk av ett skjutvapen som Försvarsmakten tilldelat hemvärnets personal, ska få rätt att omhänderta vapnet i avvaktan på Försvarsmaktens beslut.

Rikspolisstyrelsen har vidare framhållit att polisen, vid omhändertagande av vapen med tillhörande ammunition enligt 6 kap. 4 § vapenlagen, bör få omhänderta även beviset om tillstånd till innehav av skjutvapnet.

7.4 Förvaring av hemvärnets vapen

De skjutvapen som Försvarsmakten tilldelat hemvärnets personal förvaras antingen i Försvarsmaktens anläggningar eller i hemvärnspersonalens bostäder. Huvudsakligen förvaras vapnen i Försvarsmaktens anläggningar och tendensen är att förvaring i bostad minskar. Den enda vapentyp som förvaras i hemvärnspersonalens bostäder är automatkarbin 4B, Ak 4B.

Vid förvaring i bostad gäller bl.a. att vapnet ska vara försett med ett s.k. patronlägeslås. När patronläget är låst är det inte möjligt att föra in en patron i patronläget, vilket innebär att

vapnet varken kan göras skjutklart eller avfyras. Försök att avlägsna låset med våld medför att vapnet blir obrukbart.

Tidigare fick hemvärnets personal förvara nyckeln till patronlägeslåset i bostaden, om den förvarades skild från vapnets huvuddel och vitala del. Till följd av ett antal incidenter då hemvärnspersonal låst upp patronlägeslåset och missbrukat det tilldelade vapnet infördes i november 2006 skärpta regler om nyckelns förvaring.¹⁸ Enligt de nu gällande reglerna får den enskilde inte ha direkt tillgång till nyckeln. Denna ska numera förvaras av annan befattningshavare (lägst gruppchef) och i annan lokal. Ammunition till vapnet får inte förvaras i bostaden.

7.5 Överväganden och förslag

7.5.1 Omhändertagande av skjutvapen som tilldelats hemvärnets personal

En polismyndighet saknar stöd i vapenlagen för att omhänderta ett skjutvapen som Försvarmakten tilldelat hemvärnets personal. När en polismyndighet får kännedom om omständigheter som kan medföra att en person som tillhör hemvärnets personal är olämplig att inneha skjutvapen ska myndigheten enligt 6 kap. 7 § vapenlagen omedelbart underrätta Försvarmakten om dessa omständigheter. Försvarmakten har sedan att ta ställning till frågan om skjutvapnet ska återlämnas. Endast i de fall när det föreligger en överhängande fara för missbruk av vapnet kan det finnas ett behov för polisen att omhänderta skjutvapnet.

Som nämnts ovan (se ovan under avsnitt 7.4) förvaras de skjutvapen som Försvarmakten tilldelat hemvärnets personal antingen i Försvarmaktens anläggningar eller i hemvärnspersonalens bostäder. De skjutvapen som skulle kunna komma i fråga för ett omhändertagande är endast sådana vapen som förvaras i hemvärnspersonalens bostäder.

¹⁸ HKV beslut 061107 beteckning 19 170:766 85.

Den enda vapentyp som förvaras på detta sätt är, som nämnts ovan, Ak 4B. Reglerna om förvaring av dessa vapen är numera så strikta att risken för att ett sådant vapen missbrukas genom att avfyras är obefintlig (se ovan under avsnitt 7.4).

Ett skjutvapen kan visserligen missbrukas på andra sätt. Exempelvis kan ett skjutvapen användas som tillhygge eller för att understödja ett hot. I dessa situationer kan vapnet emellertid tas i beslag av polis med stöd av bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken. Mot bakgrund av det anförda torde det inte finnas något behov av att utsträcka vapenlagens bestämmelser om omhändertagande till att även gälla skjutvapen som tilldelats hemvärnets personal.

7.5.2 Omhändertagande av bevis om tillstånd att inneha skjutvapen

Som nämnts ovan (se avsnitt 7.2) gäller ett tillstånd att inneha ett vapen även om vapnet har omhändertagits eftersom polismyndigheten saknar befogenhet att omhänderta beviset om tillstånd till innehav av vapnet. Syftet med bestämmelserna om omhändertagande – att tillfälligt hindra innehav av vapen eller ammunition – riskerar därmed att förfelas. Den som fråntagits vapnet kan nämligen, mot uppvisande av tillståndsbeviset, låna skjutvapen av samma typ som det som omhändertagits. Han eller hon kan också köpa ammunition till samma vapentyp. Innehavet av vapen eller ammunition kan således fortsätta. Det är angeläget att denna möjlighet elimineras för att inte syftet med omhändertagandet av vapnet ska förfelas. Ett beslut om omhändertagande av ett vapen bör således få till följd att tillståndet att inneha vapnet inte längre ska gälla. När ett vapen omhändertas ska därför även beviset om tillstånd till innehav av vapnet omhändertas.

Det bör därför införas regler som innebär att polismyndigheten fattar *ett* beslut om omhändertagande som avser såväl vapen med tillhörande ammunition som tillståndsbevis. Beslutet innebär

således att tillståndet att inneha vapnet inte gäller i avvaktan på att frågan om en definitiv återkallelse av tillståndet prövas.

8 Vapen i dödsbo

Förslag: Bestämmelserna om vapen och ammunition i dödsbo samlas i ett kapitel i vapenlagen. Redaktionella förändringar görs för att bestämmelserna ska bli mera lättillgängliga.

Bedömning: Det bör inte införas ett obligatoriskt krav på att ett vapen som en avliden innehaft utan tillstånd ska lösas in av staten, om det inte förverkas.

8.1 Uppdraget

I ett lagstiftningsärende om vapenamnesti har regeringen uttalat att bestämmelserna i 7 och 8 kap. vapenlagen om inlösen respektive om vapen och ammunition i dödsbo och konkursbo borde ses över (prop. 2006/07:20 s. 17). Översynen ansågs påkallad bl.a. mot bakgrund av att reglerna är otydliga när det gäller hur personer som ärver vapen ska förfara med dem och vilken rätt de har till dem. Även Rikspolisstyrelsen har påtalat behovet av en översyn av bestämmelserna om vapen i dödsbo (se nedan under avsnitt 8.3). Mot denna bakgrund ingår i uppdraget att göra en översyn av bestämmelserna i 7 och 8 kap. vapenlagen och lämna förslag till de författningsändringar som bedöms nödvändiga.

8.2 Gällande rätt

8.2.1 Inlösen av vapen och ammunition

Regleringens struktur

De nuvarande bestämmelserna om när staten ska lösa in vapen och ammunition finns i 7 kap. vapenlagen. I 1 § anges i fyra punkter (a–d) de fall då inlösen som huvudregel ska ske. Undantag från huvudregeln har tagits in i 2 §. Avslutningsvis finns i 3–5 §§ bestämmelser om förfarandet vid inlösen.

Vad som i det följande sägs om vapen gäller också ammunition.

Situationer då vapen som huvudregel ska lösas in

I 7 kap. 1 § föreskrivs att inlösen ska ske, om

- a) tillståndet att inneha vapnet har återkallats utan att vapnet samtidigt har förverkats eller tagits i beslag,
- b) innehavaren har avlidit,
- c) ansökan har avslagits i fråga om tillstånd att inneha ett vapen som förvärvats genom arv, testamente eller bodelning, eller
- d) domstol har beslutat att ett vapen, som någon innehar utan att ha rätt till det, inte ska förverkas eller åklagaren i ett sådant fall har beslutat att inte föra talan om förverkande.

Punkten b tar således sikte på vapen i dödsbo.

Undantag från huvudregeln såvitt avser vapen i dödsbo

Enligt 7 kap. 2 § ska vapen i dödsbo inte lösas in, om vapnet lämnas för skrotning eller vapnet överläts till någon som har rätt att inneha det och om överlåtelsen görs inom ett år från det att innehavaren avled. Inlösen ska inte heller ske, om ansökan om

tillstånd att inneha vapnet görs inom samma tid. Avslås ansökan ska vapnet lösas in, om det inte inom tre månader från dagen för beslutet i tillståndsärendet överläts till någon som har rätt att inneha det. Polismyndigheten får medge förlängning av tidsfristerna, varje gång med högst sex månader.

Förfarandebestämmelser

I 7 kap. 3 § föreskrivs att innehavare av ett skjutvapen som ska lösas in är skyldig att enligt polismyndighetens beslut lämna över vapnet till polismyndigheten eller den som myndigheten bestämmer. Finns tillståndsbevis eller någon annan motsvarande handling, ska också den lämnas över till polismyndigheten. Vapen som löses in ska enligt 4 § i samma kapitel ersättas med marknadsvärdet. Enligt 5 § är det polismyndigheten som prövar frågor om inlösen enligt vapenlagen.

Ytterligare bestämmelser om förfarandet vid inlösen finns i 10 kap. vapenförordningen.

8.2.2 Vapen och ammunition i dödsbo och konkursbo

Regleringens struktur

Som angetts ovan (se avsnitt 8.2.1) finns i 7 kap. vapenlagen bestämmelser om inlösen av vapen och ammunition i bl.a. dödsbo. Övriga bestämmelser som särskilt tar sikte på vapen och ammunition i dödsbo finns i 8 kap. vapenlagen. Där finns också bestämmelser om vapen och ammunition i konkursbo. Vad som nedan sägs om vapen gäller också ammunition.

I sist nämnda kapitel finns i 1 § bestämmelser om när vapen i dödsbo och konkursbo får innehas utan särskilt tillstånd. Bestämmelser om förvaring av vapen i dödsbo och konkursbo finns i 2 §. Avslutningsvis innehåller 3 § en hänvisning till bestämmelserna om inlösen av vapen i dödsbo i 7 kap. I 11 kap. 1 §

vapenförordningen regleras en skyldighet för den som har hand om ett dödsbo att skriftligen anmäla vapeninnehav i boet till polisen. Motsvarande anmälningsskyldighet gäller för konkursförvaltare beträffande vapen i konkursbo.

Innehav av vapen i dödsbo och konkursbo

Enligt 2 kap. 1 § vapenlagen krävs som huvudregel tillstånd för att inneha skjutvapen. Detta gäller även innehav av skjutvapen i dödsbo och konkursbo. I 8 kap. 1 § vapenlagen har emellertid tagits in undantag från huvudregeln om krav på tillstånd såvitt avser vapen i dödsbo och konkursbo. Vad gäller vapen i dödsbo får nämligen den som har tagit hand om boet inneha ett vapen som ingår i boet utan särskilt tillstånd till dess

1. vapnet har överlåtits till någon som är berättigad att inneha det, eller
2. polismyndigheten med stöd av 8 kap. 2 § vapenlagen beslutat att vapnet ska förvaras av myndigheten eller någon annan som myndigheten anvisar (se nedan), eller
3. vapnet ska lämnas över till polismyndigheten för inlösen med stöd av 7 kap. 3 § vapenlagen.

Vad avser vapen i konkursbo får konkursförvaltaren inneha ett vapen i boet utan särskilt tillstånd i enlighet med punkterna 1 eller 2 eller till dess konkursen har avslutats.

Förvaring av vapen i dödsbo och konkursbo

Utgångspunkten är att den som har hand om ett dödsbo och har rätt att inneha vapnet, får förvara vapnet eller lämna över det till någon annan för förvaring i enlighet med de allmänna bestämmelserna om förvaring i 5 kap. vapenlagen. Motsvarande gäller för konkursförvaltare beträffande vapen i konkursbo. När det finns

särskild anledning till det får polismyndigheten enligt 8 kap. 2 § vapenlagen besluta att vapen som ingår i ett dödsbo eller ett konkursbo tills vidare ska förvaras av myndigheten eller någon annan som myndigheten anvisar.

8.3 Rikspolisstyrelsens syn på vapen i dödsbon

Rikspolisstyrelsen har i en rapport från år 2005 (Ju2005/5198/PO) föreslagit att bestämmelserna om vapen i dödsbo ska ses över och att skjutvapen som en avliden innehaft utan tillstånd ska lösas in av staten, om de inte förverkas.

Styrelsen anser att bestämmelserna om vapen i dödsbo är svårtillgängliga och ofta förorsakar problem i de fall då ett vapen för vilket tillstånd saknas påträffas i ett dödsbo och åklagaren beslutar att inte föra talan om förverkande eller domstolen beslutar att inte förverka vapnet. Enligt Rikspolisstyrelsen hävs i sådana fall regelmässigt beslaget av vapnet som därefter ”blir hängande i luften”. Styrelsen anser vidare att det är mindre lämpligt att en person i anslutning till redovisning av ett dödsbo får tillstånd till innehav av ett skjutvapen som finns i boet och som innehafts av den avlidne utan tillstånd. Om det finns en möjlighet att få tillstånd att inneha ett vapen som en avliden innehaft illegalt, finns det enligt styrelsen också möjlighet att låta föra in ett vapen, som man själv innehar illegalt, i dödsboet för att därefter hävda att den avlidne innehaft vapnet och sedan själv ansöka om tillstånd att få inneha det. Denna möjlighet att ”tvätta svarta vapen vita” bör enligt styrelsen undanröjas.

8.4 Överväganden och förslag

8.4.1 Regleringens språk och struktur

Bestämmelserna i vapenlagen om vapen i dödsbo är förhållandevis svårtillgängliga. En orsak till det är att bestämmelserna är upp-

delade på två kapitel (7 och 8 kap.) vilka dessutom innehåller bestämmelser som reglerar också andra frågor. Detta för med sig att det inte tydligt framgår vilka bestämmelser som gäller vapen i dödsbo och vilka som gäller andra typer av vapeninnehav. Därtill kommer att det saknas bestämmelser som uttryckligen reglerar hur dödsboet ska förfara med vapen som finns i boet. Förfarandereglererna framgår endast indirekt av ovan nämnda bestämmelser.

I syfte att göra reglerna mera lättillgängliga föreslås att det införs uttryckliga bestämmelser som reglerar hur ett dödsbo ska förfara med vapen i boet. Vidare bör bestämmelserna om inlösen av vapen i dödsbo tas in i 8 kap. vapenlagen. Därmed samlas bestämmelserna om vapen i dödsbo i 8 kap. samtidigt som 7 kap. förenklas något. Vidare föreslås att det i 8 kap. görs en tydligare uppdelning mellan de bestämmelser som reglerar vapen i dödsbo och de bestämmelser som reglerar vapen i konkursbo. Slutligen föreslås vissa redaktionella och språkliga ändringar. Bestämmelserna behandlas närmare i författningskommentaren (se nedan under avsnitt 15.1).

Vapenförordningens bestämmelser om inlösen och om vapen och ammunition i dödsbo och konkursbo är välstrukturerade och lättbegripliga. Det saknas därför anledning att ändra dessa.

8.4.2 Inlösen av "svarta" vapen

Den enskildes rätt till sin egendom är skyddad i grundlagen. Enligt 2 kap. 18 § första stycket RF är sålunda varje medborgares egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfarande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

Med uttrycket varje medborgare kan avses såväl fysiska som juridiska personer.¹⁹ Begreppet angelägna allmänna intressen avser

¹⁹ Prop. 1993/94:117 s. 48.

främst sådana ingrepp som är motiverade med hänsyn till naturvårds- och miljöintressen men även till totalförsvarsintressen och ingrepp för att tillgodose samhällets behov av mark för bostäder och gator och andra kommunikationsleder m.m. Det slutliga ställningstagandet till vad som är ett angeläget allmänt intresse får göras från fall till fall i enlighet med vad som kan anses vara godtagbart i ett demokratiskt samhälle.²⁰

Rikspolisstyrelsens förslag, att skjutvapen som en avliden innehaft utan tillstånd ska lösas in av staten, om de inte förverkas, skulle innebära en inskränkning av dödsboets grundlagsskyddade äganderätt till vapnet. De skäl som framkommit för inlösen är förhållandevis svaga och torde inte vara tillräckliga för att inskränka äganderätten. Det kan dessutom befaras att ett obligatoriskt krav på inlösen skulle medföra en minskad benägenhet att anmäla vapen-innehav i dödsbo till polismyndigheten. Om det inte finns någon möjlighet att på laglig väg förvärva sådana vapen, finns det nämligen en risk för att vapnen i större utsträckning undanhålls polisens kännedom. I sammanhanget måste också hållas i minnet att den som ansöker om tillstånd till innehav av ett vapen som det är fråga om här måste uppfylla de i 2 kap. vapenlagen uppställda kraven för sådant tillstånd.

Den av Rikspolisstyrelsen angivna problematiken med vapenbeslag som hävs och där vapnet därefter ”blir hängande i luften”, torde undanröjas i och med de ändringar i 27 kap. rättegångsbalken som trätt i kraft den 1 januari 2010.²¹ Genom ändringarna har det införts bestämmelser som anger till vem ett beslagttaget föremål ska lämnas ut när beslaget hävs.

²⁰ Prop. 1993/94:117 s. 15 f.

²¹ Prop. 2008/09:227, bet. 2009/10:JuU5, rskr. 2009/10:34.

9 Uppsiktsutlåning

Förslag: Begränsningen i 3 kap. 1 a § vapenlagen, att utlåning endast får ske vid enstaka tillfällen, ska inte gälla vid uppsiktsutlåning.

Bedömning: Det finns inte skäl att sänka 15-årsgränsen som gäller vid viss uppsiktsutlåning.

9.1 Gällande rätt

Ett tillståndspliktigt vapen får enligt 3 kap. 1 § vapenlagen som huvudregel inte lånas ut till någon annan än den som har tillstånd att inneha vapnet. I 3 kap. 1 a § föreskrivs undantag från huvudregeln såvitt avser utlåning vid enstaka tillfällen. Enligt paragrafens första stycke får den som har rätt att inneha ett skjutvapen vid enstaka tillfällen låna ut vapnet, om utlåningen sker för samma ändamål som utlånarens tillstånd avser, utlåningen avser en tid om högst två veckor och låntagaren har tillstånd att låna skjutvapen. I paragrafens andra stycke anges att utlåning får ske trots att låntagaren inte har tillstånd att låna skjutvapen bl.a. vid s.k. uppsiktsutlåning. Med uppsiktsutlåning avses att vapnet innehas och används under långivarens uppsikt, under uppsikt av någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning eller under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. Utlåning till den som är under 18 år får endast ske under de förutsättningar som anges i 3 kap. 3 §. Enligt paragrafen får ett

skjutvapen, oavsett vapentyp, lånas ut till den som är under 18 år, om vapnet ska användas vid en övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen eller om låntagaren har tillstånd att inneha vapen av samma typ. Andra former av uppsiktsutlåning, t.ex. i samband med jakt, är tillåten, om låntagaren har fyllt 15 år och det inte är fråga om enhandsvapen eller helautomatiska vapen. Beträffande uppsiktsutlåning av ett effektbegränsat vapen gäller ingen lägsta åldersgräns eller begränsning till andra vapen än enhandsvapen eller helautomatiska vapen. Inte heller för utlåning av start- eller signalvapen gäller några sådana begränsningar.

9.2 Synpunkter från Rikspolisstyrelsen och Svenska Jägareförbundet

Rikspolisstyrelsen och Svenska Jägareförbundet har pekat på att reglerna i 3 kap. 1 a § andra stycket 2 vapenlagen om uppsiktsutlåning inte står i överensstämmelse med motivuttalandena till bestämmelsen. De har anfört att begränsningen till enstaka tillfällen enligt förarbetena (se prop. 2005/06:113 s. 56) inte tar sikte på uppsiktsutlåning utan på självständig utlåning och att bestämmelsen därför har fått en oavsiktlig utformning. Styrelsen och förbundet har framhållit att den nuvarande utformningen försvårar bl.a. för en förälder som vill under uppsikt jaga med sitt barn och för den som lånar ett vapen för att skjuta på en skjutbana under uppsikt av en sammanslutning som får inneha skjutvapen. Enligt nuvarande regler får i dessa situationer ett och samma vapen inte lånas ut mer än några gånger per år.

Svenska Jägareförbundet har också upprepat ett av förbundet tidigare framfört förslag om att 15-årsgränsen som gäller vid viss uppsiktsutlåning bör sänkas, framför allt för att underlätta rekryteringen av unga jägare.

9.3 Överväganden och förslag

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2006 fördes i 3 kap. 1 a § vapenlagen in den begränsningen att utlåning av vapen får ske endast vid enstaka tillfällen. Tidigare gällde att utlåning fick ske under högst två veckor. Den dåvarande regeringen ansåg att den dåvarande regleringen var otydlig då den inte innehöll några begränsningar beträffande hur många tvåveckorsperioder som var tillåtna under en viss period eller om det skulle förflyta någon viss tid mellan tvåveckorsperioderna. Bestämmelsen ansågs därför ge utrymme för utlåning i en utsträckning som inte varit lagstiftarens mening (se prop. 2005/06:113 s. 34). Syftet med den införda begränsningen torde alltså varit att förhindra ett utnyttjande av reglerna om självständig utlåning för att kringgå kravet på innehavstillstånd (se även författningskommentaren som endast behandlar självständig utlåning, prop. 2005/06:113 s. 56). Sålunda synes lagstiftarens avsikt inte varit att begränsa uppsiktsutlåning till enstaka tillfällen. Som Rikspolisstyrelsen och Svenska Jägarförbundet påpekat innebär den nuvarande regleringen också praktiska svårigheter i sammanhang då mera frekvent utlåning är berättigad. På anförda skäl bör bestämmelserna ändras så att uppsiktsutlåning inte ska begränsas till enstaka tillfällen.

Svenska Jägarförbundets förslag om sänkt åldersgräns vid uppsiktsutlåning har tidigare behandlats i lagstiftningssammanhang (se prop. 2005/06:113 s. 35). Den dåvarande regeringen ansåg i det lagstiftningsärendet att 15-årsgränsen var väl avvägd med hänsyn till de krav på fysisk, psykisk och intellektuell mognad som måste ställas på den som ska hantera ett farligt vapen även om det sker under uppsikt. Det saknas anledning att nu göra någon annan bedömning, varför 15-årsgränsen bör kvarstå.

10 Innehavstillstånd för räddningstjänsten m.fl.

Förslag: Tillstånd att inneha skjutvapen ska få meddelas utbildningsanstalter som behöver skjutvapen för sin utbildning, flygplatsföretag som behöver skjutvapen för viltkontroll samt kommunala organisationer för räddningstjänst. Auktoriserade bevakningsföretag, som enligt gällande bestämmelser får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen för utlåning till väktare, ska få meddelas sådant tillstånd även för utbildningsändamål. Tillstånd för en utbildningsanstalt, ett flygplatsföretag eller en kommunal organisation för räddningstjänst att inneha skjutvapen ska prövas av polismyndigheten på den ort där anstalten eller enheten är belägen eller där företagets ledning har sitt säte.

Bestämmelserna i 2 kap. 13 § första stycket a vapenlagen om införsel av skjutvapen och ammunition, som gäller för bl.a. auktoriserade bevakningsföretag, ska gälla även för utbildningsanstalter, flygplatsföretag och kommunala organisationer för räddningstjänst. Straffansvar införs för den som bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ vapenlagen i fråga om skjutvapen och ammunition som innehas av utbildningsanstalter, flygplatsföretag och kommunala organisationer för räddningstjänst.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på auktoriserade bevakningsföretags, utbildningsanstalters, flygplatsföretags och räddningstjänsts förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen. Rikspolisstyrelsen bör bemyndigas att meddela sådana föreskrifter.

10.1 Gällande rätt

I 2 kap. 3 § vapenlagen finns en uttömmande uppräknning av vilka som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. Enligt paragrafen får tillstånd meddelas enskilda personer samt sammanslutningar för jakt eller målskytte, huvudmän för museer och auktoriserade bevakningsföretag. Vad gäller tillstånd för auktoriserade bevakningsföretag får sådant meddelas endast om vapnet ska användas för utlåning till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha sådant vapen.

Enligt 2 kap. 5 a § vapenförordningen får tillstånd till innehav av skjutvapen för skjutning beviljas för annat ändamål än jakt, målskytte, skydd eller avlivning av fällfångade djur. Ett sådant tillstånd för vad som brukar betecknas som udda ändamål får bara beviljas om det finns synnerliga skäl och först efter det att yttrande från Rikspolisstyrelsen har inhämtats.

10.2 Synpunkter från Rikspolisstyrelsen och Luftfartsverket

Rikspolisstyrelsen har i en rapport från år 2003 (Ju2003/3894/PO) pekat på att tillstånd till innehav av skjutvapen bör kunna utvidgas till att också omfatta räddningstjänsten och vissa av styrelsen godkända skolor. Styrelsen har i rapporten bl.a. anfört följande. Bestämmelsen i 2 kap. 5 a § vapenförordningen om innehav för udda ändamål infördes bl.a. för att tillgodose räddningstjänstens behov av skjutvapen för att punktera gastuber i samband med brand samt vissa skolors, t.ex. naturbruksgymnasiers, behov av vapen för utbildning. I vapenlagens bestämmelser om vilka som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen nämns dock varken räddningstjänsten eller skolor. Som en direkt följd av det måste tillstånd till innehav av skjutvapen för användning i räddningstjänsten utfärdas för en enskild befattningshavare. Tillstånd att inneha skjutvapen för en skolas utbildning i jakt eller målskytte utfärdas på motsvarande

sätt för t.ex. rektorn vid skolan. Detta förhållande innebär att det uppstår problem och oklarheter vid såväl utlåning, användning som förvaring av vapen.

I en rapport från år 2005 (Ju2005/5198/PO) har styrelsen anfört att behovet för väktare att inneha skjutvapen för att fullgöra sina arbetsuppgifter har ökat under senare år. En förutsättning för att en väktare ska få bära skjutvapen under tjänstgöring är att väktaren genomgått föreskriven utbildning i handhavande av skjutvapen. För att kunna genomföra en sådan utbildning bör, enligt styrelsen, auktoriserade utbildningsföretag och bevakningsföretag som bedriver utbildning i handhavande av skjutvapen för väktare kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

Luftfartsverket har påpekat att verkets flygplatsverksamhet bolagiseras den 1 april 2010.²² Enligt verket arbetar cirka 80 personer med viltkontroll på de flygplatser som ska bolagiseras. Viltkontrollen innefattar dels avskjutning av fåglar och annat vilt, dels avfyrande av s.k. skrämskottspistoler för att hålla undan viltet från flygplatserna. Vapnen som används vid viltkontrollen innehas av staten och omfattas därför inte av vapenlagens bestämmelser om tillstånd. När flygplatsverksamheten bolagiseras uppstår enligt verket ett behov för bolagen som driver flygplatserna att kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen för viltkontroll.

10.3 Överväganden och förslag

I motiven till bestämmelsen om udda ändamål uttalade den dåvarande regeringen (prop. 1999/2000:27 s. 43) att tillstånd för sådant ändamål bör meddelas endast undantagsvis. Regeringen menade dock att tillstånd normalt bör kunna beviljas, om ändamålet framstår som legitimt och bruket av skjutvapen som nödvändigt. Räddningstjänstens behov av skjutvapen för att punktera

²² Prop. 2009/10:16, bet. 2009/10:TU7, rskr. 2009/10:114.

gasbehållare angavs som exempel på ett udda ändamål som borde kunna godtas. Enligt 2 kap. 3 § vapenlagen får tillstånd till innehav av skjutvapen emellertid endast meddelas enskilda personer samt sammanslutningar för jakt eller målskytte, huvudmän för museer och auktoriserade bevakningsföretag. Med paragrafens nuvarande utformning kan kommunala organisationer för räddningstjänst alltså inte meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. I denna fråga uttalade den dåvarande regeringen att när fråga är om en verksamhet som bedrivs av ett företag eller ett kommunalt organ tillståndet lämpligen bör meddelas en person med anknytning till detta. En sådan ordning framstår som mindre lämplig. Som Rikspolisstyrelsen påpekat kan detta nämligen medföra problem och oklarheter vid bl.a. utlåning, användning och förvaring av vapen. Starka skäl talar således för att bestämmelserna bör ändras så att också kommunala organisationer för räddningstjänst kan meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

Det bör i sammanhanget nämnas att staten har ansvar för viss räddningstjänst (se 4 kap. lagen [2003:778] om skydd mot olyckor). Vapenlagen är, med något undantag som saknar betydelse i det här sammanhanget, inte tillämplig på vapen som innehas av staten. Någon ändring av reglerna om statliga myndigheters innehav av skjutvapen är inte påkallad.

Det finns också andra juridiska personer som har ett legitimt och nödvändigt behov av vapen för udda ändamål och som bör kunna godtas som vapeninnehavare. Naturbruksgymnasier som lånar ut vapen till elever för utbildning i jakt eller målskytte och auktoriserade utbildningsföretag som bedriver utbildning i handhavande av skjutvapen för väktare tillhör den kategori som bör kunna meddelas sådant tillstånd. Tillstånd bör också kunna meddelas sådana företag som från och med den 1 april 2010 driver flygplatser och som behöver vapen för viltkontroll.

Auktoriserade bevakningsföretag får enligt 2 kap. 3 § d vapenlagen meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, om vapnet ska användas för utlåning till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha sådant vapen. Tillstånd får emellertid inte meddelas för vapen som ska användas i utbildningssyfte. De auktoriserade

bevakningsföretagens behov av skjutvapen i utbildningssammanhang framstår som legitimt och det saknades godtagbara alternativ till att använda skjutvapen. Auktoriserade bevakningsföretags möjlighet till tillstånd att inneha skjutvapen bör således utvidgas till att också avse vapen som ska användas vid utbildning.

Förslaget föranleder vissa följdändringar av främst teknisk karaktär i vapenlagen och vapenförordningen.

Fråga om tillstånd för en sammanslutning, ett bevakningsföretag eller en huvudman för museum att inneha skjutvapen eller ammunition prövas enligt 1 kap. 3 § 2 vapenförordningen av polismyndigheten på den ort där sammanslutningens styrelse eller företagets ledning har sitt säte eller där museet är beläget. Tillstånd för kommunala organisationer för räddningstjänst, utbildningsanstalter och flygplatsföretag att inneha skjutvapen bör prövas av polismyndigheten på den ort där organisationen eller anstalten är belägen eller där flygplatsföretagets ledning har sitt säte.

I 2 kap. 13 § första stycket a vapenlagen föreskrivs bl.a. att skjutvapen eller ammunition för personligt bruk får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd av sådana sammanslutningar, huvudmän för museer och bevakningsföretag som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. Bestämmelsen bör gälla även kommunala organisationer för räddningstjänst, utbildningsanstalter och flygplatsföretag.

Enligt 9 kap. 2 § första stycket c vapenlagen döms bl.a. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna om förvaring i lagens 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av sammanslutningar, huvudmän för museer eller auktoriserade bevakningsföretag till böter eller fängelse i högst sex månader. Nedan (se avsnitt 12.4.4) behandlas frågan om en förändring av straffskalan för dessa brott. Det straffbara området bör utvidgas till att gälla även skjutvapen och ammunition som innehas av kommunala organisationer för räddningstjänst, utbildningsanstalter eller flygplatsföretag.

I 11 kap. 2 § e vapenlagen föreskrivs att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

krav på vapenhandlares, museers och sammanslutningars förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och på sammanslutningars förvaring av ammunition. Med stöd av bestämmelsen har regeringen i 9 kap. 1 § vapenförordningen bemyndigat Rikspolisstyrelsen att meddela sådana föreskrifter. Bemyndigandet bör utvidgas till att avse även föreskrifter om krav på auktoriserade bevakningsföretags, utbildningsanstalters, flygplatsföretags och räddningstjänsts förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen.

11 Samkörning av vissa vapenregister

Förslag: Det centrala vapenregistret ska få samköras med det centrala vapeninnehavarregistret i ett ärende som avser tillstånd att inneha skjutvapen, om sökanden och vapnets överlåtare är bosatta i olika län. Samma möjlighet att samköra register ska finnas när överlåtelse sker mellan företag eller mellan företag och privatperson och företagen har sitt säte i olika län eller företaget har säte i ett annat län än där privatpersonen är bosatt.

11.1 Nuvarande förhållanden och gällande rätt

I 2 kap. 17 och 18 §§ vapenlagen föreskrivs att polisen ska föra lokala och centrala vapenregister. Vapenregistren ska enligt 20 § i samma kapitel ha som ändamål dels att ge information om sådana uppgifter som behövs för att förebygga, upptäcka och utreda brott med anknytning till skjutvapen, dels att underlätta handläggningen av frågor om tillstånd enligt vapenlagen.

De lokala registren förs av varje polismyndighet med hjälp av automatiserad behandling. Registren innehåller uppgifter om tillståndspliktiga vapeninnehav och beslut enligt vapenlagen. Registren innehåller även uppgifter om personer som tillhör hemvärnets personal och som av Försvarsmakten har tilldelats skjutvapen för förvaring i bostaden. Uppgifter om vilka vapen som har tilldelats får inte registreras. Ett lokalt register får inte

användas för att göra automatiserade sammanställningar över personer som tillhör hemvärnets personal.

De centrala vapenregistren förs av Rikspolisstyrelsen med hjälp av automatiserad behandling. Det finns tre centrala vapenregister, nämligen vapeninnehavarregistret, vapenregistret och vapenhandlarregistret. De centrala vapenregistren får enligt 2 kap. 19 § vapenlagen inte samköras med varandra.

Vapeninnehavarregistret innehåller uppgifter om personer och organisationer som enligt vapenlagen har meddelats tillstånd att inneha skjutvapen eller ammunition eller tillstånd att låna skjutvapen. Registret innehåller också uppgifter om personer som tillhör hemvärnets personal och som av Försvarmakten har tilldelats skjutvapen för förvaring i bostaden. Av registret får dock inte framgå att en registrerad person tillhör hemvärnets personal. Vapeninnehavarregistret innehåller uppgifter om innehavarens namn, personnummer/organisationsnummer och adress. Vidare innehåller registret uppgifter om licensen såsom licensnummer, licensstatus, ändamål, giltighetsdatum, eventuella villkor m.m. Om innehavaren har ett europeiskt vapenpass finns även uppgifter om detta.

I *vapenregistret* registreras uppgifter om de skjutvapen och vapendelar för vilka tillstånd till innehav har meddelats enligt vapenlagen samt skjutvapen som upphittats eller anmälts stulna eller försvunna. I vapenregistret finns också uppgifter om vapenidentitet, tillverkningsnummer, vapentyp, fabrikat, modell, kaliber, m.m.

Vapenhandlarregistret innehåller uppgifter om personer och organisationer som har meddelats tillstånd enligt vapenlagen att bedriva handel med skjutvapen eller att ta emot skjutvapen för översyn eller reparation. Vidare innehåller vapenhandlarregistret uppgifter om handlarens namn, personnummer/organisationsnummer och adress samt uppgifter om vapenhandlartillståndet såsom tillståndsnummer, tillståndstatus, giltighetsdatum, eventuella villkor, vilka vapentyper handlaren får hantera i sin verksamhet m.m.

De centrala vapenregistren ingår i det nationella vapenärendesystemet (VÄS) som förutom registren också innehåller ett ärendehanteringssystem.

11.2 Finns behov av viss samkörning av centrala vapenregister?

Rikspolisstyrelsen har i en rapport från år 2006 (Ju2006/5139/PO) pekat på att en polismyndighet bör få samköra det centrala vapenregistret och det centrala vapeninnehavarregistret i ett enskilt ärende som avser överlåtelse av skjutvapen mellan personer som är bosatta i olika län.

I rapporten har Rikspolisstyrelsen pekat på bl.a. följande. Vid beredning av vapenärenden i det nationella vapenärendesystemet (VÄS) föranleder bestämmelsen om att de centrala vapenregistren inte får samköras med varandra en onödig förlängning av handläggningstiden för ett enskilt vapenärende. I de fall ett vapenärende behandlas vid en polismyndighet och ett vapen överlåts från en person i ett annat polisdistrikt till en person i det egna distriktet bör det, enligt Rikspolisstyrelsens mening, vara möjligt att kontrollera i de centrala vapenregistren att de uppgifter om vapnet som överlåtaren uppgett är riktiga. Enligt nuvarande rutiner har handläggaren att per telefon kontakta den polismyndighet där överlåtaren är registrerad för att kontrollera om lämnade uppgifter är korrekta. Syftet med bestämmelsen att de centrala vapenregistren inte får samköras med varandra är att det av säkerhetsskäl inte ska vara möjligt att lokalisera samtliga vapen och vapeninnehavare i landet. Enligt Rikspolisstyrelsens mening äventyras inte denna säkerhet genom att polisen i ett enskilt ärende, där man för övrigt redan genom ansökningshandlingen har tillgång till såväl uppgifter om innehavare som vapen, får möjlighet att kontrollera uppgifterna genom att samtidigt få tillgång till både vapenregister och innehavarregister.

11.3 Överväganden och förslag

Motiven bakom att de centrala vapenregistren delats upp i tre separata register är, enligt föredragande statsrådet (prop. 1998/99:36 s. 19), att det inte ska vara möjligt att ur de centrala registren utläsa närmare vilka slags vapen en viss person eller organisation har rätt att inneha. Dessa uppgifter ska endast finnas i de lokala registren. Föredragande statsrådet uttalade vidare att för att ytterligare minska risken för att registrerad information kommer i orätta händer och kan sammanställas på ett sätt som utgör ett hot, t.ex. för registrerade vapeninnehavare, ska de centrala registren inte få samköras med varandra. De påtalade negativa konsekvenserna av en sådan begränsad samkörning av registeruppgifter som det är fråga om här ökar knappast om en polismyndighet, i ett enskilt ärende som rör länsöverskridande överlåtelse av skjutvapen, får möjlighet att samköra vapenregistret och vapeninnehavarregistret för att kontrollera riktigheten av ingivna uppgifter. Samkörning av uppgifter om vapen och vapeninnehav i angiven situation innebär inte något nämnvärt ingrepp i den personliga integriteten. Från integritetssynpunkt synes således inte finnas några betänkligheter mot att tillåta en begränsad samkörning. Det finns inte heller något annat vägande skäl som talar mot att sådan samkörning bör tillåtas. Mot denna bakgrund och med beaktande av de effektivitetsvinster som kan uppnås, bör det införas en möjlighet för polisen att i ett ärende om tillstånd till överlåtelse av skjutvapen samköra det centrala vapenregistret och det centrala vapeninnehavarregistret när överlåtelsen sker mellan personer som är bosatta i olika län. Samma möjlighet att samköra registren bör finnas när överlåtelse sker mellan företag eller mellan företag och privatperson och företagen har sitt säte i olika län eller företaget har sitt säte i ett annat län än där privatpersonen är bosatt.

Samkörning av registeruppgifter torde inte bli aktuellt annat än i begränsad omfattning. I sammanhanget bör erinras om att den som är personuppgiftsansvarig, i det här fallet Rikspolisstyrelsen, enligt 31 § personuppgiftslagen (1998:204) ska vidta

lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas. Det kan t.ex. gälla åtgärder för åtkomstskydd, behörighetskontroller eller loggning för att i efterhand kunna kontrollera vem som har haft åtkomst till uppgifterna, tidpunkten för åtkomsten och vilka uppgifter åtkomsten gällt.

12 Brott mot vapenlagen

12.1 Utformningen av bestämmelsen om grovt vapenbrott

Förslag: Reglerna om grovt vapenbrott förtydligas genom att det i paragrafen anges vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt. Sådana omständigheter är att vapnet kan befaras komma till brottslig användning eller att vapnet är av särskilt farlig beskaffenhet.

12.1.1 Uppdraget

I uppdraget ingår att överväga om det finns anledning att reglera vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt.

12.1.2 Gällande rätt

I 9 kap. 1 § första stycket vapenlagen föreskrivs att den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst ett år. Om brottet är grovt döms enligt andra stycket för grovt vapenbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Den särskilda straffskalan för grovt vapenbrott infördes år 1993 i den

då gällande vapenlagen (1973:1176). Bestämmelsen har i sak oförändrad förts över till den nu gällande vapenlagen (1996:67). Enligt förarbetena (prop. 1992/93:141 s. 52) bör som grovt brott särskilt bedömas brott under former som medför att vapnet kan befaras komma till brottslig användning, exempelvis innehav av livsfarliga vapen som saknar lagligt användningsområde och innehav av en större mängd vapen. En mera utförlig redogörelse för 1992 års lagstiftningsärende, som också innefattade förändringar av straffskalan för vapenbrott, finns nedan (se avsnitt 12.4.2).

12.1.3 Överväganden och förslag

Straffbestämmelser om grovt brott kan utformas på olika sätt. I svensk rätt förekommer i huvudsak två olika lagstiftningstekniker. Den ena tekniken innebär att det i bestämmelsen anges vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt. Ett exempel på denna utformning är bestämmelsen om grov miss-handel i 3 kap. 6 § BrB. Bestämmelsen har utformats så att vid bedömande huruvida brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller eljest visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Den andra utformningen av grovt brott innehåller ingen sådan exemplifierande uppräknings eller annan vägledning för bedömningen av i vilka fall som brottet ska bedömas som grovt. Bestämmelsen om grovt vapenbrott är utformad på sistnämnda sätt. I allmänhet är den först nämnda lagstiftningstekniken att föredra då utformningen av bestämmelsen är mera informativ och därför ger bättre vägledning för den som ska tillämpa bestämmelsen. Det är också den teknik som vanligtvis används i nyare lagstiftning. Redan dessa skäl talar för att det finns anledning att konkretisera innehållet i bestämmelsen om grovt vapenbrott. Ett ytterligare argument för att så bör ske är att det från åklagarhåll har framförts att underrättspraxis inte är enhetlig när det gäller bedömningen av om ett vapenbrott är grovt eller inte och att bedömningen inte heller alltid utgår från

uttalandena i förarbetena. Det finns således goda skäl som talar för att i bestämmelsen om grovt vapenbrott föra in de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt.

Regleringen bör ta sin utgångspunkt i vad som anges i motiven till bestämmelsen om grovt vapenbrott (prop. 1992/93:141 s. 52). En omständighet som anges i motiven och som särskilt bör beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott ska bedömas som grovt är att fråga är om vapen som kan befaras komma till brottslig användning. Enligt föredragande statsrådets uttalande kan så vara fallet t.ex. när innehavet avser livsfarliga vapen som saknar lagligt användningsområde eller när det är fråga om innehav av en större mängd vapen.

Andra situationer då vapen typiskt sätt också kan befaras komma till brottslig användning är innehav av vapen som innehåller skarp ammunition på offentlig plats, i fordon på offentlig plats eller i lokal till vilken allmänheten har tillträde, t.ex. restaurang eller nattklubb. Samma bedömning bör göras oavsett om patronen befinner sig i vapnets patronläge eller i magasinet eller motsvarande utrymme, dvs. oavsett om vapnet är skjutklart eller inte. Det är inte sakligt motiverat att göra någon skillnad mellan dessa situationer eftersom det är ett ögonblicks verk att mata in en patron från magasinet till patronläget och göra vapnet skjutklart.

Som tidigare nämnts är en omständighet som särskilt bör beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott ska bedömas som grovt är om vapnet är av särskilt farlig beskaffenhet. Vapnets farliga beskaffenhet bör kvalificera brottet som grovt oavsett om vapnet kan befaras komma till brottslig användning eller inte. Vid bedömningen av vapnets farlighet bör främst vapnets eldkraft vägas in. Även andra omständigheter, som exempelvis att vapnet är lätt att dölja under kläder, kan tillmätas betydelse.

Avslutningsvis bör framhållas att även andra än här nämnda omständigheter kan göra att brottet bör rubriceras som grovt. Domstolen bör på motsvarande sätt som i dag göra en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.

12.2 Förberedelse till olovlig tillverkning av skjutvapen

Bedömning: Frågan om straffansvar för förberedelse till olovlig tillverkning av skjutvapen och delar till skjutvapen bör utredas vidare.

12.2.1 Bakgrund

Under senare år har uppmärksammats flera fall av olovlig tillverkning av särskilt farliga skjutvapen och efterföljande överlåtelse av vapnen till grovt kriminella personer. Vissa av vapnen har använts vid rån eller brott mot liv och hälsa. Vid brottsutredningarna har i en del fall påträffats stora mängder material som inte utgör tillståndspliktiga vapen eller vapendelar men som kan antas ha varit avsett för tillverkning av sådana vapen eller delar. Eftersom vapenbrott inte är kriminaliserat på förberedelsestadiet har det inte varit möjligt att lagföra någon för innehavet av detta material. Rikskriminalpolisen har påtalat att detta utgör en brist i gällande lagstiftning.

12.2.2 Gällande rätt

Innehav och tillverkning av skjutvapen

Innehav respektive tillverkning av skjutvapen och delar till skjutvapen regleras i olika författningar.

Innehav av skjutvapen och delar till skjutvapen regleras i vapenlagen. Enligt 2 kap. 1 § vapenlagen krävs i regel tillstånd för att inneha skjutvapen. Det krävs också tillstånd för att inneha vissa vapendelar, nämligen slutstycke, ljuddämpare, eldrör, pipa, stomme, låda och trumma till skjutvapen (se 2 kap. 1 § jämfört

med 1 kap. 3 § f²³). Den som innehar ett tillståndspliktigt skjutvapen eller tillståndspliktiga vapendelar utan tillstånd kan enligt 9 kap. 1 § vapenlagen dömas till ansvar för vapenbrott eller, om brottet är grovt, grovt vapenbrott. Försök, förberedelse och stämpling till vapenbrott eller grovt vapenbrott är inte kriminaliserat.

Skjutvapen och delar till skjutvapen som omfattas av tillståndsplikt enligt vapenlagen, utom slätborrade skjutvapen för jakt eller sportskytte, utgör krigsmateriel.²⁴ Enligt 3 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel gäller som huvudregel att krigsmateriel inte får tillverkas här i landet utan tillstånd. Från kravet på tillstånd undantas i 3 § förordningen (1992:1303) om krigsmateriel bl.a. ändring eller ombyggnad av handeldvapen som inte är helautomatiska och tillverkning av enstaka sådana vapen. Den som tillverkar krigsmateriel utan erforderligt tillstånd kan enligt 25 och 26 §§ i sist nämnda lag dömas till ansvar. Gärningen är inte kriminaliserad på försöks-, förberedelse- eller stämplingsstadiet. Tillverkning av slätborrade skjutvapen för jakt eller sportskytte och tillståndspliktiga delar till sådana vapen är inte reglerad.

Försök, förberedelse och stämpling

Försök, förberedelse och stämpling till brott regleras i 23 kap. brottsbalken. Förberedelse och stämpling är sidoordnade begrepp, vilka kännetecknas av att gärningsmannen befinner sig på ett första stadium på vägen fram mot ett fullbordat brott. Nästa stadium, försöksstadiet, innebär att gärningsmannen lämnar planeringsstadiet och övergår till att börja verkställa brottet. Sista stadium är det fullbordade brottet.²⁵ Försök, förberedelse och stämpling är osjälvständiga brottsformer i den meningen att straffansvar alltid förutsätter att bestämmelserna i 23 kap. BrB relateras till ett visst

²³ I promemorian Genomförande av FN:s vapenprotokoll m.m. (Ds 2009:22) föreslås att krav på tillstånd ska gälla också för innehav av mantel till skjutvapen.

²⁴ Se bilagan till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel och prop. 1995/96:52 s. 46.

²⁵ Holmqvist, L., et al., Brottsbalken. En kommentar. kap. 13–24, 23:21.

brott beträffande vilket stadgats att brottsformen är straffbelagd på försöks-, förberedelse- respektive stämplingsstadiet.

Kriminaliseringen av förberedelsehandlingar har begränsats till vissa typer av handlingar tillhörande två olika grupper. Den ena gruppen utgörs av gärningar genom vilka någon lämnar eller tar emot pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott (23 kap. 2 § första stycket 1 BrB). Den andra gruppen består av gärningar varigenom någon på ett visst sätt tar befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott (23 kap. 2 § första stycket 2 BrB). I båda fallen föreligger en typisk risk för att förberedelsen ska främja tillkomsten av brott.²⁶

Stämpling innebär att någon i samråd med annan beslutar gärningen eller att någon söker anstifta någon annan eller åtar sig eller erbjuder sig att utföra den (23 kap. 2 § andra stycket BrB).

För att ett straffbart försök ska föreligga krävs att gärningsmannen påbörjat utförandet av brottet och att det antingen förelegat fara för brottets fullbordning eller att sådan fara varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter (23 kap. 1 § första stycket BrB).

12.2.3 Överväganden och bedömning

Olovlig tillverkning av skjutvapen eller tillståndspliktiga vapendelar under de förhållanden som beskrivits ovan (se avsnitt 12.2.1) utgör brottslighet av mycket allvarlig karaktär. Brottsligheten synes ha blivit mera utbredd under senare år. Det är angeläget att motverka denna utveckling. Ett sätt att stävja utvecklingen är att ingripande görs på ett tidigt stadium, dvs. innan brottet fullbordats. En sådan möjlighet kan införas bl.a. genom att utöka det kriminaliserade området till att gälla även förberedelsestadiet.

²⁶ A.a. 23:23.

Material som kan omarbetas till vapen eller vapendelar bedöms kunna utgöra sådant hjälpmedel vid brott som anges i 23 kap. 2 § första stycket 2 BrB (jfr NJA 1992 s. 524 och NJA 2002 s. 123). När en förberedelsegärning avser befattningsmedel i form av tillverkningsmaterial bör gärningen kopplas till det förfarande i vilket materialet är avsett att användas, i förevarande fall olovlig vapentillverkning. Ur lagteknisk synvinkel framstår det sålunda som främmande att koppla förberedelsegärningen till senare led i brottskedjan som exempelvis olaga vapeninnehav. Det är därför mindre lämpligt att som förberedelse till vapenbrott kriminalisera innehav av material som kan vara avsett för tillverkning av vapen eller tillståndspliktiga vapendelar. Det framstår som mera naturligt att i stället kriminalisera förberedelse till olovlig tillverkning av skjutvapen, dvs. förberedelse till brott mot 3 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel. Att införa en sådan reglering skulle dock innebära en förhållandevis stor förändring och medföra konsekvenser som är svåra att överblicka. För att vara heltäckande skulle det bl.a. krävas att den regleringen omfattar alla skjutvapen och delar till skjutvapen som är tillståndspliktiga enligt vapenlagen, dvs. även sådana civila vapen och vapendelar som i dag inte omfattas av lagen om krigsmateriel. Detta skulle innebära en genomgripande nyordning och nya arbetsuppgifter för Inspektionen för strategiska produkter, som prövar frågor om tillstånd till tillverkning enligt lagen om krigsmateriel. En förändring av detta slag måste föregås av ytterligare utredning och överväganden som det av tidsskäl inte är möjligt att göra inom ramen för detta uppdrag. Det finns dock anledning att närmare utreda frågan i ett annat sammanhang.

I syfte att uppfylla kraven i FN:s vapenprotokoll har i uppdragets första del föreslagits en viss utökning av det kriminaliserade området (se Ds 2009:22 s. 73 ff.). Förslaget innebär bl.a. att försök till brott mot 3 § lagen om krigsmateriel (tillverkning av krigsmateriel utan tillstånd) liksom stämpling som består i att någon söker anstifta sådan gärning ska kriminaliseras. Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

12.3 Förvaring av skjutvapen åt annan

Förslag: Straffansvar införs för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet förvarar skjutvapen åt någon annan utan att vapeninnehavaren har erforderligt tillstånd till sådan förvaring eller förvaringen är tillåten enligt bestämmelserna i 3 kap. om utlåning. Straffskalan bör bestämmas till böter eller fängelse i högst sex månader.

12.3.1 Allmänna utgångspunkter

I uppdraget ingår att överväga om det straffrättsliga ansvaret i 9 kap. vapenlagen bör förändras i något hänseende. Rikspolisstyrelsen har i den delen fört fram att det bör vara straffbart att utan tillstånd förvara vapen åt någon annan. Styrelsen har påpekat att den nuvarande regleringen gör det möjligt för en grovt kriminell person att åberopa att han eller hon endast förvarar vapnet åt någon annan under förutsättning att vapeninnehavaren bekräftar påståendet. Risk finns för att sådant förfarande kan utvecklas till ett nytt område för s.k. målvakter, vilket kan underlätta för den grova organiserade brottsligheten.

12.3.2 Gällande rätt

Enligt 5 kap. 3 § första stycket vapenlagen får den som innehar ett skjutvapen lämna över detta till någon annan för förvaring om han eller hon inte själv kan ta hand om egendomen eller om det annars finns särskilda skäl. För sådan förvaring krävs att den som lämnar över vapnet har tillstånd av polismyndigheten att förvara vapnet hos någon annan, om inte utlåning är tillåten enligt bestämmelserna om utlåning av skjutvapen i 3 kap. vapenlagen. Vid tillståndsprövningen ska polismyndigheten särskilt beakta möjligheten för mottagaren att erbjuda en säker förvaring. I paragrafens andra stycke föreskrivs att den som förvarar vapnet

får använda detta endast om han eller hon har tillstånd att inneha vapen av samma typ.

Enligt 9 kap. 2 § första stycket b vapenlagen döms bl.a. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna om överlämnande till förvaring hos någon annan i 5 kap. 3 § första stycket eller om användning vid sådan förvaring i 5 kap. 3 § andra stycket vapenlagen till böter eller fängelse i högst sex månader.

12.3.3 Överväganden och förslag

Som Rikspolisstyrelsen påpekat är det inte kriminaliserat att utan erforderligt tillstånd ta emot skjutvapen för förvaring. Frågan om sådant straffansvar ska införas har tidigare behandlats i förarbetena till vapenlagen (prop. 1999/2000:27 s. 70). Den dåvarande regeringen gjorde bedömningen att det var tillräckligt att den som lämnar över skjutvapnet träffas av straffansvar samt att den som förvarar vapnet kan straffas enligt 9 kap. 2 § b vapenlagen om han eller hon bryter mot förbudet att bruka vapnet. Vidare uttalades att om syftet med överlämnandet av vapnet sträcker sig längre än endast till förvaring torde mottagaren kunna träffas av straffansvar enligt bestämmelserna i 9 kap. 1 § vapenlagen för olovligt innehav.

Det är av avgörande betydelse att den som förvarar skjutvapen hos någon annan har tillstånd till förvaringen, om inte utlåning är tillåten enligt bestämmelserna i 3 kap. vapenlagen. Krav på tillstånd säkerställer bl.a. att polisen har kontroll över var vapnet finns och att mottagaren kan erbjuda en säker förvaring. Rikspolisstyrelsens farhågor, att förvaring av skjutvapen kan utvecklas till ett nytt område för s.k. målvakter, vilket kan underlätta för den grova organiserade brottsligheten, framstår som befogade. Visserligen är det, som den dåvarande regeringen påpekade i 1999 års lagstiftningsärende, kriminaliserat för den som förvarar vapnet att bruka vapnet och förvararen torde kunna dömas för olovligt vapeninnehav om överlämnandet har ett mera vidsträckt

syfte än förvaring. Att visa sådant syfte är dock förenat med stora svårigheter. Det är också naturligt att kräva av den som ska förvara ett vapen att denne kontrollerar att vapeninnehavaren har erforderligt tillstånd till att förvara vapnet hos någon annan eller att utlåning är tillåten enligt bestämmelserna i 3 kap. vapenlagen. Mot bakgrund av det anförda bör straffansvar införas för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet förvarar skjutvapen åt någon annan utan att vapeninnehavaren har erforderligt tillstånd till sådan förvaring eller att förfarandet är tillåtet enligt bestämmelserna i 3 kap. om utlåning. Straffskalan bör vara densamma som för övriga brott mot bestämmelserna om förvaring, dvs. böter eller fängelse i högst sex månader.

12.4 Straffskalorna i 9 kap. vapenlagen

Förslag och bedömning: Straffskalan för brott mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av vapenlagen ändras från böter eller fängelse i sex månader till böter. Detsamma gäller straffskalan för brott mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ vapenlagen. Det finns inget behov av att ändra straffskalorna för övriga brott mot vapenlagen.

12.4.1 Uppdraget

Enligt uppdraget ska, med utgångspunkt från allmänna straffrättsliga principer om t.ex. proportionalitet och ekvivalens, övervägas om det finns behov av att genomföra några förändringar av straffskalorna i 9 kap. vapenlagen. Vidare ingår i uppdraget att överväga behovet av författningsändringar mot bakgrund av Högsta domstolens avgörande om otillåtna blankettstraffstadganden (se NJA 2005 s. 33).

12.4.2 Gällande rätt

Vapenbrott

I 9 kap. 1 § första stycket vapenlagen föreskrivs att den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst ett år. Om brottet är grovt döms enligt andra stycket för grovt vapenbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms enligt tredje stycket till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den särskilda straffskalan för grovt vapenbrott infördes år 1993 i den då gällande vapenlagen (1973:1176). Bortsett från ringa brott hade påföljden för uppsåtligt olaga vapeninnehav fram till dess varit fängelse i högst två år. Maximistraffet för normalgraden av brottet sänktes då till ett år och samtidigt bestämdes straffet för grovt brott till fängelse lägst sex månader och högst fyra år. Bestämmelserna har i sak oförändrade förts över till den nu gällande vapenlagen (1996:67).

Som skäl för ändringen pekade föredragande statsrådet bl.a. på sambandet mellan förekomsten av illegala vapen och våldsbrottslighet samt att användningen av skjutvapen vid våldsbrott hade ökat under de senaste årtiondena (prop. 1992/93:141 s. 52). Även om ett illegalt vapen inte sällan anskaffades för att användas i samband med annat grövre brott var detta, enligt föredragande statsrådet, ofta svårt att styrka på sådant sätt att ansvar för förberedelse kunde krävas ut. Genom en sträng syn på det olaga vapeninnehavet hoppades man kunna stävja denna typ av gärningar. Att vapnen kan befaras komma till brottslig användning, t.ex. när innehavet avser livsfarliga vapen som saknar lagligt användningsområde eller när det är fråga om innehav av en större mängd vapen, framhöll föredragande statsrådet som omständigheter vilka särskilt borde medföra att brottet skulle bedömas som grovt. Föredragande statsrådet betonade att vid fastställandet

av straffvärdet mängden av vapen över huvud taget var av stor betydelse. Som exempel angav hon att det måste anses ha ett högt straffvärde att olovligen samla på sig en stor mängd vapen av särskilt farligt slag, främst av militär karaktär. Vidare framhöll föredragande statsrådet att sänkningen av maximum för normalgraden av vapenbrott endast utgjorde ett led i strävandet att i förekommande fall minska överlappningen mellan straffskalorna för olika grader av samma brott och givetvis inte skulle tolkas som att synen på gärningstypen borde mildras.

Frågan om utformningen av straffskalorna för vapenbrott har senast varit föremål för överväganden i propositionen En skärpt vapenlagstiftning (prop. 1999/2000:27 s. 67 ff.). I det lagstiftningsärendet ansåg den dåvarande regeringen att det inte fanns något behov av straffskärpningar.

Övriga brott mot 9 kap. vapenlagen

I 9 kap. 2 och 3 §§ vapenlagen föreskrivs straffansvar för den som överträder vissa närmare angivna bestämmelser i vapenlagen eller föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av lagen.

Enligt 9 kap. 2 § döms, till böter eller fängelse i högst sex månader, den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

- a) missbrukar rätten att inneha ett skjutvapen genom att använda det för något annat ändamål än det som han eller hon är berättigad till,
- b) bryter mot bestämmelserna om överlämnande till förvaring hos någon annan i 5 kap. 3 § första stycket eller om användning vid sådan förvaring i 5 kap. 3 § andra stycket eller om transport i 5 kap. 4 § eller mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av vapenlagen,
- c) bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av

sammanslutningar, huvudmän för museer eller auktoriserade bevakningsföretag eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare,

- d) innehar ammunition utan att ha rätt till det eller inte följer ett beslut att lämna över ammunition för inlösen,
- e) överlåter ammunition till någon som inte har rätt att inneha ammunitionen,
- f) driver handel med skjutvapen utan tillstånd,
- g) medför skjutvapen i strid med bestämmelsen i 5 kap. 6 §, eller
- h) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § d genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land.

I paragrafens andra stycke föreskrivs att ansvar för otillåtet innehav av ammunition eller överträdelse av bestämmelserna i 5 kap. 6 § ska inte dömas ut i ringa fall.

Enligt 9 kap. 3 § vapenlagen döms, till böter, den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § e genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförsel eller utlåning av skjutvapen.

Blankettstraffstadganden

Ett blankettstraffstadgande kännetecknas av att brottsbeskrivningen fylls ut genom hänvisning till en primär regel på ett annat ställe i regelverket. Ett typexempel är att det inom specialstraffrätten i en författnings avslutande bestämmelser finns en föreskrift som straffbelägger andra regler i författningen. Huvuddelen av straffbestämmelserna i vapenlagen utgör blankettstraffstadganden av denna typ. I andra fall kriminaliseras överträdelser som ligger utanför den författning där blankettstraffstadgandet finns. Så är fallet när kriminaliseringen träffar t.ex. av förvaltningsmyndighet

efter delegation utfärdade föreskrifter. I vapenlagen finns sådana blankettstraffstadganden i 9 kap. 2 § b och h samt i 9 kap. 3 §. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2005 s. 33 behandlat frågan om tillåtligheten av blankettstraffstadgande som har fängelse i straffskalan och som fylls ut av myndighetsföreskrifter. I rättsfallet slog Högsta domstolen fast att regeringsformen inte tillåter att förvaltningsmyndighet eller kommun fyller ut blankettstraffstadgande som innehåller fängelse i straffskalan på ett sådant sätt att den gärning som härigenom straffbeläggs anges helt eller i väsentliga delar i förvaltningsmyndighetens eller kommunens föreskrifter.

12.4.3 Rikspolisstyrelsens syn på straffskalan för grovt vapenbrott

Rikspolisstyrelsen har i rapporter från år 2004 och 2006 (Ju2004/4964/PO och Ju2006/5139/PO) föreslagit att straffskalan för grovt vapenbrott ska ses över. I den senare rapporten anser styrelsen att straffskalan för grovt vapenbrott som avser enhandsvapen eller helautomatiskt gevär ska skärpas genom att straffmaximum höjs från fyra till sex år. Styrelsen har härvid framfört att användningen av enhandsvapen och helautomatiska vapen i kriminella sammanhang utgör ett stort och växande problem. Styrelsen har i rapporten från år 2006 också framfört att statistik visar att andelen våldsbrott med dödlig utgång då skjutvapen har använts har ökat.

12.4.4 Överväganden och förslag

Straffteoretiska utgångspunkter

Översynen av straffbestämmelserna ska enligt uppdraget ske med utgångspunkt från allmänna straffrättsliga principer om t.ex. proportionalitet och ekvivalens. Straffnivåutredningen har beskrivit

de straffteoretiska grunderna för påföljdssystemet på följande sätt (delbetänkandet Straffskalan för mord, SOU 2007:90 s. 127 ff.).

Proportionalitets- och ekvivalensprinciperna inom straffrätten kan kortfattat beskrivas så att straff ska utdömas i relation till brottets svårhet, vilket innebär att svårare brott ska bestraffas strängare än lindrigare brott och att brott som är lika svåra ska bestraffas lika strängt. Det straff som döms ut för ett visst brott ska således indikera hur svår gärningen är i förhållande till andra brott. I det svenska påföljdssystemet kommer detta till uttryck i 29 kap. 1 § BrB, där det sägs att straffet ska bestämmas efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

En utgångspunkt för bedömningen av ett brotts straffvärde är straffskalan för brottet. Straffskalan kan sägas ange brottets abstrakta straffvärde, dvs. hur lagstiftaren värderar brottstypens svårhet i relation till andra brott. Domstolen ska alltså med utgångspunkt i straffskalan för brottet, och med tillämpning av proportionalitets- och ekvivalensprinciperna, fastställa det konkreta straffvärdet med beaktande av bl.a. vilka försvårande och förmildrande omständigheter som föreligger i det enskilda fallet.

Proportionalitetsprincipen baseras på tanken att straff ger uttryck för klander och därför bör utdömas efter kriterier som baseras på ett förtjänstänkande. Eftersom ett strängare straff ger uttryck för starkare klander bör ett brott med högre straffvärde tilldelas ett strängare straff än ett brott med lägre straffvärde.

[---] Sammanfattningsvis kan sägas att proportionalitets- och ekvivalensprinciperna utgör utgångspunkten för straffbestämningen inom vårt nuvarande straffrättsliga system, såväl vid utformning av ny lagstiftning som vid straffmätning i domstol. Från dessa principer är det möjligt att avvika i mildrande riktning för att tillgodose intresset av humanitet och tolerans. Man kan uttrycka detta så att vårt straffrättsliga system även vilar på en humanitetsprincip som bl.a. kommer till uttryck i 30 kap. 4 § BrB, enligt vilken rätten vid valet av påföljd ska fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. Det förekommer även avvikelser från proportionalitets- och ekvivalensprinciperna i motsatt riktning, för att tillgodose brottspreventiva intressen. Ett tydligt exempel på en sådan avvikelse är den bedömning av risk för återfall i allvarlig brottslighet som läggs till grund för prövningen av en ansökan om omvandling av fängelse på livstid.

Som Straffnivåutredningen framhållit finns det knappast något objektivt sätt att mer exakt fastställa vilken straffnivå som utifrån proportionalitetsprincipen svarar mot en viss brottslig gärning. Proportionalitetsprincipen lämnar alltså utrymme för att i lagstiftningen genomföra straffskärpningar eller straffsänkningar, så länge dessa kan motiveras med utgångspunkt i brottslighetens förkastlighet och sker utifrån ett enhetligt synsätt så att den relativa proportionaliteten i systemet upprätthålls. Som Straffnivåutredningen också påpekat bör inte varje förändring av synen på ett visst brott eller en viss typ av brott leda till en ändrad straffnivå. Ett mål med lagstiftningen är att den, samtidigt som den ska vara modern och ändamålsenlig, ska kunna stå sig under lång tid. Detta innebär att endast konstaterbara och mer varaktiga förändringar i synen på olika brott bör läggas till grund för en förändring av straffskalor (a.a. s. 130).

Straffskalorna för vapenbrott

För att kunna ta ställning till frågan om straffskalorna för vapenbrott bör ändras, måste de skäl som talar i höjande eller sänkande riktning samt styrkan hos dessa skäl nog övervägas.

Samhällets syn på vapenbrott

En omständighet som bör beaktas i detta sammanhang är eventuella förändringar i samhällets syn på brottstypen. Som Straffnivåutredningen angett i sitt slutbetänkande, Straff i proportion till brottets allvar (SOU 2008:85 s. 247), är det emellertid vanskligt att till grund för en lagändring lägga sådana mer allmänna omdömen om rättstillämpningen i enskilda fall som brukar beskrivas som ett uttryck för det allmänna rättsmedvetandet. Ett skäl till detta är att lagstiftningen mycket väl kan vara rimlig och ändamålsenlig även om den i något enskilt fall kan leda till ett resultat som inte är det önskade, något som knappast kan undvikas vid

utformningen av ett generellt regelverk. Ett annat skäl är att det är mycket svårt att fastställa vad det allmänna rättsmedvetandet specifikt säger i en viss fråga. Således tenderar människors uppfattning i en rättslig fråga att påverkas av från vilket perspektiv frågan betraktas, vilka omständigheter som är kända kring den samt i tiden näraliggande uppmärksammade händelser.

Polisen har fört fram att straffskalorna för vapenbrott ska höjas, vilket kan ses som uttryck för en skärpt syn på vapenbrott. Det har dock inte framkommit att dessa åsikter är representativa för synen i stort på vapenbrott. Härvid är det viktigt att skilja på synen på vapenbrott som inte utgör ett led i ett våldsbrott och synen på våldsbrott som innefattar användning av vapen. Den förra typen av brott behandlas i denna promemoria medan den andra typen av brott behandlats av Straffnivåutredningen i dess slutbetänkande. Som den utredningen har påpekat (SOU 2008:85 s. 247 ff.) talar mycket för att acceptansen för våld har minskat i samhället och att det allmänna rättsmedvetandets syn på sådan brottslighet har skärpts. Mot denna bakgrund lämnade Straffnivåutredningen i sitt slutbetänkande flera förslag som innebär en skärpt syn på våldsbrott. Bland annat föreslog utredningen att straffen för allvarliga våldsbrott skulle skärpas genom att det vid straffmätningen särskilt ska beaktas om ett brott har inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv, hälsa eller trygghet till person. Straffnivåutredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.²⁷

Jämförelse med andra brottstypers straffskalor

Ett annat förhållande som kan utgöra skäl för att ändra en straffskala är om brottet i påföljdshänseende är för högt eller för lågt värderat i förhållande till andra brott. Det är därför relevant att jämföra straffskalan för vapenbrott med straffskalan för andra brottstyper.

²⁷ Regeringen har den 28 januari 2010 lämnat över remissen Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m. till Lagrådet.

I den straffrättsliga doktrinen brukar man skilja mellan effektbrott och rena handlingsbrott. Ett effektbrott kännetecknas av att gärningsmannen med sin handling eller underlåtenhet ska ha åstadkommit en effekt av något slag. Ett exempel på ett sådant brott är mord som förutsätter den effekten att någon annan än gärningsmannen berövas livet. Andra exempel på effektbrott är misshandel, stöld, rån och skadegörelse. Med rena handlingsbrott avses sådana brott som endast kräver handling eller underlåtenhet och inte någon effekt. Exempel på sådana brott är mened, rattfylleri och vapenbrott. En förutsättning för vapenbrott är sålunda att någon olovligen innehar, överlåter eller lånar ut ett skjutvapen. Det krävs inte att innehavet, överlåtelsen eller utlåningen dessutom leder till skada eller får någon annan effekt.

Syftet med kriminaliseringen av vapenbrott är att förhindra missbruk av vapen och ytterst att skydda liv, hälsa och egendom. Det finns även effektbrott som är kriminaliserade i syfte att skydda sådana intressen. Exempel på sådana brott är misshandel och rån. Lagstiftaren ser i dag allvarigare på dessa effektbrott än på vapenbrott, vilket avspeglar sig i straffskalorna. Till exempel är straffskalan för misshandel av normalgraden (fängelse i högst två år) och för rån (fängelse i lägst ett år och högst sex år) högre än för vapenbrott (fängelse i högst ett år). Liknande förhållande gäller mellan straffskalorna för grov misshandel (fängelse lägst ett år och högst tio år), grovt rån (fängelse i lägst fyra år och högst tio år) och grovt vapenbrott (fängelse i lägst sex månader och högst fyra år). Som nämnts ovan är det angeläget att den relativa proportionaliteten i systemet upprätthålls. Mot denna bakgrund framstår utrymmet för mera betydande ändringar av straffskalorna för vapenbrott som begränsat, om inte också straffskalorna för effektbrotten ändras i samma riktning.

En annan jämförelse som är relevant i sammanhanget är den mellan vapenbrott och närbesläktade rena handlingsbrott med samma eller liknande skyddsintresse. Ett sådant exempel är bestämmelsen i 21 § första stycket 2 lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor, i vilken bl.a. förskrivs straffansvar för den som uppsåtligt eller av oaktsamhet hanterar eller importerar

explosiva varor utan tillstånd. Straffskalan för sådant brott av normalgraden liksom för grovt brott, som förutsätter uppsåt, är densamma som för motsvarande vapenbrott. I ringa fall ska, till skillnad mot ringa fall av vapenbrott, inte dömas till ansvar. Ett annat exempel är brott mot förbuden i 3–5 §§ lagen (1992:1300) om krigsmateriel att utan tillstånd tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel. Straffskalan för uppsåtligt brott av normalgraden är böter eller fängelse i högst två år (25 § första stycket 1). För gärning av normalgraden som begås av oaktsamhet är straffskalan böter eller fängelse i högst sex månader (25 § första stycket 2). För grovt brott, som förutsätter uppsåt, är straffskalan densamma som för grovt vapenbrott (26 § första stycket). I ringa fall ska inte dömas till ansvar. Straffskalorna för vapenbrott och för de nämnda brotten mot lagen om brandfarliga och explosiva varor och lagen om krigsmateriel är således i allt väsentligt de samma.

Sammanfattningsvis ger jämförelsen mellan straffskalorna för vapenbrott och straffskalorna för andra relevanta brottstyper som redovisas ovan inget belägg för att vapenbrott skulle vara för lågt eller för högt värderade i straffhänseende. Intresset av att upprätthålla den relativa proportionaliteten i systemet talar snarast för att behålla dagens straffskala.

Brottsutvecklingen

Som nämnts ovan (se avsnitt 12.4.2) har frågan om en skärpning av straffskalorna för vapenbrott senast varit föremål för överväganden i propositionen En skärpt vapenlagstiftning (prop. 1999/2000:27 s. 67 ff.). Den dåvarande regeringen ansåg att det inte fanns något behov av straffskärpningar. I sammanhanget konstaterades att straffskalan för vapenbrott i övriga nordiska länder inte sträcker sig längre än fyra års fängelse. Förhållandena är desamma i dag.

Den omständigheten att en viss typ av brottslighet blivit vanligare eller tagit mera elakartade former kan utgöra skäl för

att se allvarigare på brottstypen och höja straffskalan. Det finns därför skäl att undersöka brottsutvecklingen efter 1999 års lagstiftningsärende.

Brottsförebyggande rådet (Brå) publicerar statistik över bl.a. anmälda brott mot vapenlagen. En sammanställning av denna statistik för åren 1999–2008 har tagits in i bilagan, tabell 1. Enligt statistiken har det totala antalet olaga vapeninnehav minskat under denna period, från cirka 2 600 anmälda brott år 1999 till ungefär 2 300 anmälda brott år 2008. Preliminära uppgifter för år 2009 tyder på en fortsatt minskning. Det kan dock noteras att antalet olaga innehav av vapentyperna kulsprutepestol, pistol och revolver legat på ungefär samma nivå under hela perioden, cirka 900–1 000 anmälda brott per år, och att den totala minskningen kan förklaras med att antalet olaga innehav av jaktvapen och andre typer av vapen minskat. Förutom olaga vapeninnehav utgör även olaga överlåtelse och olaga utlåning av skjutvapen vapenbrott. I Brå:s statistik redovisas dessa brott tillsammans med brott mot 9 kap. 2 och 3 §§ vapenlagen i gruppen Annat brott mot vapenlagen. Totalt ingår ett femtontal olika brottsliga förfaranden i denna grupp. Enligt statistiken har antalet anmälda brott i denna grupp ökat markant de senaste tio åren, från cirka 1 400 brott år 1999 till ungefär 2 500 brott år 2008. Preliminära uppgifter för år 2009 pekar på en fortsatt ökning. Det går emellertid inte att ur materialet utläsa hur många av det totala antalet brott som utgör olaga överlåtelse eller olaga utlåning av skjutvapen och Brå har inga närmare uppgifter om fördelningen. Orsaken till detta är att redovisningen av brott i anmälningsstatistiken bygger på en brottskod och att det saknas unika brottskoder för de brottsliga förfaranden som ingår i denna grupp av brott. Information om antalet olaga överlåtelser och olaga utlåningar av skjutvapen finns inte heller tillgänglig på annat sätt och det finns ingen möjlighet att inom uppdragets tidsram undersöka frågan närmare. Den enda slutsats som kan dras av statistiken är att vapenbrott som innebär olaga överlåtelse eller olaga utlåning av skjutvapen utgör en mindre andel av det

totala antalet vapenbrott. Det är dock inte möjligt att bedöma om denna typ av brottslighet har ökat.

Brå publicerar också statistik över användningen av skjutvapen vid vissa brott mot person, nämligen mord, dråp, försök till mord, försök till dråp och misshandel med dödlig utgång. En sammanställning av denna statistik för åren 1999–2008 har tagits in i bilagan, tabell 2. Det är inte möjligt att utläsa några varaktiga förändringar av statistiken. Visserligen har det totala antalet brott ökat från 181 brott år 1999 till 197 brott år 2008 och preliminära uppgifter för år 2009 tyder på en fortsatt ökning. Samtidigt framgår att antalet brott under åren 2003–2007 var lägre än 1999 års nivå. De aktuella brottens andel av det totala antalet mord, dråp, försök till mord, försök till dråp och misshandel med dödlig utgång följer samma mönster. Andelen ökade från 19,9 procent år 1999 till 20,5 procent år 2008. Under åren 2005–2007 var andelen ungefär 17 procent.

Slutligen publicerar Brå statistik över användningen av skjutvapen vid rån och grovt rån. En sammanställning av denna statistik för åren 1999–2008 har tagits in i bilagan, tabell 3. Enligt statistiken och preliminära uppgifter för år 2009 följer den brottsutvecklingen liknande mönster som den ovan beskrivna utvecklingen avseende användningen av skjutvapen vid vissa brott mot person. Detta innebär att det varken kan konstateras någon varaktig ökning eller minskning av antalet anmälda brott av aktuellt slag.

Rikskriminalpolisen sammanställer statistik över polisens beslag av skjutvapen. En sammanställning av denna statistik för åren 1999–2008 har tagits in i bilagan, tabell 4. Av statistiken framgår att det skedde en stor ökning av antalet beslag under 2000-talets första hälft, från cirka 850 vapen år 1999 till drygt 1 400 vapen år 2004. Därefter har antalet beslag sjunkit årligen och var år 2008 åter på 1999 års nivå.

Det bör noteras att Brå:s statistik inte ger någon heltäckande bild av den faktiska användningen av skjutvapen vid brott. För det första avser statistiken endast de brott som anmäls. Det finns alltså ett mörkertal som består av de brott som inte anmäls. Det

finns inte heller någon statistik vad gäller användningen av skjutvapen vid andra brott, som exempelvis misshandel (som inte har dödlig utgång), framkallande av fara för annan, olaga hot och skadegörelse. Rikskriminalpolisens statistik kan dock ge viss vägledning i detta avseende. En ökad användning av skjutvapen vid brott i allmänhet torde nämligen ge utslag i beslagsstatistiken. Som konstaterats ovan är så inte fallet.

Sammanfattningsvis ger den redovisade statistiken inget stöd för att olaga vapeninnehav eller användningen av skjutvapen vid angivna brottstyper skulle ha blivit mera utbredd sedan 1999 års lagstiftningsärendet. Det framstår snarare som om brottsligheten ligger kvar på ungefär samma nivå. Det har inte heller framkommit något som med säkerhet talar för att brottsligheten tagit mer allvarliga former. Brottsutvecklingen ger alltså inget stöd för att ändra straffskalan för olaga vapeninnehav. Vad gäller olaga överlåtelse och olaga utlåning av skjutvapen finns inte tillräckligt underlag för att dra några slutsatser om brottsutvecklingen och följaktligen inte heller för att föreslå ändringar i straffskalorna.

Varken samhällets syn på vapenbrott, straffskalornas förhållande till andra straffskalor eller brottsutvecklingen talar således för att ändra de nuvarande straffskalorna. Det har inte heller framkommit några andra skäl för att justera straffskalorna. De nuvarande straffskalorna bör därför behållas.

Straffskalorna för övriga brott enligt 9 kap. vapenlagen

Som nämnts ovan har enligt Brå:s statistik (se bilagan, tabell 1) antalet anmälda brott mot vapenlagen, som inte utgör olaga innehav av vapen, ökat markant de senaste tio åren, från cirka 1 400 brott år 1999 till ungefär 2 500 brott år 2008. I denna summa ingår olovliga överlåtelser och utlåningen enligt 9 kap. 1 § vapenlagen samt brott mot 9 kap. 2 och 3 §§ i samma lag, sammanlagt ett femtontal olika brottsliga förfaranden. För att kunna bedöma om det finns behov av att ändra straffskalorna med avseende på här aktuella brott är det nödvändigt att studera brottsutveck-

lingen för varje brottsligt förfarande. Som nämnts ovan har Brå emellertid inga uppgifter om hur brotten fördelar sig på olika brottsliga förfaranden. Sådan statistik finns inte heller tillgänglig på annat sätt och uppdragets tidsram ger inte utrymme för närmare utredning av frågan. Det finns alltså inte tillräckligt underlag för att föreslå ändringar i här aktuella straffskalor på den grunden att en viss typ av brottslighet blivit vanligare. Det har inte heller, med undantag för det speciella fall som beskrivs nedan, framkommit någon annan anledning att justera straffskalorna.

Till följd av Högsta domstolens avgörande i rättsfallet NJA 2005 s. 33 (se ovan under avsnitt 12.4.2) finns skäl att se över straffskalorna för den typen av blankettstraffstadgande som innebär att straffbestämmelserna fylls ut av myndighetsföreskrifter. Detta gäller straffbestämmelserna i 9 kap. 2 § första stycket b sista ledet, 9 kap. 2 § första stycket c och h och 9 kap. 3 § vapenlagen.

Enligt 9 kap. 2 § första stycket b sista ledet vapenlagen döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som har meddelats med stöd av lagen till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller enligt 9 kap. 2 § första stycket c den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av sammanslutningar, huvudmän för museer eller auktoriserade bevakningsföretag eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare. I 11 kap. 2 § e vapenlagen föreskrivs att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på vapenhandlares, museers och sammanslutningars förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och på sammanslutningars förvaring av ammunition. Med stöd av bestämmelsen har regeringen i 9 kap. 1 § vapenförordningen bemyndigat Rikspolisstyrelsen att meddela sådana föreskrifter. Rikspolisstyrelsen har i RPSFS 2005:4, FAP 556-2, använt detta bemyndigande och har där fyllt ut blankettstraffstadgandena i 9 kap. 2 § första stycket b sista ledet och 9 kap. 2 § första stycket c vapenlagen på ett sådant sätt att de gärningar

som straffbeläggs i väsentliga delar anges i föreskrifterna. Vid sådant förhållande är det, av skäl som Högsta domstolen anfört i rättsfallet NJA 2005 s. 33, inte förenligt med regeringsformen att straffbestämmelserna har fängelse i straffskalan. Straffskalorna bör därför ändras till att endast innehålla böter. Ovan (se under avsnitt 10.3) föreslås att det straffbara området enligt 9 kap. 2 § första stycket c vapenlagen utvidgas till att gälla även skjutvapen och ammunition som innehas av utbildningsanstalter, flygplatsföretag och kommunala organisationer för räddningstjänst.

Enligt 9 kap. 2 § h döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelser som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § d genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till annat land till böter eller fängelse i högst sex månader. I 11 kap. 2 § d föreskrivs att regeringen får meddela föreskrifter om att tillstånd ska krävas vid sådan överföring. Det finns emellertid ingen bestämmelse som bemyndigar regeringen att vidaredelegera rätten att meddela föreskrifter till förvaltningsmyndighet eller kommun. Bestämmelsen i 9 kap. 2 § h är alltså i överensstämmelse med regeringsformen. Detsamma gäller 9 kap. 3 §, som endast har böter i straffskalan.

12.5 Förslagen om kriminalisering i Ds 2009:22

I uppdragets första del har i syfte att uppfylla kraven i FN:s vapenprotokoll och ändringsdirektivet²⁸ föreslagits vissa tillägg till straffbestämmelserna i vapenlagen (se Ds 2009:22 s. 68 ff.). Förslaget innebär att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet tillverkar märkningspliktiga vapen, vapendelar eller ammunition utan att märka föremålen på föreskrivet sätt ska kunna dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller den som uppsåtligen eller av oaktsamhet förfalskar, förstör eller

²⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/51/EG om ändring av rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen.

utplånar sådan märkning. Den som gör sig skyldig till försök till nämnda brott eller stämpling som består i att denne söker anstifta sådana gärningar ska också dömas till ansvar.

13 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Bedömning: Författningsändringarna bör kunna träda i kraft den 1 januari 2011. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Föreslagna författningsändringar, som kräver endast begränsade förberedande åtgärder hos myndigheter och andra, bör kunna träda i kraft den 1 januari 2011. Några särskilda övergångsbestämmelser är inte påkallade.

14 Ekonomiska konsekvenser

Bedömning: Förslagen som avser polisens handläggning av vapenärenden innebär att polismyndigheterna kan effektivisera sin verksamhet, vilket ger möjligheter till kostnadsbesparingar. Övriga förslag torde endast ha marginella kostnadsmässiga effekter för polismyndigheterna. Detsamma gäller för övriga berörda myndigheter. Eventuella kostnadsökningar bedöms rymmas inom befintliga anslag. Förslagen torde inte få några nämnvärda ekonomiska konsekvenser för vare sig kommuner eller vapenhandlare och andra näringsidkare.

14.1 Klassificering av effektbegränsade vapen

Förslaget rörande klassificering av effektbegränsade vapen (kapitel 3) innebär att tillståndsplikten tas bort för vissa vapentyper. Detta torde leda till något färre tillståndsärenden hos polismyndigheterna och följaktligen en viss minskning av kostnaderna för polisen.

14.2 Uppgifter från hälso- och sjukvården, socialtjänsten och Kriminalvården

Förslaget, att polismyndigheterna under vissa förhållanden ska få hämta in yttrande från Kriminalvården och socialnämnd rörande en persons lämplighet att inneha skjutvapen (kapitel 5), innebär i

viss mån utökade arbetsuppgifter för Kriminalvården och socialnämnderna. Det bör dock poängteras att polismyndigheterna inte föreslås få någon generell rätt att begära sådana yttranden. Yttranden får begäras endast om det finns särskild anledning att anta att Kriminalvården eller en socialnämnd kan lämna upplysningar av betydelse för ärendet. Antalet begärda yttranden bedöms därför bli begränsat. Yttrandena förväntas endast medföra marginella kostnadsökningar för Kriminalvården och socialnämnderna. Ökningarna torde rymmas inom befintliga anslag för Kriminalvården. Begäran om yttrande från socialnämnderna kommer att spridas över landets samtliga kommuner och torde innebära endast marginella kostnadsökningar för enskilda kommuner. Förslaget innebär samtidigt att polismyndigheterna får ett bättre underlag vid tillståndsprövningen och att handläggningen hos polisen kan effektiviseras.

Förslaget om utökning av läkares anmälningsskyldighet (kapitel 5) innebär sannolikt en ökning av antalet anmälningar för läkare verksamma hos Rättsmedicinalverket. Samtidigt underlättar den föreslagna regleringen bedömningen av när anmälan ska ske. Mot denna bakgrund bedöms förslaget endast medföra en marginell ökning av arbetsbelastningen för Rättsmedicinalverket.

14.3 Handel med skjutvapen

Förslagen avseende handel med skjutvapen (kapitel 6), som innebär skärpta och tydligare regler, förväntas leda till en effektivare polisiär tillsyn och möjligheter till kostnadsbesparingar hos polismyndigheterna.

Förslaget om vapenhandlares anmälningsskyldighet innebär endast ringa arbete för handlarna och kostnaderna bedöms vara försumbara.

14.4 Innehavstillstånd för räddningstjänsten m.fl.

Förslaget att utbildningsföretag, flygplatsföretag och kommunala organisationer för räddningstjänst ska kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen leder till att dessa juridiska personer kan hantera vapen på ett mera ändamålsenligt sätt än i dag. Detsamma gäller förslaget att auktoriserade bevakningsföretag ska kunna meddelas sådant tillstånd även för utbildningsändamål. Vissa besparingar inom berörda företag och organisationer torde kunna förutses. För polisens del bedöms förslaget vara kostnadsneutralt.

14.5 Samkörning av vissa vapenregister

Förslaget om samkörning av det centrala vapenregistret och det centrala vapeninnehavarregistret (kapitel 11) leder till en effektivare handläggning hos polismyndigheterna och möjligheter till minskade kostnader.

14.6 Brott mot vapenlagen

Förslaget om kriminalisering av otillåten förvaring av skjutvapen (avsnitt 12.3) kommer att innebära en ökning av antalet anmälda brott mot vapenlagen och antalet lagföringar. Ökningen bedöms dock vara mycket begränsad. Dessa brott torde dessutom vara förhållandevis enkla att utreda och lagföra. Den ökade arbetsbelastningen för rättsväsendet förväntas inte leda till några nämnvärda kostnadsökningar.

Förslaget om att straffskalan för vissa brott mot vapenlagen ska ändras från böter eller fängelse i högst sex månader till endast böter (avsnitt 12.4) innebär att relativt kostnadskrävande påföljder, som fängelse eller skyddstillsyn, i fortsättningen inte får dömas ut för dessa brott. Detta kan medföra vissa besparingar för Kriminalvården.

14.7 Övriga förslag

Förslagen som rör förutsättningarna för en enskild att inneha målskjutningsvapen (kapitel 4), omhändertagande av vapen (kapitel 7), vapen i dödsbo (kapitel 8) och uppsiktsutlåning (kapitel 9) torde inte ha några ekonomiska konsekvenser.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

2 kap. Tillstånd och register

3 § Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas

- a) enskilda personer,
- b) sammanslutningar för jakt eller målskytte, som har en stabil organisation och kontinuerlig skytteverksamhet samt uppfyller höga krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen,
- c) huvudmän för museer, om museet får statsbidrag enligt särskilda föreskrifter eller om museet ägs av en kommun, ett landsting eller en stiftelse som står under länsstyrelsens tillsyn: för vapen som *ska* ingå i samlingarna,
- d) auktoriserade bevakningsföretag: för utlåning till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha ett sådant vapen *eller för utbildning i handhavande av sådana vapen*,
- e) *utbildningsanstalter för vapen som behövs för utbildningen,*
- f) *flygplatsföretag för vapen som behövs för viltkontroll, och*
- g) *kommunala organisationer för räddningstjänst för vapen som behövs i dess verksamhet.*

Ändringarna behandlas i avsnitt 10.3. I paragrafen finns en uttömmande uppräkningslista av vilka som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. Ändringen i *punkt d* innebär att auktoriserade bevakningsföretag får meddelas sådant tillstånd även när vapnet ska användas vid utbildning i handhavande av skjutvapen.

Enligt *punkt e* får tillstånd meddelas utbildningsanstalter för vapen som behövs för utbildningen. Detta gäller t.ex. naturbruksgymnasier, som lånar ut vapen till elever för utbildning i jakt eller målskytte, eller av länsstyrelsen auktoriserade utbildningsföretag, som bedriver utbildning i handhavande av skjutvapen för väktare.

I *punkt f* föreskrivs att tillstånd får meddelas flygplatsföretag för vapen som används för viltkontroll. Bestämmelsen ger företag som driver flygplats möjlighet att inneha vapen i syfte att utföra sådan viltkontroll som är nödvändig för att förhindra fåglar och annat vilt från att uppehålla sig på eller vid flygplatsen.

Enligt *punkt g* får tillstånd meddelas kommunala organisationer för räddningstjänst för vapen som behövs i dess verksamhet. Med kommunala organisationer för räddningstjänst avses desamma som i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Behov av vapen kan finnas t.ex. för att punktera gasbehållare.

10 § Tillstånd att driva handel med skjutvapen får meddelas *fysisk eller juridisk person* som har rätt att driva handel i allmänhet, har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. *Vid prövningen av kravet på ordentlighet och pålitlighet ska särskild hänsyn tas till om sökanden är laglydig.* Tillstånd får meddelas endast för handel som *ska* bedrivas yrkesmässigt.

I tillståndet *ska* det anges vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av skjutvapen tillståndet avser. Tillståndet medför rätt att inneha de skjutvapen som anges där. Tillståndet får förenas med villkor om hur skjutvapnen *ska* förvaras.

Ett tillstånd enligt första stycket medför inte rätt att inneha andra helautomatiska skjutvapen än sådana som tagits in för en viss köpare.

Ändringarna behandlas i avsnitt 6.3.1.

I *första stycket första meningen* har gjorts ett förtydligande av vad som gäller redan i dag, dvs. att såväl fysiska som juridiska personer kan meddelas tillstånd att driva handel med skjutvapen. Genom tillägget i första stycket *andra meningen* poängteras att

sökandens laglydighet ska tillmätas särskild hänsyn vid tillståndsprövningen. Det är sökandens allmänna laglydning som ska bedömas. En sökande som gjort sig skyldig till våldsbrott, vapenbrott, ekonomisk brottslighet eller någon annan brottslighet som kan antas ha betydelse för sökandens lämplighet att handla med vapen, bör inte meddelas tillstånd förrän en viss tid förflutit sedan lagföringen. Tiden bör stå i relation till brottets svårhetsgrad.

Även beteenden som inte är straffbelagda kan vägas in i bedömningen av sökandens laglydighet. Den som utan att göra sig skyldig till brott drar sig undan från beskattning eller som i övrigt på ett betydande sätt missköter sina ekonomiska åligganden gentemot det allmänna kan inte anses vara lämplig att inneha tillstånd att driva handel med skjutvapen.

Kraven på den som prövas kvarstår även efter det att tillstånd meddelats. Om kraven inte längre uppfylls föreligger inte heller de förutsättningar som gäller för meddelande av tillstånd. Tillståndet ska då enligt 6 kap. 3 § första stycket b vapenlagen återkallas.

I 10 a § regleras vem som ska omfattas av prövningen när sökanden är en juridisk person.

10 a § I fråga om juridiska personer ska prövningen enligt 10 § första stycket avse den juridiska personen och den eller de fysiska personer som har ett betydande inflytande i denna.

Om det sker en förändring av vem som har ett betydande inflytande i den juridiska personen, ska tillståndshavaren genast anmäla förändringen till polismyndigheten.

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 6.3.1.

I *första stycket* anges vem som ska omfattas av prövningen i ett ärende om tillstånd att driva handel med skjutvapen när sökanden är en juridisk person. Prövningen ska avse såväl den juridiska personen som den eller de fysiska personer som har ett betydande inflytande i denna. Exempel på personer som kan ha betydande

inflytande i en juridisk person är verkställande direktör, styrelseledamot, bolagsdelägare eller aktieägare med betydande aktieinnehav. Även annan ekonomisk intressent kan ha betydande inflytande i en rörelse och alltså omfattas av prövningen.

Enligt *andra stycket* ska tillståndshavaren till polismyndigheten genast anmäla, om det sker en förändring av vem som har ett betydande inflytande i den juridiska personen. Kravet på att anmälan ska ske genast innebär att anmälan ska komma in till polismyndigheten samma dag som förändringen träder i kraft, om inte tillståndsinnehavaren har laga förfall för sin underlåtenhet. Det finns givetvis inget hinder mot att anmälan sker i förväg. Den som underlåter att göra föreskriven anmälan bör som huvudregel fråntas tillståndet till handel med skjutvapen. Återkallelse av tillståndet kan ske med stöd av 6 kap. 3 § *andra stycket* vapenlagen.

13 § Skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i följande fall:

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana sammanslutningar, huvudmän för museer, bevakningsföretag, *utbildningsanstalter, flygplatsföretag och organisationer för räddningstjänst* som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

b) Enskilda personer, som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Danmark, Finland eller Norge att där inneha jakt- eller tävlingsskjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition

– vid vistelse i Sverige för tillfällig användning vid jakt eller tävling här,

– vid resa genom Sverige till Danmark, Finland eller Norge i anslutning till tillfällig användning vid jakt eller tävling i något av dessa länder.

Den som har fört in vapen och ammunition för sådan jakt eller tävling i Sverige som avses i första stycket b får utan tillstånd inneha

vapnen och ammunitionen i Sverige under högst tre månader från dagen för införandet.

Ändringen, som behandlas i avsnitt 10.3, är en följd av att utbildningsanstalter, flygplatsföretag och organisationer för räddningstjänst ska kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, se 2 kap. 3 § i föreslagen lydelse. Ändringen innebär att även sådana anstalter, företag och organisationer ska omfattas av bestämmelserna om införsel i paragrafens *första stycke punkt a*.

19 § De centrala vapenregistren får inte samköras med varandra, *om inte annat följer av andra stycket*.

Det centrala vapenregistret och det centrala vapeninnehavarregistret får samköras med varandra i ett ärende som avser tillstånd att inneha skjutvapen, om sökanden och vapnets överlåtare är bosatta eller har sitt säte i olika län.

Ändringen behandlas i avsnitt 11.3. Genom ändringen görs ett undantag från huvudregeln att de centrala vapenregistren inte får samköras med varandra.

Enligt *andra stycket* får samkörning av det centrala vapenregistret och det centrala vapeninnehavarregistret ske när fråga är om överlåtelse mellan personer som är bosatta i olika län. Om överlåtelse sker mellan företag som har säte i olika län får ifrågasvarande register också samköras. Detsamma gäller när överlåtelse sker mellan ett företag och en privatperson och företagets säte är beläget i ett annat län än där privatpersonen är bosatt.

3 kap. Utlåning av skjutvapen

1 a § Den som har rätt att inneha ett skjutvapen får vid enstaka tillfällen låna ut vapnet *för självständigt innehav och användning* om

1. utlåningen sker för samma ändamål som utlånarens tillstånd avser,

2. utlåningen avser en tid om högst två veckor, och

3. låntagaren har tillstånd enligt 9 § att låna skjutvapen.

Sådant tillstånd som avses i första stycket 3 krävs dock inte om

1. låntagaren har tillstånd att inneha vapen av samma typ som lånet avser, *eller*

2. lånet avser ett start- eller signalvapen.

Den som har rätt att inneha ett skjutvapen får även låna ut vapnet, om det innehas och används under långivarens uppsikt, under uppsikt av någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning eller under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

Ändringarna behandlas i avsnitt 9.3. Paragrafen har omstrukturerats på så sätt att utlåning för självständigt innehav och användning regleras i paragrafens *första stycke* och utlåning som sker under uppsikt, s.k. uppsiktsutlåning, regleras i *andra stycket*. I sak har paragrafen ändrats på så sätt att uppsiktsutlåning inte längre är begränsad till enstaka tillfällen.

6 kap. Återkallelse av tillstånd, omhändertagande av vapen och ammunition, m.m.

Omhändertagande av vapen, *m.m.*

Rubriken närmast före 4 § har ändrats för att täcka in omhändertagande av såväl vapen som ammunition och tillståndsbevis.

4 § Polismyndigheten *ska* besluta att ett vapen med tillhörande ammunition *och bevis om tillstånd till innehav ska* tas om hand, om

a) det finns risk att vapnet missbrukas, eller

b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och särskilda omständigheter inte talar emot ett omhändertagande.

Ett tillstånd att inneha ett vapen gäller inte, om polismyndigheten beslutat att omhänderta det enligt första stycket.

Om risken för missbruk är överhängande, får vapen eller ammunition tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som länsstyrelsen förordnat, personal vid Kustbevakningen och Tullverket eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden *ska* skyndsamt anmälas till polismyndigheten, som omedelbart *ska* pröva om omhändertagandet *ska* bestå.

Ändringarna behandlas i avsnitt 7.5.2.

Tillägget i *första stycket* innebär att polismyndighetens beslut om att ta hand om ett vapen med tillhörande ammunition även ska avse beviset om tillstånd till innehav. Som framgår av *andra stycket*, som är nytt, gäller ett tillstånd att inneha ett vapen inte längre om polismyndigheten fattat beslut om omhändertagande enligt första stycket. Beslutet innebär således att tillståndet att inneha vapnet inte gäller i avvaktan på att frågan om en definitiv återkallelse av tillståndet prövas. För att bli gällande ska beslutet om omhändertagande delges vapeninnehavaren.²⁹ Beslutet gäller omedelbart (10 kap. 2 § vapenlagen). Det kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (10 kap. 1 § vapenlagen). Den som genom att exempelvis inneha ett skjutvapen inte följer beslutet kan dömas till ansvar för vapenbrott enligt bestämmelserna i 9 kap. vapenlagen. En förutsättning för det är att personen underrättats om beslutet genom delgivning.

²⁹ Det saknas bestämmelser om underrättelse av beslut i vapenlagen. Polisen tillämpar därför de allmänna bestämmelserna härom i 21 § förvaltningslagen (1986:223).

6 § En läkare som bedömer att en patient av medicinska skäl är olämplig att inneha skjutvapen *ska* omedelbart anmäla detta till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd. Anmälan behöver inte göras om det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte har tillstånd för skjutvapen.

Anmälningsskyldigheten för läkare enligt första stycket gäller också beträffande en person som genomgår rättspsykiatrisk undersökning eller utredning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och som inte är en patient.

Andra stycket, som är nytt och behandlas i avsnitt 5.6.4, innebär en utvidgning av läkares anmälningsskyldighet enligt paragrafens första stycke. Vissa av de personer som genomgår rättspsykiatrisk undersökning eller utredning enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. får vård i samband med undersökningen eller utredningen. Dessa personer är patienter och omfattas därför av läkares anmälningsskyldighet enligt paragrafens första stycke. Genom tillägget i andra stycket omfattar anmälningsskyldigheten också de personer som genomgår sådan undersökning eller utredning och som inte är patienter.

7 kap. Inlösen av vapen och ammunition

I 7 och 8 kap. föreslås systematiska och språkliga ändringar vad avser bestämmelserna om vapen och ammunition i dödsbo och konkursbo och tillhörande frågor om inlösen. Några ändringar i sak är inte avsedda. Ändringarna behandlas i avsnitt 8.4.1.

1 § Skjutvapen eller ammunition *ska* lösas in av staten om

a) tillståndet att inneha vapnet eller ammunitionen har återkallats utan att egendomen samtidigt har förklarats förverkad eller tagits i beslag,

b) ansökan har avslagits i fråga om tillstånd att inneha ett vapen eller ammunition som förvärvats genom arv, testamente eller bodelning, eller

c) domstol har beslutat att ett vapen eller ammunition, som någon innehar utan att ha rätt till det, inte *ska* förverkas eller åklagaren i ett sådant fall har beslutat att inte föra talan om förverkande.

Ändringen innebär att bestämmelsen i nuvarande 1 § b, som behandlar inlösen när innehavaren har avlidit, flyttas till 8 kap. 1 §. Vidare har beteckningarna på punkterna ändrats så att nuvarande punkten c betecknas b och nuvarande punkten d betecknas c.

2 § Ett skjutvapen eller ammunition *ska* inte lösas in, om egendomen lämnas för skrotning, eller överläts till någon som har rätt att inneha vapnet eller ammunitionen och om detta görs inom tre månader från det att tillståndet att inneha vapnet eller ammunitionen återkallades, ansökan om innehav avsågs, beslut i förverkandefrågan meddelades av domstol eller åklagare eller beslaget hävdades.

Vapnet eller ammunitionen *ska* inte heller lösas in, om ansökan om tillstånd att inneha vapnet görs inom samma tid. Avslås ansökan *ska* vapnet eller ammunitionen lösas in, om egendomen inte inom tre månader från dagen för beslutet i tillståndsärendet överläts till någon som har rätt att inneha den.

Polismyndigheten får medge förlängning av tidsfristerna, varje gång med högst sex månader.

Ändringen innebär att bestämmelsen i nuvarande 2 § första stycket a, som behandlar inlösen när innehavaren har avlidit, flyttats till 8 kap. 1 §. Dessutom har punktindelningen i första stycket tagits bort.

2 a § Bestämmelser om när vapen och ammunition i dödsbo ska lösas in finns i 8 kap. 1 §.

Paragrafen, som är ny, innehåller en upplysning om att bestämmelser om när vapen och ammunition i dödsbo ska lösas in finns i 8 kap. 1 §.

8 kap. Vapen och ammunition i dödsbo och konkursbo

1 § *Avlider den som innehar ett skjutvapen eller ammunition ska dödsboet inom ett år från dödsfallet lämna egendomen för skrotning eller överlåta den till någon som har rätt att inneha egendomen.*

Om vapnet eller ammunitionen inte skrotas eller överläts inom föreskriven tid ska egendomen lösas in av staten. Inlösen ska dock inte ske, om ansökan om tillstånd att inneha egendomen görs inom samma tid.

Avslås en ansökan om tillstånd till innehav ska vapnet eller ammunitionen lösas in, om egendomen inte inom tre månader från dagen för beslutet i tillståndsärendet överläts till någon som har rätt att inneha den.

Paragrafen har fått nytt innehåll. Bestämmelserna i nuvarande 1 § har flyttats till 4 och 5 §§. I paragrafen finns den grundläggande regleringen av hur ett dödsbo ska förfara med vapen och ammunition i boet. Kompletterande bestämmelser finns i 2–4 §§. Regleringen motsvarar bestämmelserna i nuvarande 7 kap. 1 § b, 7 kap. 2 § första stycket a samt regleringen i samma paragrafs andra stycke såvitt avser dödsbo. Bestämmelserna har justerats systematiskt och språkligt.

2 § *Polismyndigheten får medge förlängning av tidsfristerna i 1 §, varje gång med högst sex månader.*

Paragrafen motsvarar nuvarande 7 kap. 2 § tredje stycket såvitt avser dödsbo.

3 § Bestämmelser om *förfarandet vid inlösen* finns i 7 kap. 3–5 §§.

Paragrafen innehåller en upplysning om att bestämmelser om förfarandet vid inlösen finns i 7 kap. 3–5 §§.

4 § Skjutvapen och ammunition som ingår i ett dödsbo får utan särskilt tillstånd innehas av den som har tagit hand om boet till dess egendomen

- a) har överlåtits eller skrotats enligt 1 §,*
- b) ska överlämnas för inlösen enligt 1 §, eller*
- c) ska överlämnas för förvaring enligt 6 §.*

5 § Skjutvapen och ammunition som ingår i ett konkursbo får utan särskilt tillstånd innehas av den som har tagit hand om boet till dess

- a) egendomen har överlåtits till någon som är berättigad att inneha den,*
- b) egendomen ska överlämnas för förvaring enligt 6 §, eller*
- c) konkursen har avslutats.*

Nuvarande 1 § reglerar innehav av skjutvapen och ammunition i såväl dödsbo som konkursbo. Regleringen har delats upp på så sätt att bestämmelserna som rör dödsbo flyttats till 4 § och bestämmelserna som rör konkursbo till 5 §. Bestämmelserna har även justerats språkligt.

6 § Om skjutvapen eller ammunition ingår i ett dödsbo eller ett konkursbo, får polismyndigheten besluta att egendomen tills vidare *ska* förvaras av myndigheten eller någon annan som myndigheten anvisar, när det finns särskild anledning till det. Den som har hand om boet är i så fall skyldig att efter polismyndighetens beslut lämna över vapnen och ammunitionen till den som *ska* förvara egendomen.

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 kap. 2 §.

9 kap. Straff och förverkande

1 § Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst ett år.

Om brottet är grovt döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. *Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om vapnet kan befaras komma till brottslig användning eller om vapnet är av särskilt farlig beskaffenhet.*

Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Ändringen behandlas i avsnitt 12.1.3.

I *andra stycket andra meningen* har förts in omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett vapenbrott är grovt. Uppräkningen är inte uttömmande. Domstolen bör på motsvarande sätt som i dag göra en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.

Exempel på situationer då vapen typiskt sätt kan befaras komma till brottslig användning är när innehavet avser livsfarliga vapen som saknar lagligt användningsområde eller när det är fråga om innehav av en större mängd vapen. Andra situationer då vapen typiskt sätt också kan befaras komma till brottslig användning är innehav av vapen som innehåller skarp ammunition på offentlig plats, i fordon på offentlig plats eller i lokal till vilken allmänheten har tillträde, t.ex. restaurang eller nattklubb. Samma bedömning bör göras oavsett om patronen befinner sig i vapnets patronläge eller i magasinet eller motsvarande utrymme, dvs. oavsett om vapnet är skjutklart eller inte.

Vid bedömningen av vapnets farlighet bör främst vapnets eldkraft vägas in. Även andra omständigheter, som exempelvis att vapnet är lätt att dölja under kläder, kan tillmätas betydelse. Exempel på vapen som i regel bör bedömas som särskilt farliga är vissa vapen av utpräglat militär karaktär som exempelvis automatgevär, kulspruta, pansarskott och grovkalibriga gevär avsedda för militärt prickskytte. Även andra helautomatiska vapen än automat-

gevär och kulspruta, exempelvis kulsprutepistol, bör räknas hit. Halvautomatiska gevär och halvautomatiska kulsprutepistoler med hög patronkapacitet samt pistoler och revolverar som är avsedda för särskilt kraftfulla patroner kan också vara att bedöma som särskilt farliga. Med särskilt kraftfulla patroner avses .357 Magnum eller patroner med motsvarande eller högre anslagsenergi.

2 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) missbrukar rätten att inneha ett skjutvapen genom att använda det för något annat ändamål än det som han eller hon är berättigad till,

b) bryter mot bestämmelserna om överlämnande till förvaring hos någon annan i 5 kap. 3 § första stycket eller om användning vid sådan förvaring i 5 kap. 3 § andra stycket eller om transport i 5 kap. 4 §,

c) *förvarar skjutvapen åt någon annan utan att erforderligt tillstånd meddelats eller förvaringen är tillåten enligt 5 kap. 3 § första stycket,*

d) innehar ammunition utan att ha rätt till det eller inte följer ett beslut att lämna över ammunition för inlösen,

e) överlåter ammunition till någon som inte har rätt att inneha ammunitionen,

f) driver handel med skjutvapen utan tillstånd,

g) medför skjutvapen i strid med bestämmelserna i 5 kap. 6 §,

h) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § d genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land,

i) bryter mot bestämmelserna om märkning i 1 a kap. 1–3 eller 5 §, eller

j) förfalskar, förstör eller utplånar sådan märkning som anges i 1 a kap.

Ansvar för otillåtet innehav av ammunition eller överträdelse av bestämmelserna i 5 kap. 6 § ska inte dömas ut i ringa fall.

I paragrafens nuvarande lydelse föreskrivs i första stycket punkt b sista ledet att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som

har meddelats med stöd av lagen, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Det stadgandet har flyttats till 3 § 2, se kommentaren till den paragrafen. Ändringen behandlas i avsnitt 12.4.4.

Paragrafen har också ändrats på så sätt att bestämmelsen i nuvarande första stycket punkten c flyttats till 3 § 3, se nedan. I *punkt c* har förts in en ny bestämmelse enligt vilken den som uppsåtligen eller av oaktsamhet förvarar skjutvapen åt någon annan utan att erforderligt tillstånd meddelats eller förvaringen är tillåten enligt 5 kap. 3 § första stycket, dvs. om kraven i 3 kap. för utlåning är uppfyllda, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Ändringarna behandlas i avsnitt 12.3.3 och 12.4.4.

3 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot

1. föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § e genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförelse eller utlåning av skjutvapen, eller

2. föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av denna lag, eller

3. bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av sammanslutningar, huvudmän för museer, auktoriserade bevakningsföretag, utbildningsanstalter, flygplatsföretag eller kommunala organisationer för räddningstjänst eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare.

Bestämmelsen i *punkt 1* motsvarar 9 kap. 3 § i dess nuvarande lydelse.

Stadgandet i *punkt 2* motsvarar stadgandet i nuvarande 9 kap. 2 § första stycket b sista ledet med den ändringen att straffskalan ändrats från böter eller fängelse i högst sex månader till endast böter. Ändringen behandlas i avsnitt 12.4.4.

Bestämmelsen i *punkt 3* motsvarar delvis nuvarande 9 kap. 2 § första stycket c. Ändringen innebär dels att det straffbara området utökas till att även gälla den som bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition

som innehas av utbildningsanstalter, flygplatsföretag eller organisationer för räddningstjänst, dels att straffskalan ändrats från böter eller fängelse i högst sex månader till endast böter. Ändringen behandlas i avsnitt 10.3.

11 kap. Bemyndiganden

2 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

a) undantag från kravet på tillstånd för att inneha start- eller signalvapen,

b) krav på skjutskicklighet, utbildning, ålder och de förutsättningar i övrigt som *ska* vara uppfyllda för tillstånd att inneha eller låna skjutvapen,

c) krav på kunskap för att få tillstånd att driva handel med skjutvapen och vad som i övrigt *ska* gälla vid sådan handel,

d) vad som *ska* iakttas utöver bestämmelserna i 4 kap. vid ändring och reparation av skjutvapen,

e) krav på vapenhandlares, museers, sammanslutningars, *auktoriserade bevakningsföretags, utbildningsanstalters, flygplatsföretags och kommunala organisationer för räddningstjänsts* förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och på sammanslutningars förvaring av ammunition,

f) de förutsättningar i övrigt som *ska* vara uppfyllda för tillstånd enligt denna lag,

g) utfärdande av europeiska skjutvapenpass till dem som har tillstånd att inneha skjutvapen i Sverige,

h) förutsättningar för och förfaringssätt vid medgivande av att personer bosatta i Sverige *ska* få tillstånd att förvärva skjutvapen i ett annat land,

i) krav på att den som förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land *ska* underrätta den staten om förvärvet,

j) förande av vapenregister enligt 2 kap. 17–19 §§,

k) vilka sammanslutningar som *ska* anses uppfylla kraven i 2 kap.

3 § b för att kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen,

- l) vad som *ska* iakttas utöver bestämmelserna i 5 kap. i fråga om transport av skjutvapen och ammunition, och
- m) utförande av märkning som avses i 1 a kap. 1–5 §§.

Tillägget i *punkt e*, som behandlas i avsnitt 10.3, är en följd av att utbildningsanstalter, flygplatsföretag och organisationer för räddningstjänst enligt förslaget ska kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, se 2 kap. 3 §. Ändringen innebär att bemyndigandet för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om krav på vapenhandlares, museers och sammanslutningars förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen utökats till att även gälla auktoriserade bevakningsföretag, utbildningsanstalter, flygplatsföretag och organisationer för räddningstjänst.

Tabeller

Tabell 1 Anmälda brott mot vapenlagen

	Olaga innehav av k-pist, pistol och revolver	Olaga innehav av jaktvapen	Olaga innehav av annat vapen	Summa olaga vapeninnehav	Annat brott mot vapenlagen	Summa brott mot vapenlagen
1999	890	450	1 251	2 591	1 382	3 973
2000	797	368	1 173	2 338	1 373	3 711
2001	895	307	1 072	2 274	1 510	3 784
2002	1 026	354	1 158	2 538	1 722	4 260
2003	850	369	1 280	2 499	1 869	4 368
2004	859	347	1 241	2 447	2 038	4 485
2005	837	419	1 034	2 290	1 893	4 183
2006	963	379	1 137	2 479	2 222	4 701
2007	837	378	1 084	2 299	2 270	4 569
2008	913	369	991	2 273	2 490	4 763

Källa: Brå

Tabell 2 Användningen av skjutvapen vid vissa brott mot person

	Mord, dråp, misshandel med dödlig utgång, försök till mord och försök till dråp	Därav med användning av skjutvapen		
			Antal	Andel i procent
1999	910	181	181	19,9
2000	902	169	169	18,7
2001	892	162	162	18,2
2002	946	216	216	22,8
2003	980	174	174	17,8
2004	878	168	168	19,1
2005	928	165	165	17,8
2006	1 009	175	175	17,3
2007	987	175	175	17,7
2008	960	197	197	20,5

Källa: Brå

Tabell 3 Användningen av skjutvapen vid rån och grovt rån

	Rån och grovt rån	Därav med användning av skjutvapen	
		Antal	Andel i procent
1999	8 628	954	11,1
2000	8 999	1 098	12,2
2001	8 538	1 061	12,4
2002	8 974	1 192	13,3
2003	8 575	1 103	12,9
2004	8 590	1 018	11,9
2005	9 398	1 015	10,8
2006	8 584	893	10,4
2007	8 673	914	10,5
2008	8 909	1 142	12,8

Källa: Brå

Tabell 4 Polisens beslag av skjutvapen

	Pistol, revolver	Hagel- gevär, kulgevär	K-pist	Automat- karbin	Övriga	Summa
1999						857
2000						912
2001						1 430
2002 ³⁰	564	370	7	13	17	971
2003	720	559	30	22	24	1 355
2004	809	562	24	19	27	1 441
2005	802	543	28	17	27	1 417
2006	617	498	27	21	80	1 243
2007 ³¹	518	299	23	25	35	900
2008 ³²	576	200	31	12	28	847

Källa: Rikskriminalpolisen

³⁰ Ett nytt system för inregistrering av beslagtagna vapen togs i bruk i mars 2002. Visst informationstapp i samband med detta kan förklara nedgången 2001–2002.

³¹ Före 2007 ingick inte gas- och startvapen i statistiken. I statistiken för 2007 ingår 114 sådana vapen.

³² Före 2007 ingick inte gas- och startvapen i statistiken. I statistiken för 2008 ingår 173 sådana vapen.

Departementsserien 2010

Kronologisk förteckning

1. Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen. A.
2. Ändring av övergångsbestämmelserna till lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd. S.
3. Institutet för uppföljning och utvärdering inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Förslag till uppdrag och plattform. S.
4. Utvärdering av överskottsmålet. Fi.
5. Upphävande av lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning. IJ.
6. Vissa frågor om vapenlagen. Ju.

Departementsserien 2010

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Vissa frågor om vapenlagen. [6]

Socialdepartementet

Ändring av övergångsbestämmelserna till lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd. [2]

Institutet för uppföljning och utvärdering inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Förslag till uppdrag och plattform. [3]

Finansdepartementet

Utvärdering av överskottsmålet. [4]

Arbetsmarknadsdepartementet

Valfrihetssystem hos Arbetsförmedlingen. [1]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Upphävande av lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning. [5]